

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

(Yargı Kararları Üzerine Verilen)
REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2013-4-78 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 16-35/604-269
Karar Tarihi : 27.10.2016

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Fevzi ÖZKAN, Adem BİRCAN,
Şükran KODALAK

B. RAPORTÖRLER: Hale GÜNDÜZ, Buket ARI, Abdurrahman TEPELİ
Süleyman DAĞDEVİREN

C. BAŞVURUDA

BULUNANLAR :- A ve A Fuarcılık Organizasyon ve Tic. Ltd. Şti.
Temsilcileri: Av. Bülent SEYHAN, Av. Mustafa KORKMAZ ve Av.
Hakan ÜNCÜOĞLU
Kızılırmak Mah. 1450. Sok. No:9/9 Çukurambar, Ankara
- Türkiye Ağaç İşleri Esnaf ve Sanatkârları Federasyonu
Gazi Mustafa Kemal Bulv. No:107/4, 06570 Çankaya, Ankara

D. HAKKINDA SORUŞTURMA YAPILANLAR:

- Ankara Uluslararası Kongre ve Fuar İşletmeciliği Merkezi A.Ş.
- GL Events Fuarcılık A.Ş.
Temsilcileri: Av. Elvan Sevi FIRAT
Akat Mah. Budin Sokak No:5 Beşiktaş, İstanbul

- (1) **E. DOSYA KONUSU: CONGRESIUM ATO Uluslararası Kongre ve Fuar Merkezi'nin işleticisi durumundaki Ankara Uluslararası Kongre ve Fuar İşletmeciliği Merkezi A.Ş.'nin, 2014 yılında A ve A Fuarcılık Organizasyon ve Tic. Ltd. Şti. tarafından yapılan mobilya fuarı düzenleme başvurusunu reddetmek ve iştiraki GL Events Fuarcılık A.Ş. ile birlikte alan kiralarda aşırı fiyat uygulamak yoluyla hakim durumunu kötüye kullandığı iddiaları.**
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** A ve A Fuarcılık Organizasyon ve Ticaret Ltd. Şti. (A&A) temsilcileri tarafından yapılan başvuruda özetle; Ankara Ticaret Odası (ATO) Uluslararası Kongre ve Fuar Merkezi'nin işleticisi konumundaki Ankara Uluslararası Kongre ve Fuar İşletmeciliği Merkezi A.Ş.'nin (CONGRESIUM), A&A'nın 2014 yılında mobilya fuarı düzenleme talebini reddederek hakim durumunu kötüye kullandığı iddia edilmiştir.
- (3) Kurum kayıtlarına 30.06.2015 tarih ve 3051 sayı ile intikal eden ve Türkiye Ağaç İşleri Esnaf ve Sanatkârları Federasyonu (FEDERASYON) tarafından yapılan başvuruda ise CONGRESIUM'un iştiraki GL Events Fuarcılık A.Ş. (GLEX) ile birlikte fahiş fiyat uyguladığı iddia edilerek müdahillik talebinde bulunulmuştur. Söz konusu başvuru üzerine hazırlanan 03.08.2015 tarihli Bilgi Notu 05.08.2015 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 15-33/483-M sayı ile FEDERASYON'un şikâyetçi olarak kabul edilmesine, soruşturma konusunun, fahiş fiyat iddialarını içerecek şekilde genişletilmesine karar verilmiştir.

- (4) **G. DOSYA EVRELERİ:** Rekabet Kurumu kayıtlarına 19.08.2013 tarih ve 5170 sayı ile giren ve A&A tarafından yapılan başvuru üzerine hazırlanan 2013-4-78/İİ sayılı ilk inceleme raporu Rekabet Kurulunun 29.08.2013 tarihli toplantısında görüşülmüş ve 13-49/708-M sayı ile CONGRESIUM ve GLEX hakkında önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- (5) Kurul kararı doğrultusunda hazırlanan 2013-4-078/ÖA sayılı önaraştırma raporu 06.11.2013 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 13-62/861-368 sayı ile şikâyetin reddi ile soruşturma açılmamasına karar verilmiştir.
- (6) A&A tarafından Kurul'un 06.11.2013 tarih ve 13-62/861-368 sayılı kararının yürütmesinin durdurulması ve iptal edilmesi talep edilmiştir. Ankara 3. İdare Mahkemesi, Kurum savunmasını da göz önünde bulundurarak 25.04.2014 tarihinde, yürütmenin durdurulması talebinin reddine karar vermiştir. Rekabet Kurulunun söz konusu kararı Ankara 3. İdare Mahkemesi'nin 02.02.2015 tarih ve 2014/334 E., 2015/155 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bahse konu İdare Mahkemesi kararında;
- Şikâyet konusu hizmetin verileceği yerin büyük önem taşıyacağını dikkate alarak, Kurul'un, bahse konu fuarın Atatürk Kültür Merkezi (AKM) ve ANFA Ankara Altınpark İşletmeleri Ltd. Şti.'de (ANFA) ya da çadır kurarak da yapılabileceği veya esnafın başka illere de götürülebileceği yönündeki değerlendirme ve yaklaşımının, rekabetin ihlaline ilişkin her türlü şikâyet başvurusunun reddinin gerekçesini oluşturabileceği gerekçesi ile makul olmadığı,
 - Hâkim durumda olan firmaların kötü niyetli olmadığından söz edilebilmesi için, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (4054 sayılı Kanun) 6. maddesinde yer alan *"eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan ve dolaylı olarak ayrımcılık yapılması"* olarak değerlendirilebilecek davranışlar içerisinde olmadığına hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konulmuş olması gerektiği; ancak dosya konusu şikâyet kapsamında birtakım şüpheler giderilmeden karar alındığı,
- ifade edilmiştir.
- (7) Bu çerçevede Mahkeme, CONGRESIUM'u işleten şirketin hâkim durumda bulunup bulunmadığı, CONGRESIUM fuar alanının Ankara'daki fuar hizmetleri için vazgeçilmez nitelikte olup olmadığı, CONGRESIUM'u işleten şirketin davacı şirketin bütün şartlarını kabul etmesine rağmen fuar alanı tahsis edilmemesinin kötü niyet olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği ve Ankara'da bu fuarın yapılmaması nedeniyle tüketicilerin uğradıkları herhangi bir zararın olup olmadığı hususlarının açıklığa kavuşturulması için soruşturma açılması gerektiğine hükmetmiştir.
- (8) Ankara 3. İdare Mahkemesi'nin anılan kararı üzerine hazırlanan 11.06.2015 tarihli Bilgi Notu Rekabet Kurulunun 15.06.2015 tarihli toplantısında görüşülerek, CONGRESIUM ve GLEX hakkında 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespiti amacıyla aynı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına 15-26/293-M sayı ile karar verilmiştir.
- (9) Soruşturma açılmasına ilişkin kararın ardından anılan teşebbüslere bildirimler, 4054 sayılı Kanun'un 43. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca yapılmış ve 29.06.2015 tarihinde tebellüğ edilmiştir. Tarafların sözlü savunma talepli ilk yazılı savunmaları Kurum kayıtlarına 27.07.2015 tarih ve 3459 sayı ile intikal etmiştir. Ayrıca 11.08.2015 tarihinde 8322 sayılı yazı ile taraflara, FEDERASYON'un şikâyetçi olarak kabul edildiği ve soruşturmanın fahiş fiyat iddialarını da içerecek şekilde genişletildiği bildirilerek yeni iddialara yönelik olarak ilk yazılı savunmaları talep edilmiştir. Tarafların aşırı fiyat iddiasına yönelik olarak hazırladıkları ilk yazılı savunmaları 15.09.2015 tarih 4382 sayı ile Kurum kayıtlarına girmiştir.

- (10) 27.10.2015 tarihinde hazırlanan Bilgi Notu ile süre uzatım talebinde bulunulmuş, bunun üzerine Rekabet Kurulu 10.11.2015 tarih ve 15-40/665-M sayılı kararı ile soruşturmanın süresini üç ay uzatmıştır. Süre bitiminde Soruşturma Heyeti tarafından hazırlanan 15.03.2016 tarih ve 2013-4-078/SR sayılı Soruşturma Raporu ve ekleri Kanun'un 45. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Kurul üyeleri ile ilgili taraflara tebliğ edilmiş ve soruşturma taraflarının ikinci yazılı savunmaları talep edilmiştir. Taraflar Kanun'un 45. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ek süre talebinde bulunmuşlardır. Rekabet Kurulu söz konusu başvuruyu değerlendirerek, 30.03.2016 tarih ve 16-12/197-M sayılı karar ile taraflara ikinci yazılı savunma sürelerinin bitiminden itibaren otuzar gün ek süre vermiştir. Tarafların ikinci yazılı savunmaları yasal süresi içerisinde, 11.05.2016 tarih ve 3134 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir.
- (11) 4054 sayılı Kanun'un 45. maddesi uyarınca, Soruşturma Heyeti tarafından hazırlanan ek yazılı görüş taraflara gönderilmiştir. Tarafların üçüncü yazılı savunmaları Kurum kayıtlarına 18.07.2016 tarih ve 4448 sayı ile intikal etmiştir. 26.10.2016 tarihinde yapılan sözlü savunma toplantısının ardından Kurul, 27.10.2016 tarihli toplantısında, 16-35/604-269 sayı ile nihai kararını vermiştir.
- (12) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; ATO Uluslararası Kongre ve Fuar Merkezi'nin işleticisi konumundaki CONGRESIUM'un, A&A'nın 2014 yılı için yaptığı alan kiralama talebini reddederek hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası üzerine CONGRESIUM ve GLEX hakkında açılan ve FEDERASYON'un yaptığı başvuru üzerine, konusu fahiş fiyat iddialarını içerecek şekilde genişletilen soruşturma neticesinde;
- CONGRESIUM'un Ankara ilinde uluslararası mobilya fuarı düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarında hâkim durumda olduğu,
 - A&A'nın 2014 yılı için yaptığı alan kiralama talebini dolaylı olarak ve nesnel ve haklı bir gerekçeye dayanmadan reddetmesinin, sözleşme yapmayı reddetme olarak kabul edilebilecek nitelikte olduğu,
 - Ancak, Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Kötüye Kullanma Niteliğindeki Davranışlarının Değerlendirilmesine İlişkin Kılavuz'da (KILAVUZ) sayılan şartların mevcut olay bakımından gerçekleşmemesi nedeniyle, bahse konu reddetme eyleminin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında kötüye kullanma olarak değerlendirilemeyeceği,
 - Bunun yanı sıra, hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerin her ikisi bakımından yapılan aşırı fiyat değerlendirmesi neticesinde, hem CONGRESIUM'un hem de GLEX'in fiyatlarının aşırı olarak kabul edilemeyeceği; dolayısıyla 4054 sayılı Rekabetin Kanun'un 6. maddesi kapsamında kötüye kullanmanın söz konusu olmadığı,
- (13) Bu çerçevede, hakkında soruşturma yürütülen teşebbüsler bakımından, 4054 sayılı Kanun kapsamında ilave bir işlem tesisine yer olmadığı ifade edilmektedir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Hakkında Soruşturma Yürütülen Teşebbüsler

I.1.1. Ankara Uluslararası Kongre ve Fuar İşletmeciliği Merkezi A.Ş. (CONGRESIUM)

- (14) Faaliyet konusu ATO Uluslararası Kongre ve Fuar Merkezini işletmek olan CONGRESIUM, kongre turizmi başta olmak üzere kültür-kongre-fuar merkezleri, toplantı mekânlarının işletilmesi ve/veya kiralanması, kültür-kongre-fuar, eğlence, düşün, yeme içme, sosyal, kültürel, sportif alanlar için gereken hizmetleri vermektedir. Şirketin hisselerinin tamamına yakını GL Events Kongre ve Fuar Merkezleri Tesisleri İşlt. A.Ş.'ye (GL EVENTS) aittir.
- (15) 19.04.2011 tarihinde ATO ile 10 yıl 6 aylık bir kira sözleşmesi akdeden CONGRESIUM, bu tarihten itibaren mülkiyeti ATO'ya ait olan kongre ve sergi sarayını münhasıran her türlü kongre ve sergi organizasyonları gibi etkinlikler ile sanat etkinliklerinin yapılması amacıyla kullanmaktadır.

I.1.2. GL Events Fuarcılık A.Ş. (GLEX)

- (16) Ana faaliyeti yurt içinde ve yurt dışında her türlü fuar düzenlemek olan GLEX, bu faaliyetin tanıtımı amacıyla yayıncılık, reklamcılık ve organizasyon işleri yapmak ve fuar konusuyla ilgili olmak kaydıyla kongre, seminer, sempozyum ve benzeri faaliyetlerde bulunmaktadır. Şirketin hisselerinin tamamına yakını GL EVENTS'e aittir.
- (17) Gerek CONGRESIUM gerekse GLEX'te kontrol sahibi olarak görünen GL EVENTS'in ana teşebbüsü, Fransa'da yerleşik GL Events SA'dır. Dolayısıyla her iki şirket aynı ekonomik bütünlük içerisinde.

I.2. Sektöre İlişkin Bilgi

I.2.1. İlgili Mevzuat

- (18) Yurt içinde düzenlenecek ulusal ve uluslararası nitelikteki fuarlar, fuar alanları ve fuar düzenleyicilerine dair usul ve esaslar Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yönetim Kurulunun 03.11.2014 tarihli ve 94 sayılı kararına istinaden 01.01.2015 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar¹ (ESASLAR) ile düzenlenmektedir. ESASLAR'ın ilgili hükümlerine aşağıda yer verilmektedir.

“Uluslararası fuar ve bu unvanın kullanılması

MADDE 6 - (1) Bir fuarın uluslararası nitelikte olması ve “uluslararası” unvanının kullanılabilmesi için, fuarın aynı düzenleyici tarafından, aynı veya benzer isim ya da konuda son beş yıl içerisinde en az iki defa düzenlenmiş olması; ayrıca doğrudan veya dolaylı (temsilcileri kanalıyla) yabancı katılımcı sayısının, tüm katılımcı toplamı içerisinde en az yüzde on beşe ulaşması veya yabancı katılımcıya tahsis edilen net metrekaare stand alanı büyüklüğünün, toplamın en az yüzde onuna ulaşmış olması veya yabancı ziyaretçi sayısının, toplam ziyaretçi sayısı içerisinde en az yüzde iki buçuk bulması gerekmektedir.

¹ Bu ESASLAR, daha önce TOBB Yönetim Kurulunun 27.02.2007 tarihli ve 242 sayılı kararına istinaden 30.03.2007 tarihinde yürürlüğe ESASLAR'ın bazı hükümlerini değiştirmiş olmakla birlikte karar bakımından önem arz eden hükümlerde esaslı bir değişiklik olmamıştır.

(2) Fuarların bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen niteliklere sahip olduğu, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu uyarınca yeminli mali müşavir veya bağımsız denetleme kuruluşu tarafından düzenlenecek rapor ile belgelenmelidir. Ancak, Küresel Fuar Endüstrisi Birliği (UFI) uluslararası fuar etiketini taşıyan fuarlarda bu şartlar aranmaz.

...

Fuar düzenlenebilir alanlar

MADDE 7 - (1) Fuarlar, fuar merkezleri ile bu maddenin ikinci fıkrasında sayılan özelliklere sahip alanlarda veya fuar düzenlemek amacıyla geçici olarak tanzim edilerek bu özellikleri taşıır hale getirilecek alanlarda düzenlenebilir.

(2) Fuarın düzenleneceği alanların;

- a) Ulusal nitelikte fuar düzenlenecek kapalı alanların en az net iki bin, açık alanların en az beş bin metrekare olması,
- b) Uluslararası nitelikte fuar düzenlenecek kapalı alanların en az net üç bin metrekare, açık alanların en az yedi bin metrekare olması,
- c) Kapalı fuar alanlarında taban-tavan mesafesinin en az dört buçuk metre olması,
- ç) Ziyaretçiler için ayrı giriş-çıkış ve acil durum çıkışlarının, sergilenen ürünler için yükleme-boşaltma kapılarının bulunması,
- d) Aydınlatma ve gereğinde güç kullanımı için yeterli kapasitede elektrik donanımının ve temel işlevler için yeterli sayıda jeneratörün bulunması,
- e) Kapalı alanlar için çalışır durumda ısıtma ve havalandırma sistemlerinin bulunması,
- f) İletişim için gerekli araç ve gereçlerle yeterli iletişim alt yapısının bulunması,
- g) Fuar alanına uygun sayıda lavabo ve tuvaletlerin bulunması,
- ğ) İhtiyaç ölçüsünde ibadet alanı, büfe, kafeterya ve lokantanın bulunması,
- h) Düzenleyici ve görevlendireceği personele ait danışma, yönetim, gözetim bürolarının bulunması,
- ı) Güvenlik ve ilk yardım hizmetleri için gerekli ünitelerin bulunması,
- i) Yeterli otopark alanının bulunması,
- j) VIP salonu, konuk ağırlama yerleri, basın odası, seminer salonu gibi yerlerin ve bayrak direklerinin bulunması zorunludur.

(3) Eğitim konulu ihtisas fuarları, kapalı alanlara ilişkin belirtilen ölçülerin en az ½ si ölçüsündeki alanlarda düzenlenebilir.

(4) Geçici olarak tanzim edilecek alanlarda fuar düzenlenmesine ilişkin başvurular, bu maddenin ikinci fıkrasında sayılan özelliklerin nasıl yerine getirileceğine ilişkin bütün bilgi ve çizimleri ayrıntılı biçimde içeren bir projenin başvuru belgeleri ekinde sunulması koşuluyla, fuarın niteliği dikkate alınarak Birlik tarafından değerlendirmeye alınır; bu Esaslara uygun bulunanlar ilgili yılın ana fuar takvimine veya ekleme yoluyla fuar takvimine dahil edilir.

(5) Fuarın düzenleneceği alanın bu Esaslarda belirtilen şartları taşıyıp taşımadığı fuar düzenleme başvurusunu alan oda/borsa tarafından tetkik edilir. Alanın, bu şartları taşıyıp taşımadığına ilişkin oda/borsa görüşü fuar başvurusu ile birlikte Birliğe intikal ettirilir.

(6) Fuar merkezlerinde düzenlenmek üzere yapılan fuar başvurularında ise, alanın bu Esaslarda belirtilen şartları taşıyıp taşımadığına ilişkin oda/borsa görüşü aranmaz.

...

Ana fuar takvimi başvurusu

MADDE 14 - (1) Ana fuar takviminde yer almak üzere yapılacak fuar düzenleme başvuruları, fuarın düzenleneceği yıldan bir önceki yılın Ağustos ayının 1 inci günü sonuna kadar, ..., fuarı düzenleyecekleri yerdeki oda veya borsaya yapılır.

(2) ...

(3) Ağustos ayının 1 inci gününden sonra yapılan ana fuar takvimi başvuruları oda/borsa tarafından reddedilir.

(4) Birlik tarafından bu Esaslara uygun olduğu tespit edilen fuar düzenleme başvuruları, ana fuar takvimine dahil edilir.

(5) Ana fuar takvimi, ilgili yılın bir önceki yılının Eylül ayı içerisinde Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve Birliğin İnternet sitesinde yayımlanır.

(6) Ana fuar takviminin kapsadığı yıldan bir sonraki yılın fuar takviminde yer almak üzere, bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen belgelerle, başvuruda bulunulabilir. Birlik tarafından bu Esaslara uygun olduğu tespit edilen fuar düzenleme başvuruları ilgili yılın ana fuar takvimine dahil edilir.

Fuar takvimine ekleme başvurusu

MADDE 15 - (1) Fuar takvimine ekleme başvurusu, ilgili yılın ana fuar takviminin yayımlanmasından sonra bu Esasların 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen belgeler ile, fuarın başlangıç tarihinden en geç dört ay öncesine kadar ..., fuarın temel amaç tür ve konusuna göre, fuarın düzenleneceği yerdeki oda veya borsaya yapılır. Fuarın başlangıç tarihine üç aydan daha az süre kala fuar takvimine ekleme başvurusu yapılamaz. Bu şekildeki başvurular Birlik tarafından reddedilir.

(2) Ana fuar takviminde yer almış bir fuarın başlangıç tarihinden bir ay öncesine ya da bitiş tarihinin bir ay sonrasına gelecek şekilde, aynı il sınırları içerisinde aynı ya da benzer isim veya konuda fuar takvimine ekleme başvurusu yapılamaz. Bu şekildeki başvurular Birlik tarafından reddedilir.

(3) İlgili yılın ana fuar takviminin yayımlanması öncesinde yapılan bu takvime ekleme başvuruları oda/borsa tarafından değerlendirilmeye alınmaz.”

I.2.2. Türkiye'deki Fuarçılık Sektörüne Genel Bakış

- (19) Fuarlar, ticarete konu mal ve hizmetler ile bunlarla ilgili teknolojik gelişmelerin ve yeniliklerin tanıtımını, ziyaretçi ve katılımcı arasında bilgi alışverişini, işbirliğini, ticari ilişkilerin kurulmasını ve geliştirilmesini sağlayan etkinlikler olarak tanımlanabilmektedir. Türkiye'de fuarçılık sektörünün ülkenin ve sektörlerin genel menfaatlerine uygun biçimde geliştirilmesi, sektörün küresel standartlara ulaştırılması ve bu kapsamda fuar etkinliklerinin uygun alanlarda bir program dâhilinde yetkin şirketler tarafından düzenlenmesini sağlamak amacıyla TOBB tarafından esaslar belirlenmiştir.

- (20) ESASLAR'ın kapsamı yurtiçinde düzenlenecek ulusal ve uluslararası nitelikteki fuarlar ve bunları düzenleyecekler olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, kapsamın netleştirilmesi bakımından, 'fuar' ve 'düzenleyici' kavramlarının ne şekilde tanımlandığı önem taşımaktadır.
- (21) Fuar, ESASLAR'ın ilgili maddesinde "*Standlar kurulması yoluyla, ticarete konu mal ve hizmetlerin, bunlar ile ilgili teknolojik gelişme, bilgi ve yeniliklerin tanıtımını ve aktarımını amaçlayan, ziyaretçi ve katılımcı arasında bilgi alışverişi, işbirliği, pazar büyütme ve geleceğe yönelik ticari ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi için bu Esaslarda belirlenen niteliklere uygun alanlarda düzenlenen, konusunu oluşturduğu alanın, sektörün ve toplumun menfaatlerini gözeterek, düzenleyicisi, adı, türü, yeri, konusu, tarihi ve süresi önceden belirlenen etkinlikler*" olarak tanımlanmaktadır. Fuarlar; ulusal ya da uluslararası² nitelikte ve ayrıca genel fuar³ ya da ihtisas fuarı⁴ türünde olabilmektedir. 2014 ve 2015 yıllarında Türkiye'de düzenlenen fuarların türlerine göre dağılımları; 2014 yılında altı ulusal genel fuar, 288 ulusal ihtisas fuarı, bir uluslararası genel fuar, 112 uluslararası ihtisas fuarı olmak üzere toplam 407; 2015 yılında ise yedi ulusal genel fuar, 283 ulusal ihtisas fuarı, bir uluslararası genel fuar, 128 uluslararası ihtisas fuarı olmak üzere toplam 419 fuar şeklindedir.
- (22) Fuarlar, ancak, yurt içinde fuar düzenleme yetki belgesine sahip olan anonim veya limited şirketler tarafından tek başına ya da ortaklaşa düzenlenebilmektedir. Dosya mevcudu bilgilere göre, hâlihazırda, Türkiye'de faaliyet gösteren 201 adet fuar düzenleyicisi şirket bulunmaktadır. Fuar düzenleyicileri, ilgili fuara ilişkin olarak her bir katılımcı ile bir fuar sözleşmesi imzalamak yükümlülüğü altındadır.
- (23) ESASLAR'ın 7. maddesine göre; fuarlar, fuar merkezleri⁵ ile aynı maddenin ikinci fıkrasında sayılan özelliklere sahip alanlarda veya fuar düzenlemek amacıyla geçici olarak tanzim edilerek anılan özelliklere sahip hale getirilen alanlarda düzenlenebilmektedir. Türkiye'de bulunan fuar merkezlerinin mülkiyeti incelendiğinde, fuar merkezlerinin bir kısmının malikleri tarafından, bir kısmının ise maliklerinin kontrolündeki şirketler tarafından işletilmekte olduğu, diğer bir kısmının ise üçüncü kişilere işletilmek üzere kiralanmış olduğu görülmektedir.

² Bir fuarın uluslararası nitelikte olması ve "uluslararası" unvanının kullanılabilmesi için gerekli kriterler yukarıda ESASLAR'ın 6. maddesinde açıklanmıştır.

³ Genel fuar; belirli bir sektörü veya ürün grubunu esas almadan, çeşitli mal ve hizmetlerin birlikte sergilendiği ve bunların ticari tanıtımının yapıldığı, içinde sosyal ve kültürel etkinliklerin de bulunabileceği, en az elli katılımcının yer aldığı, süresi on beş günü geçmeyen etkinlikler olarak tanımlanmaktadır.

⁴ İhtisas fuarı; belirli bir ürün veya hizmet grubu ya da sektörle doğrudan ilgili ve sektöre yönelik mal ve hizmet üreten katılımcıların, teknolojik ve uygulamalı bilgi alışverişinin artırılması ve ticari işbirliğine yönelik bilgi değişimi ortamının yaratılması ile ihtiyaç duyulan ürün siparişlerinin verilmesini amaçlayan, en az yirmi katılımcının yer aldığı, süresi on günü geçmeyen etkinlikler olarak tanımlanmaktadır.

⁵ Fuar merkezi, uluslararası kabul görmüş fuar merkezlerinin nitelikleri dikkate alınarak, TOBB tarafından belirlenen özelliklere sahip olduğu tespit edilen alanlar olarak tanımlanmaktadır. Fuar merkezleri bir liste halinde TOBB'un resmi internet sitesinde duyurulmaktadır. Fuar merkezi özelliklerini taşıyan yeni inşa edilmiş alanlar, TOBB tarafından değerlendirilmekte ve uygun bulunanlar bu listeye dahil edilmektedir.

- (24) Bu çerçevede, fuar düzenleyicilerinin fuar düzenleyebilmeleri için öncelikle, ilgili fuar düzenlenmesine uygun bir alana sahip olmaları veya bu nitelikteki bir alanı kiralamış olmaları yahut da fuar alanı işletmecisi ile yer tahsis sözleşmesi akdetmiş olmaları gerekmektedir. Ülkemizdeki yapıya bakıldığında, fuar düzenleyicisi teşebbüslerin bir kısmının aynı zamanda fuar alanı işletmeciliği faaliyetinde bulunduğu⁶ ve istisnai olarak bir fuar merkezinin maliki olduğu⁷, bir başka deyişle dikey bütünleşik yapıda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, dikey bütünleşik yapıya sahip olmayan çok sayıda fuar düzenleyicisi şirket de bulunmaktadır.
- (25) Fuar düzenleyicisi teşebbüsler, fuar düzenleme başvurularını fuarın düzenleneceği yıldan bir önceki yılın Ağustos ayının ilk gününe kadar ESASLAR'ın 14. maddesinde belirlenen çerçevede yapmak durumundadırlar. Bu başvurulardan uygun olduğu tespit edilenler, fuarların düzenleyicisine, adına, türüne, yerine, konusuna ve tarihine ilişkin bilgileri içerecek şekilde hazırlanan ana fuar takvimine dâhil edilmektedir. Bu esaslara göre hazırlanan ana fuar takvimi, TOBB tarafından ilgili yıldan bir önceki yılın Eylül ayının onbeşinci gününde yayımlanmaktadır. Buna ilaveten, düzenleyiciler, ilgili yılın ana fuar takviminin yayımlanmasından sonra, fuarın başlangıç tarihinden en geç dört ay öncesine kadar ESASLAR'ın 15. maddesi çerçevesinde fuar takvimine ekleme başvurusunda bulunabilmektedir. Ancak, aynı maddenin ikinci fıkrasında ana fuar takviminde yer almış bir fuarın başlangıç tarihinden bir ay öncesine ya da fuarın bitiş tarihinin bir ay sonrasına gelecek şekilde, aynı il sınırları içerisinde aynı ya da benzer isim ve konuda fuar takvimine ekleme başvurusu yapılamayacağı düzenlenmiştir.
- (26) Türkiye'de fuarcılık sektörüne yönelik bu genel açıklamalar çerçevesinde, sektörde fuar alanı işletmecileri, fuar düzenleyen şirketler ve fuar katılımcıları olmak üzere üç temel oyuncu bulunmaktadır. Bu üç temel oyuncunun yanı sıra sektöre yan hizmet sunan teşebbüsler de bulunmaktadır.
- (27) Fuar alanı seçiminde, fuar alanının fiziki imkânları (kapalı ve açık alan büyüklüğü, taban-tavan mesafesi, yeterli sayıda ve büyüklükte toplantı salonu olup olmadığı, otopark alanı, sergileme alanının taşıma kapasitesi, sergilenecek ürünlerin kurulumunda kullanılacak vinç gibi makinelerin çalışmasına olanak bulunup bulunmadığı gibi), altyapı imkânları (elektrik gücü, basınçlı hava ve su sistemleri, kullanılabilir bilgi işlem sistemleri, internet bağlantısı, güvenlik ve temizlik alt yapısı gibi), ulaşım ve konaklama imkânları (fuarda sergilenecek ürünlerin fuar alanına taşınma maliyeti ve olanakları, katılımcıların ve ziyaretçilerin fuar alanına ulaşımını kolaylaştıracak kara, hava ve deniz yolu bağlantılarının bulunup bulunmadığı, toplu taşıma araçlarının alana ulaşımına elverişliliği, katılımcılar ve ziyaretçiler için alana yakın ve uygun konaklama imkânlarının varlığı gibi) ve katılımcılar ile ziyaretçilerin fuar saatleri dışında vakit geçirebilecekleri sosyal ve kültürel faaliyetlerin varlığı gibi unsurlar rol oynamaktadır. Bu çerçevede, fuarda sergilenecek ürünlerin hacmi, fuar alanına taşınmalarının güçlüğü ve sergilenmeleri süresince ihtiyaç duydukları altyapı gereksinimleri nedeniyle yatçılık, otomotiv, iş ve inşaat makineleri, havacılık ve demiryolu gibi sektörlere yönelik fuarlar bakımından, fuar alanının kapalı ve açık alan büyüklüğü, tavan yüksekliği ve ulaşım imkânları fuar alanı tercihinde özel bir önem kazanmakta ve bu sektörlerle ilişkin fuarlar ancak belli kriterleri karşılayan fuar alanlarında düzenlenebilmektedir.

⁶ Örneğin, CNR, bünyesindeki şirketler vasıtasıyla hem fuar alanı işletmeciliği hem de fuar düzenleyiciliği alanında faaliyette bulunmaktadır.

⁷ Örneğin, İstanbul Tüypap Beylikdüzü Fuar ve Kongre Merkezi'nin mülkiyetine sahip olan Tüypap Tüm Fuarcılık Yapım A.Ş. aynı zamanda iştirakleri vasıtasıyla fuar düzenleyiciliği faaliyetinde bulunmaktadır. Benzer şekilde Antalya Fuar Merkezinin maliki olan Anfaş Antalya Fuar İşl. ve Yatırım A.Ş. aynı zamanda fuar düzenleyiciliği alanında faaliyet göstermektedir.

- (28) Fuar alanlarının niteliklerinin yanı sıra, buldukları il de fuar organizatörlerinin seçiminde etkili olmaktadır. Bu bakımdan, teknoloji, otomotiv, denizcilik, inşaat, ulaşım gibi bölgesel nitelik göstermeyen ticaret fuarlarının hem teknik gereklilikler hem de katılımcıların ve ziyaretçilerin önemli kısmının İstanbul'da ve çevresinde yer alması nedeniyle İstanbul'da düzenlenmesi tercih edilmektedir. Nitekim 2013 ve 2014 yıllarında düzenlenen fuarların, şehirler bazındaki dağılımı incelendiğinde, 2013 yılında düzenlenen toplam 407 fuardan 206'sı; yine 2014 yılında toplam 407 fuardan 215'i İstanbul'da gerçekleşmiştir. Dolayısıyla her iki yılda da ülkemizde gerçekleşen fuarların %50'den fazlası İstanbul'da gerçekleşmiştir. Katılımcı sayısı ve fuarların gerçekleştirildiği net alan büyüklüğü bakımından incelendiğinde ise 2013 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen fuarlara yönelik katılımın %63,31'i, 2014 yılında ise %64,41'i İstanbul'daki fuarlara yönelik olmuştur. Benzer şekilde, 2013 yılında fiilen kullanılan toplam fuar alanının %56,86'sı, 2014 yılında ise %60,17'si İstanbul'da düzenlenen fuarlara aittir.
- (29) Yeni fuar alanları açılması imkânlarına bakıldığında, yukarıda belirtildiği üzere, fuarlar ancak ESASLAR'ın 7. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan özelliklere sahip olan alanlarda düzenlenebilmektedir. Bu özelliklere sahip bir alanın inşası ise, gerekli arazinin büyüklük ve konumunun elverişli olması gerekliliği de hesaba katıldığında, önemli yatırımlar gerektirmektedir. Nitekim Türkiye'deki fuar alanlarının tamamına yakınının kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait olması da bu gerekliliğin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Fuar alanları bakımından arzın artırılmasının kısa vadede kolay olmaması, her sektöre yönelik ihtisas fuarları düzenlenmesine olanak tanıyan mevcut fuar alanlarının önemini daha da artırmaktadır.
- (30) Fuar alanlarına yönelik talebin yapısı da mevcut fuar alanlarına ilişkin olarak yapılacak değerlendirmeler bakımından önem arz etmektedir. Fuar organizasyonları özellikle ilkbahar ve sonbahar dönemlerinde yoğunlaşmakta ve bu nedenle fuar alanlarına yönelik talep bu dönemlerde oldukça artmaktadır. Özellikle uluslararası fuarlar bakımından, fuar zamanlarının belirlenmesinde, fuarların Avrupa'da düzenlenen benzer nitelikli fuarlarla çakışmaması da gözetilmekte, bu da mevsimsel talebi oldukça yoğunlaştırmaktadır. Son iki yıldaki fuar organizasyonlarının aylara göre dağılımına bakıldığında, her iki yılda da yılın en yoğun dönemlerinin ilkbahar ve sonbahar ayları olduğu görülmektedir.
- (31) Fuar düzenleyiciliği alanında faaliyet gösteren şirketler bakımından fuarın sektöre duyurulması, katılımcıların belirlenmesi ve katılımcılarla fuar sözleşmesinin imzalanması da önemli bir aşamadır. Bu noktada fuar düzenleyicisi şirketlerin ilgili sektörler bakımından uzmanlaşmaya sahip olması bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, sürekliliği olan ve yıllar itibarıyla büyüyen başarılı fuarların varlığı için söz konusu uzmanlaşma önem arz etmektedir.
- (32) Fuarın duyurulması ve katılımcıların belirlenmesi sürecinde, çoğu zaman, söz konusu fuarın ilgili olduğu sektörde faaliyet gösteren teşebbüs birlikleri de rol oynamaktadır. Şöyle ki; fuar organizasyonlarında fuarın ilgili olduğu sektördeki dernek veya birlik gibi meslek örgütleri ile de işbirliği yapılması söz konusu olabilmektedir. Bu işbirliği karşılığında fuar organizatörleri gelirlerinden belli bir payı anlaşmalar ile fatura karşılığında meslek örgütlerinin iktisadi işletmelerine aktarabilmektedir. Ayrıca, zaman zaman, teşebbüs birlikleri fuar düzenleyicisi ile yapacakları anlaşmalar sonucu fuarı desteklemekte, bu destek karşılığında fuar düzenleyicisi şirketten üyeleri için indirimli fiyatlar alabilmektedir.

- (33) Fuarın ilgili olduğu sektörlerde faaliyet gösteren üretici, dağıtıcı, ithalatçı konumundaki teşebbüslerin veya bu teşebbüsleri temsil eden birliklerin oluşturduğu fuar katılımcıları, fuar düzenleyicisi ile bir fuar sözleşmesi imzalamakta ve bu sözleşme çerçevesinde düzenleyicinin kendisine tahsis ettiği bir stantta ürün ve hizmetlerini sergilemektedir. Bu çerçevede, fuar katılımcıları fuar sözleşmesinin içeriğine uygun olarak, stantlarını kendileri kurabilmekte ya da stant kurulumunu yapmak üzere üçüncü kişilerle anlaşabilmektedir.
- (34) Fuar düzenlenmesi fuar alanının sağlanmasının ve katılımcılarla olan ilişkilerin yanı sıra pek çok faaliyetin de gerçekleşmesini gerektirmektedir. Temizlik, yeme-içme, güvenlik, nakliye, görüntü alma, ses sistemlerinin kurulması, stant kurulması gibi pek çok faaliyet bu kapsamda değerlendirilebilecektir. Yan hizmet olarak nitelendirilebilecek bu faaliyetlerin organizasyonu çoğu zaman fuar düzenleyicisi şirketlerin sorumluluğu altında bulunmaktadır. Bununla birlikte, yapılan anlaşmaların içeriğine göre zaman zaman bu faaliyetlerin organizasyonu veya denetimi fuar alanı işletmecisine de ait olabilmektedir.

I.3. İlgili Pazar

I.3.1. İlgili Ürün Pazarı

- (35) Soruşturma konusu olayın gerçekleştiği fuarcılık sektöründe fuar alanı işletmecisi, fuar organizatörü ve fuara katılan firmalar olmak üzere üç ayrı taraf bulunmaktadır. Bu özellik dikkate alındığında, farklı ticari ilişkilere konu olması nedeniyle ilki düzenlenen fuar, ikincisi ise fuarın düzenlendiği mekân olmak üzere iki farklı ürün bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla değerlendirmesi yapılacak ilk ürün pazarı şikâyete konu olan mobilya üreticilerine ve katılımcılara yönelik olarak düzenlenen mobilya fuarı pazarı olup, bu pazarın talep yönü fuara katılan mobilya üreticileri ve fuarın ziyaretçilerinden; arz yönü ise fuar organizatörü firmalardan oluşmaktadır.
- (36) Mobilya fuarına olan talebin her iki grup bakımından ikamesinin olup olmadığı değerlendirildiğinde, öncelikle fuarın esas müşterisi/tüketicisi konusundaki mobilya üreticilerinin, fiyatlardaki küçük kalıcı bir artış karşısında taleplerini başka fuarlara kaydırmaları beklenmeyecektir. Zira mobilya fuarı dışında başka bir ihtisas fuarı mobilya üreticilerine mobilya fuarının sağladığı faydayı sağlamayacaktır. Ziyaretçiler bakımından ise daha esnek bir talep olduğu değerlendirilmektedir. Zira fuarın ziyaretçileri bakımından fuarlar sadece çeşitlilik bakımından çok sayıda ürünü aynı anda görebilme olanağının yanı sıra, sosyal aktivite amacına da hizmet etmektedir. Bu bakımdan ziyaretçilerin fuara giriş fiyatlarından daha çok etkilenmesi ve taleplerini başka fuarlara kaydırması muhtemeldir. Ancak fuara olan talebin önemli bir kısmı üreticilerden oluştuğu için pazarın bu müşteri grubunun talebi doğrultusunda belirlenmesinin daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.
- (37) Öte yandan arz ikamesine bakıldığında, başarılı bir fuar organizasyonu, sektörü yakından tanıma, sektördeki üreticilerle yakın ilişkiler ve deneyim gerektirdiği için organizatörler genellikle belli fuarlarda uzmanlaşmakta ve uzun yıllar aynı fuarları düzenlemektedirler⁸. Şikâyet konusu olayda da şikâyetçi teşebbüs 46 yıldır aynı fuarı düzenlemekte olup, CONGRESIUM ile sözleşme yapmadığı ilk yıl başka bir fuar düzenleyememiştir. Bu bakımdan, esasında uzmanlaşma gerektiren bir hizmet sektörü olan fuarcılık sektöründe organizatör firmalar bakımından arz ikamesinin kısıtlı olduğu değerlendirilmektedir.

⁸ Bkz. 26.07.2007 tarih ve 07-62/736-264 sayılı Kurul kararı ile 13.10.2009 tarih ve 09-46/1154-290 sayılı Kurul kararı.

- (38) Dolayısıyla ihtisas fuarlarının başlı başına birer ürün pazarı olarak belirlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Nitekim daha önceki Kurul kararlarında da⁹ hem talep hem de arz ikamesi açısından bakıldığında, ihtisas fuarlarının birbirlerinin ikamesi olmadıkları ve her bir ihtisas fuarının ayrı bir ürün olduğu tespiti yapılmaktadır.
- (39) Buna ilaveten ulusal fuarlarla uluslararası fuarların birbirine ikame olup olmadıklarının da değerlendirilmesi ilgili ürün pazarının tespitinde önem taşımaktadır. ESASLAR'ın 6. maddesi ulusal ve uluslararası fuar düzenleyebilecek teşebbüsler arasında bir ayırım yapmıştır. Buna göre bir fuarın uluslararası nitelikte olması ve "uluslararası" unvanının kullanılabilmesi için, fuarın aynı düzenleyici tarafından, aynı veya benzer isim ya da konuda son beş yıl içerisinde en az iki defa düzenlenmiş olması; ayrıca doğrudan veya dolaylı (temsilcileri kanalıyla) yabancı katılımcı sayısının, tüm katılımcı toplamı içerisinde en az yüzde on beşe ulaşması veya yabancı katılımcıya tahsis edilen net metrekaare stand alanı büyüklüğünün, toplamın en az yüzde onuna ulaşmış olması veya yabancı ziyaretçi sayısının, toplam ziyaretçi sayısı içerisinde en az yüzde iki buçuk bulması gerekmektedir.
- (40) Uluslararası fuarları ulusal fuarlardan ayıran bir diğer özellik de gerekli fuar alanının büyüklüğüdür. ESASLAR'ın 7. maddesinde de değinildiği üzere, ulusal bir fuar düzenleyebilmek için 2.000 m² kapalı alan veya 5.000 m² açık alan yeteriyken uluslararası bir fuar düzenleyebilmek için en az 3.000 m² kapalı alana ya da 7.000 m² açık alana ihtiyaç duyulmaktadır. Gerek fuar alanının fiziki özellikleri, gerek fuar düzenleyicinin gerçekleştirdiği fuarların uluslararası niteliği gerekse yabancı asgari katılımcı ve ziyaretçi sayılarının sağlanması zorunluluğu uluslararası fuarları ulusal nitelikteki fuarlardan ayırmaktadır.
- (41) Bu çerçevede soruşturma konusu bakımından ilgili ilk ürün pazarı "uluslararası mobilya ve dekorasyon fuarı" olarak belirlenmiştir.
- (42) Diğer taraftan incelemeye konu ikinci ürün fuar alanı olup, hangi fuar alanlarının aynı pazarda değerlendirileceği hâkim durum tespiti bakımından önem arz etmektedir. Soruşturma konusu ihlal iddialarından biri başvuru sahibi teşebbüsün, Ankara'da uluslararası mobilya fuarı düzenlemeye uygun olan tek fuar alanına erişiminin reddedildiğidir. Dolayısıyla, öncelikle CONGRESIUM fuar alanının uluslararası mobilya fuarı düzenlemeye uygun tek alan olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.
- (43) Yukarıda ayrıntılarına yer verildiği üzere, ESASLAR'ın 7. maddesinde uluslararası mobilya fuarı düzenlenecek alanların taşınması gereken özellikler belirlenmektedir. Buna göre uluslararası nitelikte fuar düzenlenecek alanın, en az 3.000 m² kapalı 7.000 m² de açık alana sahip olması ve 4,5 metre tavan yüksekliği şartını karşılaması beklenmektedir. Kapalı alan ile kastedilenin sadece kurulu bulunan alanlar mı olduğunun netleştirilmesi bakımından, dosya kapsamında TOBB yetkilileri ile bir görüşme yapılmış; söz konusu görüşmede TOBB bakımından fuar alanının niteliğinden ziyade, ESASLAR'daki şartların karşılanmasının önemli olduğu; anılan maddede sıralanan şartlar karşılandıktan sonra, çadırda, hatta açık havada bile fuar düzenlenmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı görüşmede, çadır kurularak düzenlenmesi halinde TOBB'a onay için proje sunulması gerektiği; projenin gerekli şartların sağlandığının değerlendirilmesinden sonra onaylandığı ifade edilmiştir.
- (44) Buna göre her ne kadar ESASLAR, fuar düzenlenebilecek alanları sınırlasa da TOBB yetkililerinin açıklamalarından, anılan maddede sıralanan şartların sağlanması halinde, çadırın da fuar alanı olarak kullanılmasının mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

⁹ 20.10.2000 tarih ve 00-40/443-243 sayılı Kurul kararı.

- (45) Öte yandan otellerin konferans salonlarının da yapılacak bir takım düzenlemelerle fuar alanına dönüştürülmesinin mümkün olduğu; örneğin 16-20 Mayıs 2007 ve 07-11 Mayıs 2008 tarihlerinde Bilkent Otel ve Konferans Merkezi'nde (BİLKENT OTEL) MODEV Mobilya ve Dekorasyon Fuarı'nın düzenlendiği bilgisi edinilmiştir. Son olarak 2011-2015 yılları arasında fuar alanı tahsis hizmeti vermeyen ANFA 2015 yılı itibarıyla tekrar fuar organizasyonlarının kullanımına açık hale gelmiş ve bunun üzerine şikâyetçi teşebbüs tarafından 4-7 Kasım 2015 tarihinde mobilya fuarı düzenlenmiş olup, aynı konuya ilişkin ikinci fuarın 06-10 Nisan 2016 tarihinde yine ANFA'da düzenleneceği duyurulmuştur.
- (46) Bu çerçevede ilgili ürün pazarı CONGRESIUM'un faaliyet gösterdiği pazar dikkate alınarak genel itibarıyla "uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarı" olarak belirlenmekle birlikte, dosya konusu iddialar dikkate alınarak aşağıda CONGRESIUM fuar alanının mobilya fuar alanı özelinde olmak üzere diğer fuar alanlarıyla ikame teşkil edip etmediği ayrıca değerlendirilecektir.

I.3.2. İlgili Coğrafi Pazar

- (47) Uluslararası mobilya fuarlarının ülkemizde Ankara, İstanbul, Bursa, Kayseri, Antalya ve İzmir gibi illerde düzenlendiği dikkate alındığında, coğrafi pazarın il bazında mı yoksa daha geniş mi belirlenmesi hususu önem arz etmektedir. Genel olarak coğrafi pazarın, taşıma maliyetleri, malın dayanıklılığı, dağıtım sisteminin etkinliği, belirli sağlayıcılar bakımından tüketici tercihleri ve hatta geleneksel alışkanlıklar gibi unsurlar incelendiğinde, benzer bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Soruşturma konusu bakımından da fuarların büyüklükleri, ürün niteliği, fuarların zamanlaması, katılımcıların ve ziyaretçilerin nitelikleri gibi hususlar dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.
- (48) İlk olarak fuarın zamanlaması açısından bakıldığında, mobilya fuarı, fuarın uluslararası niteliği dikkate alınarak, uluslararası katılımcıların sırayla farklı ülkelerde düzenlenen fuarları gezebilmesini mümkün kılmak için yurtdışındaki mobilya fuarlarının zamanlamasıyla uyumlu olacak şekilde, daha çok sonbahar ve ilkbahar aylarında yapılmaktadır. Esasında sonbahar ve ilkbahar ayları hava şartları bakımında belirsizliklerin daha çok olduğu aylardır. Dolayısıyla fuarın düzenleneceği coğrafi bölgede geniş kapalı alanlara ihtiyaç bulunmaktadır.
- (49) Bir fuarda ziyaretçi sayısının artması katılımcı talebini artırmakta; katılımcıların sayısı da ürün çeşitliğini artırdığından ziyaretçi talebine pozitif yönde etki etmektedir. Bu bakımdan uluslararası nitelikteki bir fuarın düzenlendiği alana şehir içi, şehir dışı ve hatta uluslararası ulaşımın kolay olması önemlidir. Dolayısıyla fuarın gerçekleştiği şehirde havaalanı olması hatta fuar alanının havaalanına yakın olması dahi fuar alanına olan talebi etkilemekte olduğundan, pazarın tanımında dikkate alınması gerekmektedir. Nitekim Türkiye'nin en yoğun fuar düzenlenen alanları, İstanbul Atatürk Havaalanına neredeyse yürüme mesafesinde olan İDTM ve CNR fuar alanlarıdır.

- (50) İkinci olarak katılımcılar ve ziyaretçiler açısından bakıldığında, ağırlıklı olarak fuarların katılımcılarının fuarın düzenlendiği illerde yerleşik üreticilerden oluştuğu gözlenmektedir. Her ne kadar teorik olarak mobilyaların farklı illere taşınması mümkün olsa da taşıma maliyetleri ve taşıma sırasında oluşabilecek hasarlar göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların kendilerine en yakın olan mobilya fuarı tercih etmeleri daha rasyonel bir davranış olacaktır. Bunun yanı sıra fuarda sergilenen mobilyaların potansiyel müşterileri olan ziyaretçiler bakımından da kendi yaşadıkları şehirde yerleşik mobilya üreticilerinden ürün almaları daha az maliyetlidir. Dolayısıyla fuarın katılımcıları olan mobilya üreticilerinin, ürettikleri ürünlerinin tanıtımı ve satışını yapmayı amaçladıkları potansiyel müşteri grubu olan fuarın ziyaretçilerinin talebinden etkilenmesi doğaldır. Bu bakımdan, kendilerine en yakın müşteri potansiyeli nerdeyse ürünlerini orada sergilemek istemektedirler.
- (51) Bu çerçevede, mobilya fuarı ve uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarı bakımından ilgili coğrafi pazar Ankara ili olarak belirlenmiştir.

I.4. 4054 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi Kapsamında Yapılan Değerlendirme

- (52) Soruşturma sürecinde ileri sürülen iddialardan ilki, CONGRESIUM'un hakim durumda olduğu ve bu hakim durumunu sözleşme yapmayı reddederek kötüye kullandığı yönündedir. Mal vermeyi/hizmet sunmayı reddetme eylemi, temel olarak, bir teşebbüsün mal/hizmet teminini doğrudan ve herhangi bir gerekçe olmaksızın reddetmesi, mevcut mal/hizmet tedarik ilişkisinin yine aynı koşullarda sonlanmaması şeklinde ya da yüksek fiyat ve/veya düşük kalitede mal/hizmet temin etmek gibi olumsuz ticari koşullarda mal vermeyi/hizmet sunmayı teklif etmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Mal vermeyi/hizmet sunmayı reddetme eyleminin rekabet hukuku kapsamında değerlendirilebilmesi için söz konusu teşebbüsün ilgili pazarda hâkim durumda bulunmasının yanı sıra birtakım şartların da varlığı gerekmektedir. Bu nedenle öncelikle, CONGRESIUM'un hâkim durumda olup olmadığı değerlendirilecektir.

I.4.1. Hâkim Durum Değerlendirmesi

- (53) 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde hâkim durum, "*Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü*" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım çerçevesinde, rekabetçi baskılardan belirgin şekilde bağımsız davranma gücüne sahip olan bir teşebbüsün hâkim durumda bulunduğu kabul edilmektedir. Nitekim rekabetçi baskılardan bağımsız davranabilen bir teşebbüs, fiyatlarını kârlı bir şekilde rekabetçi düzeyin üzerine çıkarabilme ve belirli bir süre boyunca bu düzeyde sürdürebilme imkânına sahiptir.
- (54) KILAVUZ'da, hâkim durum değerlendirilmesi yapılırken esasen, incelenen teşebbüsün rekabetçi baskılardan ne ölçüde bağımsız davranabildiğinin araştırılması gerektiği belirtilmektedir. Hâkim durum değerlendirmesinde göz önünde bulundurulacak temel unsurlar; incelenen teşebbüsün ve rakiplerinin ilgili pazardaki konumu, pazara giriş ve pazarda büyüme engelleri ile alıcıların pazarlık gücü olarak sınıflandırılmaktadır.

j) Pazar Payı:

- (55) Bir teşebbüsün ilgili pazardaki hâkim durumunun birincil göstergesi, sahip olduğu pazar payıdır. Bir teşebbüsün hâkim durumda bulunduğu dair delil teşkil eden belirli bir pazar payı eşiği yoktur. Bununla birlikte, aksini gösterecek bir durum söz konusu değilse, Kurul'un yerleşik uygulamasında %40'ın altında pazar payına sahip olan teşebbüslerin hâkim durumda olması ihtimalinin düşük olduğu kabul edilmekte, bu düzeyin üzerindeki pazar payına sahip olan teşebbüsler bakımından ise daha detaylı bir incelemeye gidilmektedir. Bu incelemenin fiili rekabete ilişkin ilk aşamasında, incelenen teşebbüsün sahip olduğu pazar payının yanı sıra bu pazar payının zaman içerisindeki istikrarı, ilgili pazarda faaliyet gösteren rakiplerin sayısı ve pazar payları da dikkate alınmaktadır.
- (56) Bu ilk ölçüt bakımından CONGRESIUM'un durumu 2010-2015 yılları arasında düzenlenen fuarların nitelikleri bakımından incelendiğinde, öncelikle ESASLAR'ın 7. maddesinde belirtilen fuar alanlarının özelliklerine değinmek gerekecektir. Buna göre uluslararası nitelikte bir fuarın en az net 3.000 m² kapalı alanda ve en az 7.000 m² açık alanda düzenlenmesi gerekmektedir. Kapalı fuar alanlarında taban-tavan mesafesinin ise en az dört buçuk metre olması şartı aranmaktadır.
- (57) İlgili ürün pazarına ilişkin açıklamalarda da yer verildiği gibi, herhangi bir ihtisas fuarı bir diğeriyle ikame edilemeyecek, bir ihtisas fuarının fiyatında veya niteliğinde meydana gelebilecek herhangi bir değişiklik diğer bir sektör firmaları için tercih edilebilir olmayacaktır. Ayrıca fuarın kapsamı, yapıldığı yer, hitap ettiği ziyaretçi ve katılımcı kitlesi göz önüne alınarak ulusal ve uluslararası fuar ayırımının yapılması gerekmektedir.
- (58) Bu bilgilerden yola çıkarak 2014 yılında uluslararası nitelikte fuar düzenlenmiş olan kapalı alanın sadece CONGRESIUM; açık alanların ise AKM ve Ostim Stadyumu olduğu görülmektedir. TOBB'un yayımladığı 2014 yılı fuar takvimine bakıldığında büyüklüğü 2.000 m² üstünde olan alanlarda ulusal veya uluslararası nitelikte 11 adet fuar düzenlendiği, bunların ikisinin AKM'de birinin Ostim Stadyumunda ve geri kalan sekiz adedinin ise CONGRESIUM'da organize edildiği anlaşılmaktadır. 2013 ve 2014 yıllarında ANFA pazarda faaliyet göstermemiştir. Bu çerçevede 2014 yılında düzenlenen fuarların dağılımına bakıldığında, fuar sayısı bakımından CONGRESIUM'un pazar payının %(.....); AKM'nin %(.....) ve OSTİM'in %(.....) olduğu görülmektedir.
- (59) Ancak ilgili ürün pazarına ilişkin açıklamalarda da yer verildiği üzere, bir ihtisas fuarı ile diğer başka bir ihtisas fuarı yahut genel fuar birbirinin ikamesi değildir. Aynı şekilde ulusal fuarlarla uluslararası fuarlar da birbirine ikame değildir. Bu nedenle 2014 yılında düzenlenen mobilya fuarları bakımından da CONGRESIUM'un pazar payının incelenmesi gerekmektedir. 2014 yılında gerçekleştirilen tek mobilya fuarı 02-04.04.2014 tarihleri arasında GLEX tarafından CONGRESIUM'da düzenlenen ANKAFF fuarıdır. Dolayısıyla anılan yılda organize edilen mobilya fuarı bakımından CONGRESIUM'un pazar payı oranı %(.....) olmaktadır. Uluslararası fuarlar noktasında ise 2014 yılında CONGRESIUM'da üç, AKM'de ise iki adet uluslararası nitelikte fuar düzenlendiği görülmektedir. Buna göre 2014 yılında düzenlenmiş olan uluslararası fuar sayısı bakımından da CONGRESIUM'un pazar payı %(.....) olarak gerçekleşmiştir.
- (60) Bununla birlikte, pazar payı hâkim durum tespitinde kullanılan tek ölçüt olmayıp, pazar payının yanı sıra, pazara giriş ve büyüme engeli ile alıcı gücünün de değerlendirilmesi gerekmektedir.

ii) Pazara Giriş ve Pazarda Büyüme Engelleri:

- (61) Pazar payının yüksek olduğu hallerde dahi pazara girişlerde veya pazarda büyümede önemli engellerin bulunmaması, diğer bir ifadeyle pazara yeni girişlerin muhtemel olması, uygun zamanda gerçekleşmesi ve yeterli olması, söz konusu yüksek pazar payının kısa veya orta dönemde düşme ihtimalini doğurmakta, bu da hâkim durum değerlendirmesini etkilemektedir.
- (62) Fuar alanı işletilebilmek için ya alanın mülkiyetine sahip olmak ve üzerine fuar alanı inşa etmek ya da mevcut bir alanı sahibinden kiralamak gerekecektir. Öncelikle ESASLAR'ın 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, uluslararası bir fuar düzenleyebilmek için en az net 3.000 m² alana sahip olunması gerektiğinden, 2014 yılı itibarıyla bu büyüklükte kapalı bir alanın inşa edilmesi halinde katlanılması gereken maliyete bakmak gerekecektir.
- (63) Bu amaçla referans olarak Maliye Bakanlığı İnternet Vergi Dairesi'nin internet sitesinde yer alan m² olarak inşaat maliyeti verileri kullanılmıştır. Buna göre 2014 yılı için binaların m² bazında normal inşaat maliyet bedellerini gösteren cetvel uyarınca pazar/fuar yeri amacıyla kullanılacak olan basit bir betonarme binanın maliyetine bakıldığında, uluslararası bir mobilya fuarının düzenlenebileceği en küçük kapalı alan olan 3.000 m² büyüklüğünde bir fuar alanının 2014 yılında en düşük inşaat bedeli 294.000TL olmaktadır. Bu bedele inşaatın yapılacağı arsa bedelinin de eklenmesi gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 2014 yılında Ankara'daki ortalama m² arsa değerini 1.375 TL olarak açıklamıştır. Bu verilere göre Ankara'da 3.000 m²'lik bir arsanın alış fiyatının yaklaşık 4.125.000 TL olacağı anlaşılmaktadır. En düşük inşaat bedeli ile birlikte 3.000 m²'lik bir inşaatın bedelinin 4.419.000 TL olacağı görülmektedir. Bu miktar sadece 3.000 m²'lik bir alana fuar binası yapmanın minimum tutarı olup, ortaya çıkacak gerçek maliyet Belediye'den alınacak izin ve ruhsatlar, binayı çevreleyecek bahçe ve otopark alanlarının satın alınması ve düzenlenmesi, arsanın konumu, iç ve peyzaj mimari maliyetleri gibi sair maliyetlerin de hesaba dâhil edilmesiyle çok daha artacaktır.
- (64) Ankara'da fuar alanı olarak tasarlanmış olan ANFA'nın Ankara Büyükşehir Belediyesine, CONGRESIUM fuar alanının kamu tüzel kişiliğini haiz meslek kuruluşu olan ATO'ya ait olduğu, AKM'nin ise Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü (DÖSİMM) tarafından işletildiği, Esenboğa Havalimanının bitişiğinde inşa edilmekte olan "Ankara Fuar Alanı ve Kongre Merkezi"nin ise Ankara Valiliği, Ankara Büyükşehir Belediyesi, TOBB, ATO, Ankara Sanayi Odası, Ticaret Borsası, Ankara Esnaf Odaları Birliği ve Akyurt Belediyesi'ne ait olduğu dikkate alındığında, salt fuar alanı inşasının bir özel teşebbüs tarafından gerçekleştirilmesinin oldukça zor olduğu değerlendirilmektedir.
- (65) Fuar alanı işletilebilmek için başvurulabilecek ikinci yol, fuar alanı kiralamaktır. 2014 yılı itibarıyla ANFA'nın faaliyette olmadığı; AKM ve Ostim Stadyumunun da kamu otoritelerince fuar düzenleyicilere direkt kiralandığı, ATO'ya ait fuar alanının ise CONGRESIUM ile ATO arasında akdedilen sözleşme uyarınca 2021 yılından önce kural olarak başka bir teşebbüse kiralanamayacağı değerlendirildiğinde, söz konusu dönemde Ankara'daki bir fuar alanını, işletmek üzere kiralamanın mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle gerek inşa yoluyla gerekse kiralama yoluyla Ankara'da fuar alanı işletmeciliği pazarına giriş engellerinin yüksek olduğu ve pazara yeni girişlerin zor olduğu anlaşılmaktadır.
- (66) KILAVUZ, hâkim durumda olduğu iddia edilen teşebbüsün kilit girdilere ve özel bilgiye erişim imkânına, atıl kapasiteye, dikey bütünleşik yapıya, güçlü bir dağıtım ağına ve geniş bir ürün portföyüne, yüksek marka bilinirliğine, finansal ve ekonomik güce sahip olması halinde mevcut ya da potansiyel rakipleri karşısında avantaj sağlamak suretiyle rakiplerin pazara girişini ya da pazarda büyümesini zorlaştırabildiğini belirtmiştir.

- (67) Somut olayda 2014 yılında Ankara'da ESASLAR'da yer alan koşulları taşıyan ulaşım açısından elverişli ve başlangıçta da bir fuar alanı olarak tasarlanmış olan kapalı tek faal fuar alanının CONGRESIUM olduğu görülmektedir. Nitekim ilerleyen bölümlerde detaylarına yer verileceği üzere CONGRESIUM'un atıl kapasite ile çalıştığı görülmektedir. Bu hususların pazara girişleri zorlaştırdığı ve CONGRESIUM'un hakim durumunu güçlendirdiği değerlendirilmektedir.
- (68) Bu noktada CONGRESIUM'a 2014 yılında faaliyette olmayan ANFA'nın sonraki dönemlerde pazara tekrar giriş yaparak CONGRESIUM üzerinde rekabetçi baskı yapip yapmayacağı ihtimali de değerlendirilmektedir. Öncelikle sözleşme yapmanın reddine dair ihlal iddiaları 2014 yılına ilişkin olduğundan değerlendirme de bu yıla ilişkin olarak yapılacaktır. Öte yandan A&A'nın 2014 yılında CONGRESIUM'dan yer kiralayamamasına yol açan eylemler, 2013 yılının yaz aylarında gerçekleşmiştir. Dolayısıyla 2013 veya 2014 yıllarında ANFA'nın tekrar pazara giriş yapabilecek potansiyel bir rakip olabileceğini eylemlerin gerçekleştiği dönem itibarıyla öngörmek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle ANFA'nın 2014 yılı itibarıyla pazara uygun zamanda ve yeterli şekilde girebilecek muhtemel bir rakip olduğunu söylemek mümkün değildir.
- (69) AKM'nin, 2014 yılında CONGRESIUM'a rekabetçi baskı uygulamaya elverişli mevcut bir rakip olup olmadığı da değerlendirilmelidir. CONGRESIUM'un nesnel gereklilik değerlendirilmesine ilişkin bölümde ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere her ne kadar mobilya fuarları açısından yeterince elverişli olmadığı sonucuna ulaşılsa da AKM'de, uluslararası çeşitli fuarların düzenlenmesi mümkündür. Bu nedenle, AKM alanının CONGRESIUM üzerinde rekabetçi bir baskı uygulama durumu hâkim durum değerlendirmesinde nazara alınmalıdır.
- (70) KILAVUZ'un 13. maddesinde belirtildiği üzere, hâkim durum tespitinde ilgili pazarda faaliyet gösteren rakiplerin sayısı ve pazar payları da dikkate alınmaktadır. Buna göre incelenen teşebbüsün pazar payı ne kadar yüksekse ve istikrarlıysa; incelenen teşebbüsün pazar payı ile rakiplerinin pazar payları arasındaki fark ne kadar büyükse ve istikrarlıysa mevcut rakiplerin incelenen teşebbüs üzerinde rekabetçi baskı yaratma olasılığı o kadar azalacaktır.
- (71) Somut olayda 2014 yılı itibarıyla AKM'de hiç mobilya fuarı düzenlenmemiştir. Bu durumun oluşmasında AKM'nin açık bir alan olması nedeniyle ancak üstü çadırla kapatılarak bir mobilya fuarına ev sahipliği yapabilmesi rol oynamaktadır. Hâlihazırda kapalı bir fuar alanı olarak CONGRESIUM varken fuar organizatörleri için AKM'de çadır kurarak fuar düzenlemek özellikle harcanacak emek ve maliyet bakımından tercih edilir bir davranış olmayacaktır. Nitekim 2014 yılında CONGRESIUM'da düzenlenen toplam 11 adet fuara karşılık AKM'de sadece iki fuar gerçekleştirilmiştir. CONGRESIUM'da düzenlenen uluslararası fuar sayısı üç iken AKM'de düzenlenen uluslararası fuar sayısı ikidir. Sonraki yıllara bakıldığında 2015 yılında AKM'de üç fuar organize edildiği, 2016 yılında ise AKM'de düzenlenmesi planlanan herhangi bir fuar bulunmadığı görülmektedir. Söz konusu veriler çerçevesinde şikâyete konu dönemde AKM'nin CONGRESIUM üzerinde rekabetçi baskı oluşturmaya elverişli, yüksek ve istikrarlı pazar payına sahip bir rakip olmadığı değerlendirilmektedir.

(72) Buna ek olarak CONGRESIUM'un GLEX ile birlikte oluşturduğu dikey bütünleşik yapıya da dikkat çekilmelidir. Aynı ekonomik bütünlüğe dâhil olan bu teşebbüslerden CONGRESIUM rekabet etmek için gerekli alt yapıyı oluşturan fuar alanını işletmekte; GLEX ise bu alt yapı üstünde fuar düzenleme faaliyetlerini yürütmektedir. Bu şekilde dikey bütünleşik yapıya sahip bir teşebbüs alt pazarda faaliyet gösteren rakiplerine göre belirli bir maliyet avantajına sahip olacaktır. Bu da alt pazardaki rakiplerin üstündeki rekabet baskısını artıracak ve söz konusu baskıya karşı koymalarını zorlaştıracaktır. Dolayısıyla dikey bütünleşik yapının alt pazardaki rekabeti etkileyen ve CONGRESIUM'un pazar gücünü kuvvetlendiren bir unsur olduğu değerlendirilmektedir.

(73) Yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda, 2014 yılı itibarıyla fuar alanı işletmeciliği pazarına girişlerin zor olduğu, dolayısıyla söz konusu pazara yeni bir teşebbüsün girmesinin kısa vadede mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

iii) *Alıcının Pazarlık Gücü*

(74) KILAVUZ'da belirtildiği üzere, incelenen teşebbüsün müşterileri görece büyük, alternatif temin kaynakları hakkında yeterince bilgili ve makul bir süre içerisinde başka bir sağlayıcıya geçmek ya da kendi arzını yaratmak imkânına sahip ise bu müşterilerin pazarlık gücüne, bir başka deyişle alıcı gücüne sahip olduğu söylenebilecektir. Bu durumda müşterilerin alıcı gücü, incelenen teşebbüsün davranışlarını sınırlayan rekabetçi bir unsur olarak ortaya çıkacak ve teşebbüsün hâkim durumda olarak değerlendirilmesini engelleyebilecektir. Bununla birlikte, yalnızca sınırlı bir müşteri kitlesinin hâkim durumdaki teşebbüsün pazar gücünden korunmasını sağladığı durumlarda, alıcı gücünün yeterli seviyede rekabetçi baskı oluşturmadığı değerlendirilebilecektir.

(75) Somut olay bakımından, bir önceki bölümde yer alan açıklamalar çerçevesinde, fuar düzenleyen teşebbüslerin kendi arzlarını oluşturmaları, maliyetler nazara alındığında oldukça zordur. Alıcıların alternatif temin kaynakları konusunda yeterince bilgili olduğunu söylemek de güçtür. 2013 yılından itibaren şikâyetçinin aşağıda detayları açıklanacağı üzere AKM'yi kiralama ihtimalini düşünmediği, ANFA açıldığında bu alanda fuar düzenlemeye karar verdiği görülmektedir. Öte yandan 2014 yılında AKM'de düzenlenen iki fuardan ikisinin de aynı teşebbüs tarafından organize edildiği ve diğer teşebbüslerin CONGRESIUM alanı dışında başka bir fuar alanına yönelmediği göz önünde bulundurulduğunda, fuar organizatörlerinin alternatif bir fuar alanı temin etme bakımından yeterli ölçüde bilgi sahibi olmadığı değerlendirilmektedir.

(76) Buna ek olarak, CONGRESIUM ile aynı ekonomik bütünlüğe dâhil olan GLEX'in, boş kalan tarihlerde belli bir ihtisas sınırlaması olmaksızın fuar düzenleyebileceği vurgulanmalıdır. Şikâyete konu olayda da görüldüğü gibi A&A'nın sözleşme hükümlerindeki değişiklik talebi ana fuar takvimine dâhil olma süresi boyunca cevapsız bırakılmış ve ihtilafa konu tarihler GLEX'e tahsis edilerek doldurulmuştur. Dolayısıyla alt pazarda da GLEX vasıtasıyla faaliyet gösteren CONGRESIUM karşısında fuar düzenleyicilerin alıcı gücüne sahip olmasının düşük bir ihtimal olduğu değerlendirilmektedir.

(77) Bu çerçevede CONGRESIUM'un, pazar payı, pazara girişteki engeller, dikey bütünleşik yapı ve alıcıların pazarlık gücü birlikte değerlendirildiğinde, Ankara'da uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarında hâkim durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

I.4.2. Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasına İlişkin Değerlendirme

I.4.2.1. Sözleşme Yapmanın Reddine İlişkin Değerlendirme

- (78) Rekabet hukuku uygulamasında, esas olarak, hâkim durumda olsun ya da olmasın tüm teşebbüslerin iş yapacakları teşebbüsleri özgürce seçme ve mülkiyetlerinde bulunan varlıklar üzerinde özgürce tasarruf edebilme hakları olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, istisnai bazı durumlarda hâkim durumdaki teşebbüslerin sözleşme yapmayı reddetmeleri rekabeti kısıtlayıcı bir davranış olarak değerlendirilebilmekte ve hâkim durumdaki teşebbüse rekabet hukuku çerçevesinde sözleşme yapma yükümlülüğü getirilebilmektedir¹⁰.
- (79) Rekabet Kurulunun sözleşme yapmayı reddetmenin konu alındığı kararları incelendiğinde (Türk Telekom/Tissad¹¹, Ulusal Dolaşım¹², Kablo TV¹³, UMTH¹⁴, Solmaz Mercan¹⁵, CNR/NTSR¹⁶) bu kararlardan Türk Telekom/Tissad kararında ret eyleminin ihlal olarak değerlendirilebilmesi için gerekli koşullar;
- Giriş yapılmak istenen varlığın (zorunlu unsurun) bir tekelci teşebbüs tarafından kontrolü,
 - Giriş yapmak isteyen bir rakibin pratik olarak ve makul bir şekilde varlığı/ürünü/tesisi/altyapıyı kurmasının/üretmesinin imkânsız olması,
 - Tekelci teşebbüsün giriş yapmak isteyen rakibi reddetmesi,
 - İlgili zorunlu unsurdan faydalanmanın imkânlar dâhilinde olması

şeklinde sayılmıştır.

- (80) Ulusal Dolaşım kararına göre ise,
- Erişimin ilgili pazarda rekabet eden teşebbüsler için zorunlu olduğunun ve bu anlamda hizmetin mevcut şebekeye giriş yapmadan sunulmasının ekonomik olarak imkânsız olduğunun belirtilmesi,
 - Talebi karşılayacak yeterli kapasitenin olması,
 - Zorunlu unsuru kontrol eden teşebbüsün mevcut hizmet ve ürün piyasasındaki talebi karşılamada yetersiz kalması, potansiyel yeni bir ürün ya da hizmetin sunulmasını engellemesi veya mevcut ya da potansiyel hizmet ve ürünler üzerindeki rekabeti kısıtlaması,
 - Erişim talep eden teşebbüsün makul ve ayrımcı olmayan bir giriş fiyatı ödemeye hazır olması,
 - Reddetme eylemi için objektif haklı bir gerekçe olmaması

halleri sözleşme yapmanın reddi olarak nitelendirilmektedir.

¹⁰ KILAVUZ Par. 35.

¹¹ 02-60/755-305 sayılı Rekabet Kurulu kararının Danıştayca iptali üzerine alınan 05.01.2006 tarih ve 06-02/47-8 sayılı karar.

¹² 03-40/432-186 sayılı Rekabet Kurulu kararı.

¹³ 05-10/81-30 sayılı Rekabet Kurulu kararı.

¹⁴ 05-87/1199-348 sayılı Rekabet Kurulu kararı.

¹⁵ 05.06.2007 tarih ve 07-47/506-181 sayılı Rekabet Kurulu kararı.

¹⁶ 19.9.2007 tarih ve 07-74/896-333 sayılı Rekabet Kurulu kararı.

- (81) CNR/NTSR kararında ise “*Mal vermeyi reddetme eyleminin hâkim durumu kötüye kullanma sayılıp rekabet ihlali olarak değerlendirilebilmesi için makul bir gerekçeye dayanmaması*” gerektiği belirtilmiştir. Bu çerçevede, Kurul sözleşme yapmanın reddinin ihlal olup olmadığına ilişkin değerlendirmede, hâkim durumdaki bir firma tarafından reddetme eyleminin gerçekleştirilmesi, ret eyleminin rekabeti kısıtlayıcı bir etki yaratması ve eylemin nesnel olarak haklı bir gerekçeye dayanmaması koşullarını aramaktadır.
- (82) Öte yandan KILAVUZ’a göre, sözleşme yapmayı reddetme iddiaları değerlendirilirken ihlalin tespiti için üç koşulun birlikte varlığı aranmaktadır. Buna göre;
- Reddetme, alt pazarda rekabet etmek için vazgeçilmez bir ürüne ya da hizmete ilişkin olmalı,
 - Reddetmenin alt pazarda etkin rekabeti ortadan kaldırması muhtemel olmalı,
 - Reddetmenin tüketici zararına yol açması muhtemel olmalıdır.
- (83) Dolayısıyla dosya çerçevesinde ihlal olup olmadığına değerlendirilmesinde KILAVUZ’da yer verilen yukarıdaki koşulların sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilecektir. Bu değerlendirmeye geçmeden önce reddetme eyleminin varlığı ve reddetmenin haklı bir gerekçeye dayanıp dayanmadığı incelenecektir.

I.4.2.1.1. CONGRESIUM’un Eylemlerinin Sözleşmenin Reddi Bakımından Değerlendirilmesi

- (84) 4054 sayılı Kanun’un 6. maddesi hâkim durumda bulunan teşebbüslerin bu durumlarını bilhassa ticarî faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler ile kötüye kullanılmasını yasaklamıştır. Tekel konumunda olan bir teşebbüsün rakiplerle sözleşme yapmaktan imtina etmek suretiyle onların faaliyetlerini zorlaştırması da bu kapsama dahil edilmektedir. Ayrıntıları ileriki bölümlerde ele alınacağı gibi bu durum genellikle üst pazarda hakim durumda olan ve aynı zamanda alt pazarda da faaliyeti bulunan bir teşebbüsün üst pazarda rakipleri ile sözleşme yapmaktan kaçınmak suretiyle bunların alt pazarda rekabet edebilmelerini engellemesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.
- (85) KILAVUZ’da, bir teşebbüsün ürettiği mal ya da hizmetler ile sahip olduğu maddi ya da gayri maddi işletme unsurlarını diğer teşebbüslere sağlamaması ya da bunların diğer teşebbüsler tarafından kullanılmasına doğrudan veya dolaylı olarak izin vermemesi sözleşme yapmayı reddetme olarak ele alınmaktadır. Buna göre sözleşme yapmayı reddetme, hâkim durumdaki teşebbüsün, kendisine yöneltilen sözleşme yapma talebini herhangi bir sebep göstermeksizin reddetmesi şeklinde doğrudan reddetme ya da makul olmayan ertelemeler, ürün arzının azaltılması ve makul olmayan şartlar ileri sürülmesi gibi davranışlar yoluyla dolaylı olarak reddetme şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Hâkim durumdaki teşebbüsün, sözleşme yapmayı reddettiği teşebbüs ile alt pazarda rekabet ediyor olması halinde sözleşme yapmayı reddetme davranışının rekabeti kısıtlayıcı sonuçlar ortaya çıkarması daha muhtemeldir.

- (86) Genel olarak sözleşme yapmanın reddi iki şekilde ortaya çıkmaktadır: açık red (*outright refusal*) ve dolaylı red (*constructive refusal*). Açık red, hakim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapma talebini herhangi bir neden göstermeksizin açıkça reddetmesi durumunda zuhur etmektedir. Dolaylı red ise, KILAVUZ'da da belirtildiği gibi, makul olmayan ertelemeler, ürün arzının azaltılması, makul olmayan şartlar ileri sürülmesi gibi şekillerde ortaya çıkmaktadır. Ret eylemine ilişkin diğer bir ayırım da koşulsuz ve koşullu oluşuna göre yapılmaktadır. Hâkim durumdaki teşebbüsün hiçbir koşul ileri sürmeden sözleşme yapmayı reddetmesi durumunda koşulsuz (*unconditional*) redde; alt pazarda rakibi olmayanlarla sözleşme yapması yahut kendi rakibiyle iş yapan teşebbüslerle sözleşme yapmayı reddetmesi de koşullu (*conditional*) redde işaret etmektedir.
- (87) Rekabet Kurulunun sözleşme yapmanın reddi eylemini değerlendirdiği kararlara bakıldığında, 03.05.2012 tarihli ve 12-24/710-198 sayılı Cine 5 kararında¹⁷ sözleşme yapmanın reddi eyleminin, mevcut sözleşme ilişkisinin sona erdirilmesi, ilk defa sözleşme yapma talebinin reddi, fikri mülkiyet hakkı lisanslamasının reddi, birlikte işlerlik bilgilerinin verilmesinin reddi, tek taraflı ya da uyumlu ret halleri gibi çeşitli alt kategorilere ayrılabilirdiği belirtilmiştir.
- (88) CONGRESIUM'un eyleminin sözleşmenin reddi olup olmadığını değerlendirebilmek için A&A ile CONGRESIUM arasında sözleşme yapmaya yönelik olarak gerçekleşen iletişimin detayına bakılmalıdır. Dosya mevcudunda bulunan bilgilerden 2014 yılında A&A'nın bir mobilya fuarı düzenleme niyetinin CONGRESIUM tarafından bilindiği ve sözleşme yapmak üzere tarafların şifahi müzakerelerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak öncesinde CONGRESIUM'un bazı iç yazışmalarında A&A'nın yöneticisi (.....) ile aralarında husumet olduğu, bu nedenle istediği tarihlerde onu oyalayacaklarına yönelik ifadelere rastlanmıştır. Bu yazışmaların detaylarına tarih sırasına göre aşağıda yer verilmektedir:
- (89) 17.08.2015 tarihinde CONGRESIUM'da yapılan yerinde incelemede bulunan, 09.01.2013 tarihinde GLEX çalışanı (.....)'in o dönemde ARYA EXPO adlı fuar düzenleme şirketinde çalışan (.....)'a gönderdiği ve "cc" kısmında CONGRESIUM ve GLEX'in sahibi (.....) ile GLEX yetkilisi (.....)'in bulunduğu bir e-postada, A&A'nın sahibi (.....)'nın önceki bir tarihte GLEX'in tek başına fuar düzenlememesini, düzenleyecekse A&A ile birlikte düzenlemesini, kendisinin ATO üyesi olduğunu ve GLEX hakkında olumsuz konuşabileceğini söylediği bir ifadeye yer verilmiş ve ne yapılması gerektiği sorulmuştur. Aynı tarihte CONGRESIUM ve GLEX'in sahibi (.....) e-postayı;
- Bu fuarı yapacağız. ATO da çalışması bizi ilgilendirmez. (.....) senin ile iletişime geçerse hangi gerekçe ile bu konuda engel çıkaracağını sor. Hakkımızda konuşma hakkına sahip. Elinden geleni ardına koymasın. Buna benzer daha çok baskı gelecek"*
- şeklinde cevaplamıştır.
- (90) Yine aynı tarihte ARYA EXPO çalışanı (.....) ise, söz konusu e-postayı;
- "...bu kişiyi gözünüzde büyütmeyin lütfen rahat olun. Onun paniği bizim çok daha iyi bir iş çıkaracağımızı bilmesinden kaynaklanıyor."*
- şeklinde yanıtlamıştır.

¹⁷ Danıştay Onüçüncü Dairenin 12.04.2011 tarih ve 2008/8249 E., 2011/1525 K. sayılı kararı ile iptal ettiği 27.05.2008 tarih ve 08-35/466-166 sayılı Kurul kararı üzerine alınan karar.

- (91) 18.02.2013 tarihli bir başka yazışmada (.....)'ın CONGRESIUM'dan aşağıdaki gibi bir rezervasyon talebinde bulunduğunu görülmektedir:

“2014 Yılı ile ilgili gelişmelerle ilgili değerlendirme yapabilmek ve oluşabilecek durumlarla ilgili planları imkânsız hale getirmemek için tedbir olarak CONGRESIUM'un

03-16 Mart 2014 (2 Hafta) ve

14-20 Nisan (1 Hafta)

05-11 Mayıs (1 Hafta)

tarihlerinin en azından 15 Haziran 2013'e kadar kimseye resmi olarak tahsis edilmemesi önem arz etmektedir.

Ne olur ne olmaz bilemeyiz, belki diğer şirketlere kiralama devam edebilir ama elimizde en azından kendi adımıza olması muhtemel işleri düşünmemize imkân sağlayacak bir süre ve tarih olması gerekiyor.”

- (92) 28.05.2013 tarihli bir e-postada ise (.....), (.....), (.....) ve (.....) arasında aşağıdaki gibi bir e-posta yazışması gerçekleşmiştir:

(.....): Ağaç işleme mart son hafta demiştiniz 10-17 Mart'tan iki hafta sonra diye biliyorum. 10-17 Mart haftası tamamen A&A'nin karşısında her ihtimale karşı koz olarak ve gerekirse de karşısına çıkmak için kullanacağımız rezervasyondur. Kararlar duruma göre alınacak, 20 Temmuz'a kadar kesinlikle bekletmemiz gerekli.”

(.....): “(...) O iş; Mobilya Aksesuar (kumaş, baskı vs.) Mart son hafta... Ama hala opsiyonlu... AA Fuarcılık (.....) istedi ve ben de verdim. Çünkü farkında değil seçim haftası. Kimse iş yapmak istemiyor o tarihlerde ve 90.000 € istedik. Zaten konfirme değil ve çok daha piyasayı kızıştırmak istersen ne kontrat ne de tahsisi var. İptal ederiz (...)Bence biz (.....) Bey'e 10-17 Martı satsak bile söylemeyelim. Yine ona karşı koz olur. Kaldı ki (.....)'ın diğer işlerinin de kontratı yok. Tahsis vermem mekân kontratı anlamına gelmiyor. Bu kadar çok zorluyorsa iptal ederiz biter gider.”

- (93) Bu yazışmaların hemen ertesi günü 29.05.2013 tarihinde (.....) “Ağaç İşleme Makinaları Fuarı”nın A&A tarafından düzenlenecek bir fuar olduğunu öğrenmiş ve CONGRESIUM'dan (.....) ve (.....)'a sitem etmiştir. Bunun üzerine (.....)'a aşağıdaki e-postayı göndermiştir:

“ (...) seninle mutabık kaldık o tarihler öncelikli senindir. Adam parayı bile bastırса oylarız senin için:))) dedim (...)Sen önümüzdeki hafta geldiğinde bence çok net olalım. Bir toplantı yapalım. (.....)'ı senin olduğun ve bizim ofiste bir toplantıya çağıralım ve piyasa tabiriyle "raconu keselim". Her gün bir haber alıp gerileceğimize bir kere sıkıntı çekelim, ama raconu biz keselim.”

(94) CONGRESIUM ile GLEX arasında gerçekleşen bu yazışmalar belli tarihlerin GLEX'e rezerve edildiğine, A&A'nın o tarihlerde fuar düzenlemesine oyalama yoluyla engel olunacağına, bu şekilde CONGRESIUM'un A&A ile sözleşme yapmaktan kaçınacağına işaret etmektedir. Bu yazışmaların ardından gelişen süreç aşağıda tarih sırasına göre özetlenmiştir.

- 07.06.2013 tarihinde CONGRESIUM tarafından şikâyetçiye gönderilen bir e-posta ekinde tadil istenen hükümlerle birlikte sözleşme taslağı yollanmıştır. Ancak şikâyetçi sözleşmedeki mücbir sebep halinde tarafların hak ve borçları ile ayıplı ifa nedeniyle tek taraflı fesih hakkına ilişkin hükümlerin tadil edilmesini talep etmiştir.
- 18.06.2013'te CONGRESIUM, A&A'ya yeni bir e-posta göndererek mücbir sebebe ilişkin danışıkları kişiden geri dönüş olmadığını, o bölümler hariç sözleşme metninin ekte gönderildiğini belirtmiştir.
- 19.06.2013'te CONGRESIUM'un şikâyetçiye ihtilafı hükümlerin değiştirilmediği yeni sözleşme nüshalarını yolladığı anlaşılmaktadır.
- 19.06.2013'te CONGRESIUM çalışanı (.....), aynı ekonomik bütünlük içinde yer alan Serenas Turizm A.Ş. (SERENAS) çalışanı (.....)'na "Sarı ile işaretlemiş olduğum maddeleri Fuar Firması Sahibi değiştirmek ister. Uygun görmeniz durumunda gerekli değişiklikleri yapıp kontratı imzalatacağız" şeklinde bir e-posta göndererek görüş sormuştur.
- 27.06.2013'te (.....)'nun CONGRESIUM'a gönderdiği e-posta ile söz konusu hükümlerin kaldırılmaması gerektiği yönünde görüş beyan ettiği görülmüştür.
- Bu görüş sonrasında CONGRESIUM ile A&A arasında herhangi bir iletişim tespit edilememiştir.
- 10.07.2013'te şikâyetçi TOBB'a katılımlarını bildirmek üzere tahsis yazısı beklediklerine dair CONGRESIUM'a bir e-posta yollamış ancak bu e-postaya cevap verilmemiştir.
- 22.07.2013'te şikâyetçi noter kanalıyla CONGRESIUM'a bir ihtarname göndererek, düzenlenecek Uluslararası Modev Mobilya ve Dekorasyon Fuarı'nın sözleşmesinin aralarında müzakere edildiğini, kendilerine gönderilen e-postalarda sözleşme yapılacağına söylendiğini, kendilerince tüm ağır şartlar kabul edildiği halde 18.07.2013 tarihli görüşmede sözleşmenin yapılmayacağına bildirildiğini belirterek, yer tahsisi ile sözleşme imzalanmasını, aksi halde Rekabet Kurumu'na başvuracağını ihtar etmiştir. Bu ihtarname ertesi gün CONGRESIUM'a tebliğ edilmiş olup CONGRESIUM'un söz konusu ihtarnameye yanıt vermediği görülmüştür.
- 23.07.2013'te ise GLEX, A&A'nın talep ettiği 02-04.04.2014 tarihlerinde bir mobilya fuarı organize etmek üzere ATO'ya müracaat etmiştir.
- 01.08.2013'te iletişim çabalarına yanıt alamayan A&A, CONGRESIUM'a bir e-posta yollayarak "Şayet sözleşme ve tahsis yazısının (daha önceki görüşmelerdeki 1-2 maddedeki revizelerin yapılmış hali ile) saat 16:00 'ya kadar ulaşması halinde, sözleşmenin onaylanıp ön ödemenin de yapılabileceği"ni belirtmiştir.
- 01.08.2013'te, 2014 yılı TOBB ana fuar takvimine dâhil olmak için yapılacak başvuru süresinin son günü olması, 02-04.04.2014 tarihlerinin dolu olduğu, şikâyetçi ile aralarında sözleşme de bulunmadığı gerekçesiyle CONGRESIUM A&A'nın talebini reddetmiştir.

- (95) Yukarıda özetlenen olay akışında, CONGRESIUM'un A&A ile görüşmeler başlamadan önce onu oyalama, gerekirse organizasyonu iptal etme niyeti taşıdığı görülmektedir. Nitekim 27.06.2013 tarihinde SERENAS çalışanı (.....)'nın görüşünü aldıktan sonra şikâyetçiye olumlu ya da olumsuz herhangi bir dönüş yapılmamış; onun yerine GLEX ile bir sözleşme imzalanarak söz konusu tarihler GLEX'e tahsis edilmiştir. Buna rağmen CONGRESIUM, A&A'ya cevap vermek için 01.08.2013 tarihini beklemiştir. Bu tarihin TOBB ana fuar takvimine girebilmek için son tarih olduğu tekrar vurgulanmalıdır.
- (96) Bu noktada CONGRESIUM'un şikâyetçiye cevap vermeyerek sessiz kalmasının ret anlamına gelip gelmediği irdelenmelidir. Türk Borçlar Kanunu hükümlerine göre kural olarak kabulcünün kendisine yöneltilen bir icaba mutlaka cevap vermesi gerekmez; o halde icabın cevapsız bırakılmış olması, kural olarak onun kabul edildiği anlamında gelmeyecektir¹⁸. Fakat Borçlar Kanunu istisna olarak bazı durumlarda kabulcünün susmasını kabul saymaktadır. Gerçekten, Borçlar Kanunu'nun 6. maddesine göre, icapçının gerek işin özel mahiyeti, gerek halin icabı dolayısıyla açık bir kabul haberini beklemek zorunluluğunda olmadığı durumlarda, kabulcünün icabı uygun bir süre içinde reddetmemiş olması onu kabul ettiği anlamına gelmektedir.
- (97) Somut olayda A&A ile CONGRESIUM arasında imzalanacak sözleşme bir Organizasyon Satış Sözleşmesi olup, konusu organize edilecek fuar süresince CONGRESIUM'un fuar alanı tahsisiyle buna bağlı hizmetleri sunmasından; A&A'nın da alan tahsisi ve buna bağlı sair hizmetler karşılığında belli bir ücret ödemesinden ibarettir. Dolayısıyla sözleşmenin CONGRESIUM'un sessiz kalmasının örtülü kabul olarak yorumlanmasını gerektirecek bir özellik taşımadığı anlaşılmaktadır. Olay akışına bakıldığında, şikâyetçinin gönderdiği e-postalara ve ihtarnameye karşın CONGRESIUM'un sessiz kaldığı; 01.08.2013 tarihinde ise aralarında herhangi bir sözleşme olmadığına ve istenen tarihlerin başka bir şirkete tahsis edildiğine dair cevap gönderdiği anlaşılmaktadır. CONGRESIUM'un sessizliği tadili istenen maddelerle birlikte sözleşmenin kabul edildiği anlamına gelmemektedir. Nitekim bu durum CONGRESIUM'un son cevabi e-postası ile de teyit edilmektedir. Bu sebeple CONGRESIUM'un bu eylemi sözleşme yapmayı reddetme olarak nitelendirilmektedir.
- (98) CONGRESIUM'un reddetme eyleminin devam edip etmediğine ilişkin olarak yapılan incelemede, 10.04.2014 tarihinde A&A'nın CONGRESIUM'dan 2015 Nisan ayı için yer tahsisi talebinde bulunduğu, ancak 12.04.2014'te CONGRESIUM'un o tarihlerde uygun yer olmadığı için talebi reddettiği anlaşılmaktadır. 21.04.2015 tarihli bir yerinde inceleme belgesinde ise 2019 yılına kadar söz konusu tarihlerin ANKAFF fuarı için GLEX'e rezerve edilmek istendiği görülmüştür. 05.06.2015'te ise A&A'nın Nisan 2016 için yer talebinde bulunduğu, ancak istediği tarihler dolu olduğu için kendisine olumsuz cevap verildiği anlaşılmıştır. TOBB 2015 yılı fuar takvimine bakıldığında, 2015 yılı Nisan ayındaki mobilya fuarının GLEX tarafından düzenlendiği, ancak ANFA'nın hizmete girmesiyle burada 2015 yılı Kasım ayında A&A tarafından "Modev - Uluslararası Mobilya Dekorasyon Fuarı 2015" in düzenlendiği görülmektedir. 2016 yılında ise 06-10.04.2016 tarihleri arasında GLEX'in CONGRESIUM'da, A&A'nın da ANFA'da bir mobilya fuarı düzenleyeceği anlaşılmaktadır.

¹⁸ ÖZTÜRK, S. Elektronik Sözleşmeler (Kuruluş ve Geçerlik Şartları) – İ.Ü.SBE. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002, sf.105, <http://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=3788>, erişim tarihi: 16.03.2016.

I.4.2.1.2. Reddetmeye İlişkin Haklı Gerekçenin Varlığına İlişkin Değerlendirme

- (99) KILAVUZ'un 30. paragrafında Kurul tarafından dikkate alınacak haklı gerekçe savunmalarının, nesnel gereklilik ve etkinlik başlıkları altında sınıflandırılabilirliği belirtilmektedir. Buna göre Kurul nesnel gereklilik gerekçesini değerlendirirken öncelikle davranış ile korunan meşru bir menfaatin bulunup bulunmadığını ve davranışın, korumaya çalıştığı menfaatin ortaya çıkması için vazgeçilmez olup olmadığını göz önünde bulundurmaktadır. Ayrıca incelemeye konu davranışın nesnel olarak gerekli kabul edilebilmesi için hâkim durumdaki teşebbüsün bu davranışı kendisi dışındaki sebeplerden (örneğin; ilgili kamu otoriteleri tarafından belirlenen sağlık ve güvenlik gereksinimleri gibi) kaynaklanmalı ve teşebbüs söz konusu menfaati korurken rekabeti zorunlu olandan fazla sınırlamamalıdır. İncelemeye konu davranışın meşru bir menfaati korumak için vazgeçilmez olduğunu ispat etme yükü hâkim durumdaki teşebbüs üzerindedir.
- (100) KILAVUZ'da belirtildiği üzere, incelemeye konu teşebbüs tarafından öne sürülen etkinlik gerekçesini değerlendirirken Kurul, teşebbüsten aşağıda sayılan dört koşulun birlikte sağlandığını ispat etmesini beklemektedir:
- Etkinlikler davranışın sonucu olarak gerçekleşmeli ya da gerçekleşmesi muhtemel olmalı,
 - Davranış söz konusu etkinliklerin gerçekleşmesi için vazgeçilmez olmalı,
 - İncelenen davranış sonucunda ortaya çıkması muhtemel etkinlikler, davranışın etkilenen pazarlarda rekabet ve tüketici refahı üzerindeki olası olumsuz etkilerini telafi etmeli,
 - Davranış, fiili ve potansiyel rekabetin kaynaklarının tamamını ya da çoğunu devre dışı bırakarak etkin rekabeti ortadan kaldırmamalıdır.
- (101) Hâkim durumdaki teşebbüslerin ihlal şüphesi uyandıran davranışlarını yasaklama kapsamı dışına çıkaran içtihadi nitelikteki iktisadi ve hukuki ilkeler olarak tanımlanabilecek haklı gerekçelerin varlığı, diğer ihlal türlerinde olduğu gibi reddetme eylemleri bakımından da ihlal iddiasını yasaklama kapsamı dışına çıkarabilecektir. Gerek Rekabet Kurulu kararları ve gerekse Avrupa Birliği (AB) içtihadı, ihlal şüphesi uyandıran hâkim durumdaki teşebbüs davranışı için üç gerekçe türüne işaret etmektedir: nesnel zorunluluk gerekçesi¹⁹, rekabete karşılık verme gerekçesi²⁰ ve etkinlik gerekçesidir²¹.

¹⁹ Hâkim durumdaki teşebbüs, görünüşte ihlal niteliğinde olan davranışlarının dışsal bir takım etkenlerden dolayı nesnel olarak zorunlu olduğunu ileri sürebilir. Örneğin, sözleşme yapmayı reddetme bakımından arz şokları ya da kapasite kısıtı içtihadta en azından ilkesel olarak kabul edilen nesnel zorunluluk gerekçeleridir.

²⁰ Genellikle fiyat temelli ihlal iddiaları kapsamında ele alınmakta olup, hakim durumdaki teşebbüslerin meşru rekabet sınırları içinde fiyat rekabetine karşılık vermesi esasına dayanmaktadır.

²¹ Etkinliğin, üretimde etkinlik, tahsis etkinliği ve dinamik etkinlik olmak üzere üç çeşidi bulunmaktadır. Üretimde etkinlik, çıktı ilerlemesi ya da girdi ilerlemesi yolu ile kaynakların daha verimli kullanılmasını ifade ederken; tahsis etkinliği ekonomideki kıt kaynakların azami faydayı sağlayacak şekilde dağıtılmasını ifade etmektedir. Dinamik etkinlik ise "belirli bir döneme" ilişkin bir kavram olarak araştırma-geliştirme (ar-ge) ve yatırım harcamaları sonucunda ekonomide yeni ürünlerin üretilme hızına referansta bulunmaktadır. Dinamik etkinlik kazançları, uzun dönemde ekonominin üretim kapasitesini ve sosyal refahını artıran inovasyonların teminatı olarak görülmektedir. Bu nedenle son dönemde literatürde, dinamik etkinlik kazançlarının korunması gerekliliği daha sık vurgulanır hale gelmiştir.

(102) Gerek teorik olarak ve gerekse içtihat hukuku düzleminde ele alındığında; sözleşme yapmanın reddine ilişkin olarak hakim durumdaki teşebbüsler tarafından öne sürülmesi muhtemel görülen haklı gerekçelerden bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

Nesnel zorunluluk gerekçesi:

- Devam eden bir sözleşmesel ilişkinin sona erdirilmesi bakımından;
 - Karşı tarafın yükümlülüklerini yerine getirebilmek adına yeterli ticari garantiyi sunamaması,
 - Koşullara göre, hâkim durumdaki teşebbüsün dikey bütünleşik bir yapı içinde alt pazarda kendisinin faaliyet göstermek istemesi.
- Mal vermeye başlamanın reddi bakımından;
 - Yeterli ticari güvencenin sunulmaması,
 - Zorunlu unsur bakımından kapasite sınırlamasının mevcudiyeti ya da zorunlu unsurun kullanımının ekonomik değerinin azalmasına yol açacak maliyetler yaratacak olması,
 - Talep edenin teknik yetersizliği,
 - Alıcının zayıf kredi derecesi, ticari hayattaki olumsuz ünü, mal arzı için genel kabul görmüş koşulları kabul etmemesi,
 - Stok, hammadde ve kapasite sınırı nedeni ile talep edilen miktarın karşılanamaması,
 - Hâkim durumdaki teşebbüsün altyapısına zarar verebilecek nitelikteki teknik uyumsuzluk,
 - Sağlık ve güvenlik gerekçelerinin varlığı,
 - Kamunun mal veya hizmetin arzına yönelik kısıtlamaları.

Etkinlik gerekçesi:

- Mal Vermeye Başlamanın Reddi Bakımından:
 - Dinamik etkinlik kazançları (yapılan yatırımların karşılığının alınabilmesi ve yenilik motivasyonunun yok edilmemesi için gerekli olan kısıtlamaların varlığı),
 - Mal verme ya da benzeri bir yükümlülüğün pazarın yapısında yaratacağı değişikliğin rakiplere avantaj sağlamak suretiyle yatırımlarına zarar vereceği iddiası.

(103) Dolayısıyla, yukarıda yer verilen haklı gerekçelerin herhangi birinin varlığı ihlal şüphesi doğuran davranışı yasaklama kapsamı dışına çıkaracaktır. Haklı gerekçenin bizzat incelemeye konu teşebbüsler tarafından ileri sürülmesi ve savunulması beklenmekle birlikte, bu hallerin var olup olmadığı Kurul tarafından da dikkate alınmaktadır.

(104) Sözleşme yapmanın reddi eylemi özelinde, sözleşme yapma talebinde bulunan teşebbüsün ticari kredibilitesinin olmaması, arzın kapasite sınırlarına bağlı olarak geçici olarak ya da tamamen durdurulması, çeşitli güvenlik gerekliliklerinin karşılanamaması gibi hususlar nesnel gereklilik olarak değerlendirilebilmektedir. Hâkim durumda bulunan teşebbüsün, rakipleriyle sözleşme yapması halinde yaptığı yatırımları karşılamaya yetecek bir getiri elde edemediği, yatırımlarını devam ettirmek için redde konu unsurdan belirli bir süre sadece kendisinin yararlanması gerektiği, aksi takdirde yatırım güdüsünün olumsuz etkileneceği yönündeki iddialarının ise etkinlik savunması bağlamında değerlendirilmesi mümkündür.

- (105) CONGRESIUM'un savunmasında, A&A ile sözleşme yapmayı reddetmesinin haklı gerekçelere dayandığı ve bunların en başında da A&A'nın CONGRESIUM'a karşı kötü niyetli davranışlarının bulunduğu; A&A'nın bir çalışanının GLEX çalışanı (.....) ile iletişime geçerek tehditkâr ifadeler kullandığı, A&A'nın bu yaklaşımlarına itibar edilmediği belirtilmiştir. Ayrıca A&A'nın 2012 yılının sonbahar aylarında yaptırmış olduğu fuar rezervasyonunu iptal etmesinin CONGRESIUM'u zarara uğrattığı ve bunun da A&A'nın kötü niyetine işaret ettiği iddia edilmiş ve bunlara rağmen CONGRESIUM'un davranışlarında A&A'nın sebep olduğu zarardan dolayı herhangi bir farklılık olmadığı, 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleştirilecek fuarlar için tarafların tekrardan görüşmeler gerçekleştirdiği ifade edilmiştir.
- (106) Yapılan savunmada ayrıca, yapılması planlanan söz konusu sözleşmenin bir şablon sözleşme niteliğinde olduğu ve CONGRESIUM'un tüm müşterileri ile aynı sözleşmeyi imzaladığı, A&A tarafından iletilen ve mücbir sebep ile temerrüde ilişkin değişiklik taleplerinin, kanunlar ve ticari teamüller açısından kabul edilebilir nitelikte olmadığı dile getirilmiştir. Diğer taraftan A&A'nın sözleşme maddelerinin tadil edilmesine yönelik talebini ilettikten sonra noter kanalı ile 22.07.2013 tarihinde bir ihtarname ilettiği, söz konusu ihtarnamede gerçeği yansıtmayan ifadeler yer verilerek A&A'nın söz konusu sözleşme kapsamında tüm ağır şartları kabul ettiğinin belirtildiği, ancak ihtarnamenin aksine A&A'nın 01.08.2014 tarihinde göndermiş olduğu e-posta mesajında hala tadil maddelerinde ısrarlı olduğu ve sözleşmenin kendisine özel olarak değiştirilmesi konusundaki ısrarcı tutumundan vazgeçmediği iddia edilmiştir.
- (107) CONGRESIUM mücbir sebebe ilişkin revizyon talebini kabul etmemesine dayanak olarak Borçlar Kanunu'nun "*Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşırsa borç sona erer*" şeklindeki 136. maddesini göstermiştir. Ancak rekabet hukuku anlamında haklı gerekçe yukarıda açıklanan bilgiler çerçevesinde değerlendirilmektedir.
- (108) CONGRESIUM tarafından temel olarak ileri sürülen gerekçe A&A'nın kötü niyetli olması ve 2012 yılındaki fuarı iptal ederek ticari kredibilitesini azalttığı noktalarında yoğunlaşmaktadır.
- (109) KILAVUZ'a bakıldığında sözleşme yapmak isteyen tarafın kötü niyetli veya tehditkâr olmasının yahut sözleşme hükümlerinin maktu olmasının hakim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapmayı reddedebilmesi için dayanacağı haklı sebepler arasında yer almadığı görülmektedir. Nitekim tek tip sözleşme hükümleri CONGRESIUM ile fuar düzenleyiciler arasında yapılan sözleşmelerin müzakereye elverişsiz ve iltihaki sözleşmelere benzer nitelik taşıması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Öyle ki iltihaki sözleşmeler genellikle elektrik, gaz, su temini gibi hizmetlerden faydalanacak çok sayıda abonenin söz konusu olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Ancak fuar alanı tahsisi gibi ihtiyaca göre değişen koşul ve fiyatların söz konusu olduğu sözleşmelerin tek tip hükümler içermesi makul olmayacağı gibi sözleşme yapmanın reddine de haklı gerekçe teşkil etmemelidir.

- (110) Sözleşme yapmak isteyen A&A'nın ticari kredibilitesine gelindiğinde, TOBB tarafından 2005 yılından itibaren yayımlanan fuarlar takviminin incelenmesinde bu teşebbüsün 2006 yılından itibaren 2014 yılına kadar Ankara'da, başta mobilya olmak üzere, çeşitli alanlarda her yıl en az bir defa fuar organize ettiği görülmüştür. 2014 yılında soruşturmaya konu olaylar sebebiyle fuar düzenleyemeyen şikâyetçi 2015 yılında bir mobilya fuarı düzenlemiştir; 2016 yılında ise iki fuar daha organize etmek üzere ana fuar takvimine dahil olmuştur. Nitekim A&A, 46 yıldır fuar düzenlediğini belirtmiştir. Zaten uluslararası nitelikte fuar düzenleyebilmek için son beş yıl içinde en az iki defa bu nitelikte fuar düzenlemiş olma gereği aranmaktadır. A&A'nın düzenlediği mobilya fuarlarının uluslararası niteliği göz önüne alındığında bu teşebbüsün kredibilitesinin düşük olduğu sonucuna ulaşmak mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla şikâyetçinin ticari bakımından güvenilirliği noktasında CONGRESIUM'un haklı gerekçesinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.
- (111) Bu hususlar dışında CONGRESIUM tarafından ret eylemine ilişkin olarak arzın kapasite sınırlarına bağlı olarak geçici olarak ya da tamamen durdurulması, çeşitli güvenlik gerekliliklerinin karşılanamaması gibi nesnel gereklilik iddiaları dile getirilmemiştir. CONGRESIUM'un rakipleriyle sözleşme yapması halinde yaptığı yatırımları karşılamaya yetecek bir getiri elde edemediği, yatırımlarını devam ettirmek için redde konu unsurdan belirli bir süre sadece kendisinin yararlanması gerektiği, aksi takdirde yatırım güdüsünün olumsuz etkileneceği yönünde etkinlik savunması da yapmadığı görülmektedir.
- (112) Yukarıda yer verilen bilgi ve açıklamalar neticesinde, CONGRESIUM'un A&A'nın revizyon taleplerini geri çevirmek suretiyle sözleşme yapmayı reddetmesinde inceleme konusu eylem bakımından savunulabilecek haklı gerekçe tespit edilememiştir.

I.4.2.1.3. CONGRESIUM Fuar Alanının Rekabet Etmek İçin Vazgeçilmez Olmasına İlişkin Değerlendirme

- (113) Vazgeçilmezlik, diğer bir ifade ile nesnel olarak gerekli olma koşulu, bahse konu mal veya hizmet olmaksızın bir rakibin ilgili pazara -sözleşme yapmanın reddi eylemleri bakımından genellikle alt pazara - asla giremeyeceği ya da bu pazarda varlığına devam edemeyeceği anlamına gelmemektedir. Nesnel olarak gerekli olma koşulu daha çok, alt pazardaki rakiplerin reddetme eyleminin doğurduğu rekabetçi dezavantajları -en azından uzun vadede- dengeleyecek fiilî veya potansiyel ikame imkânlarının olmaması olarak yorumlanmalıdır. Bu bağlamda, sözleşme yapmanın reddi incelemelerinde, hâkim durumdaki teşebbüs tarafından üretilmekte olan girdinin – mal veya hizmetin – rakipler tarafından etkin biçimde eşdeğer üretiminin mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Böyle bir incelemedeki eşdeğer üretim, alt pazarda hâkim durumdaki teşebbüse rekabetçi baskı yaratma kapasitesine sahip olan alternatif arz kaynağının yaratılması anlamına gelmektedir.
- (114) Böyle bir analizin yapılabilmesi bakımında gerek mevzuatta, gerekse farklı içtihat uygulamalarında farklı yaklaşımların sergilendiğini görmek mümkündür. Örneğin, Avrupa Adalet Divanı (AAD), Oscar Bronner kararında²², bir mal veya hizmetin nesnel olarak gerekli olup olmadığının tespitine ilişkin oldukça detaylı iki basamaklı bir teste yer vermiştir. Bu testin ilk aşamasına göre öncelikle, redde konu olan mal veya hizmet için mevcut alternatif temin kaynaklarının, ikamelerin var olup olmadığı incelenmelidir.

²² Case C-7/97, Oscar Bronner v. Mediaprint, [1998] E.C.R. I-s.779.

- (115) AAD'nin uyguladığı teste göre mevcut ikamelerin olmaması halinde ikinci aşamaya geçilmekte ve girdinin nesnel olarak gerekli olabilmesi için, potansiyel ikame imkânlarının olmadığı ya da teknik, hukuki veya ekonomik gerekçelerle ikame imkânlarının sağlanmasının imkânsız olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. AAD bahse konu teste ilişkin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulacak kriterin eşdeğer nitelikte üretiminin küçük bir teşebbüs tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceğine değil; yerleşik firma ile eşdeğer ölçekte ve etkinlikte bir teşebbüs tarafından üretimin mümkün olup olmadığına dayanması gerektiğini belirtmiştir. Bu teste göre soru, herhangi bir rakibin sözleşmeye konu olan mal ve hizmeti üretip üretmemesi değil, hâkim durumdaki teşebbüs ile aynı ölçek ekonomisine sahip olan teşebbüsün bahse konu mal ve hizmeti üretip üretmemesidir. Bir anlamda eşit etkinlikteki firma testini benimseyen AAD'ye göre, girdinin nesnel olarak gerekli olduğunun gösterilebilmesi için, bahse konu girdinin eşdeğer üretiminin rakipler tarafından hukuki, teknik ve iktisadi engelleri aşarak veya üretim süreçlerinde küçük değişiklikler yaparak gerçekleştirilebilmesinin mümkün olmaması gerekmektedir.
- (116) Konuya Rekabet Kurulu kararları çerçevesinde bakıldığında; Kurul Paşabahçe kararında²³ AB Komisyonu ile benzer bir tavır sergileyerek nesnel olarak gerekli olma kriterinden anlaşılması gerekenin, sunumu reddedilen girdi olmadan alt pazara hiçbir rakibin giremeyeceği ya da faaliyetlerine devam edemeyeceği olmadığını; girdinin sunumunun reddedilmesi sonucu ortaya çıkan olumsuz durumla baş edebilmek için rakibin alt pazarda mevcut veya potansiyel bir ikameye güvenemeyeceği durum olduğunu belirtmiştir. Kurul'a göre bu bağlamda rakiplerin görülebilir bir zaman uzaklığında etkin bir biçimde sunumu reddedilen girdinin benzerini elde edemeyeceği göz önünde bulundurulmaktadır. Kurul ayrıca girdinin benzerini elde etmekten anlaşılması gerekenin, rakiplerin hâkim durumda bulunan teşebbüse alt pazarda rekabetçi baskı uygulamalarını sağlayabilecek nitelikteki girdiyi tedarik edebilecekleri etkin alternatif temin kaynaklarının oluşturulması olduğunu belirtmiştir.
- (117) Kurul'un bahse konu kararında dikkat çektiği bir başka konu da süregelen bir sözleşmenin sona erdirilmesi ile yeni bir sözleşmenin reddi arasındaki ayrımdır. Kurul, girdiyi talep eden teşebbüse hâkim durumdaki teşebbüsün daha önceden girdi sağladığı ve sonrasında girdiyi talep eden teşebbüsün bu girdiyle bağlantılı özel yatırımlar yaptığı durumlarda girdinin "gerekli" olarak nitelendirilmesinin daha olası olduğunu belirtmiş ancak dosya özelinde yaptığı değerlendirmede böyle bir tespiti yer vermemiştir.
- (118) Esasında gerek Kurul'un içtihadı, gerek AAD tarafından uygulanan testin niteliği ve gerekse nesnel olarak gerekli olma koşuluna ilişkin genel yaklaşım göz önüne alındığında, aşağıda yer verilen iki koşulun detaylı biçimde incelenmesi gerektiği görülmektedir:
- Redde konu olan mal veya hizmet için, mevcut alternatif temin kaynaklarının, ikamelerin var olup olmadığı,
 - Hakim durumdaki teşebbüs ile eşit etkinlikte olduğu varsayılan rakipler tarafından potansiyel ikame imkanlarının yaratılmasının teknik, hukuki veya ekonomik açıdan imkânsız olup olmadığı.

²³ 02.09.2010 tarih ve 10-57/1155-439 sayılı karar.

- (119) Yukarıda yer verilen genel ilkeler çerçevesinde CONGRESIUM fuar alanının fuar organizatörlüğü alt pazarında nesnel olarak gerekli olup olmadığına ilişkin analizin başlangıç noktasını şüphesiz fuar alanlarına mevzuatta atfedilen önem oluşturmaktadır. Fuar alanlarının yasal niteliklerine ilişkin bu özelliği hem mevcut hem de potansiyel ikame imkânlarını doğrudan etkileyen bir durumdur. Fuar alanlarının teknik özelliklerini düzenleyen ana metin yukarıda detaylarına yer verilen ESASLAR'dır. Bu ESASLAR'ın 7. maddesi uyarınca, aranan diğer teknik özelliklerin yanı sıra uluslararası bir fuar düzenleyebilmek için ya en az 3.000 m² kapalı alana ya da en az 7.000 m² açık alana ihtiyaç bulunmaktadır.
- (120) Bir alanın fuar alanı olmak için gerekli özellikleri taşıyıp taşımadığına ilgili odanın/borsanın (Ankara'da ATO'nun) görüşünü aldıktan sonra nihai olarak TOBB karar vermektedir; ancak fuar merkezlerinin bu özellikleri taşıdığı varsayılmaktadır.
- (121) Bu hükümde yer verilen bilgilerin işaret ettiği husus, bu ESASLAR'da aranan koşulların mevzuattan doğan yasal zorunluluk niteliğinde olduğu, uluslararası fuarların düzenlenmesi için bu koşulları taşıyan fuar alanlarının varlığının vazgeçilmez bir unsur olduğudur. Bu koşulları taşıyan fuar alanı işleticileri ile kira sözleşmesi akdedemeyen veya ESASLAR'da aranan koşulları haiz başka bir fuar alanı temin edemeyen fuar düzenleyicilerinin başka alanlarda fuar düzenlemesi mümkün değildir. 2014 yılında ilgili pazarda hâkim durumda olan CONGRESIUM özelinde değerlendirildiğinde, bu alanın işleticisi konumunda bulunan teşebbüs ile imzalanacak kira sözleşmesinin fuar düzenleyici şirketlerin iktisadi faaliyetlerini sürdürebilmesi için taşıdığı önem açıktır.
- (122) Bu aşamada, nesnel gereklilik testinin ilk basamağı ile de ilişkili biçimde yanıtı aranması gerekli ilk soru, hâlihazırda CONGRESIUM fuar alanı ile sözleşme yapamayan teşebbüslerin mevcut durumda başka alternatiflerinin olup olmadığıdır. TOBB tarafından yayımlanan 2014 yılı Ankara fuar takvimine bakıldığında, toplam 24 adet fuar düzenlendiği görülmektedir. Bunlardan sekizi çeşitli otellerde ve Kocatepe Camii avlusunda düzenlenen eğitim ve kitap fuarı olup, ESASLAR'ın 7. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca daha küçük alanlarda düzenlenebilir oldukları anlaşılmaktadır.
- (123) 2014 yılındaki "Agrotec'2014 18.Uluslararası Tarım ve Tarım Teknolojileri Fuarı" ile "Citytech 8.Uluslararası Belediye ve Çevre 2014 Fuarı" ise açık bir fuar alanı olan AKM'de düzenlenmiştir. Bu fuarlarda sırasıyla tarım makine ve ekipmanları ile belediye ve çevre ekipmanları, geri dönüşüm teknolojileri sergilenmiştir. Aynı şekilde metal işleme, kaynak, delme, kesme teknolojileri, sac işleme makineleriyle hırdavat gereçlerinin sergilendiği Ankatek 2014 Ankara Makine İmalatı, Metal İşleme ve Otomasyon Teknolojileri Fuarı da Ostim Stadyum Alanında düzenlenmiştir. Bunlar dışında 13 adet fuarın tamamının CONGRESIUM'da düzenlendiği görülmektedir.
- (124) Bu bilgilerden yola çıkarak 2014 yılı içinde ANFA'nın faal olmadığı; ancak CONGRESIUM dışında AKM'de yahut Ostim Stadyumu gibi diğer alanlarda fuar düzenlenebildiği anlaşılmaktadır. Ancak aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, AKM ve Ostim Stadyumu mobilya fuarı açısından, CONGRESIUM'un alternatifi olarak kabul edilmemektedir.

- (125) Bununla birlikte, daha detaylı incelenmesi gereken husus, nesnel gereklilik testinin ikinci aşamasını oluşturan, potansiyel ikame imkânlarıdır. Bu bakımdan A&A'nın potansiyel ikame imkânlarının, yani alternatif fuar alanı oluşturulmasının teknik, hukuki ve ekonomik açıdan imkânsız olup olmadığı değerlendirilmelidir. CONGRESIUM'dan fuar alanı kiralayamayan bir fuar düzenleyicisi, ESASLAR'ın 7. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca geçici olarak bir fuar alanı bulacak, hükmün ikinci fıkrasında aranan teknik şartları nasıl sağlayacağına ilişkin bütün bilgileri ve çizimleri ayrıntılı biçimde içeren bir proje ile birlikte TOBB'a başvuracaktır. TOBB'un uygun bulması halinde bu fuar da ana fuar takvimine alınabilecektir.
- (126) Mobilya fuarında sergilenecek ürünlerin özellikleri nazara alındığında bunların güneş ışığı, yağmur, rüzgâr gibi iklim elemanlarının bulunmadığı kapalı alanlarda sergilenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla mobilya ürünlerinin sergileneceği alternatif bir fuar alanının ya kapalı ya da kapatılmış olması gerektiği anlaşılmaktadır. Alternatif fuar alanının, ESASLAR'ın 7. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, uluslararası bir fuar organizasyonu için en az 3.000 m² kapalı alana sahip olması aranmaktadır. 2014 yılı itibarıyla bu kadar büyüklüğe sahip kapalı bir fuar alanı bulunup bulunmadığına ilişkin olarak, 2007 ve 2008 yıllarında mobilya fuarlarına ev sahipliği yapmış olan BİLKENT OTEL'de 2014 yılı itibarıyla ESASLAR'da aranan koşulları haiz bir fuar alanı bulunup bulunmadığı; bulunmaktaysa 2014 yılı itibarıyla neden fuar düzenlenmediği sorusu BİLKENT OTEL'E yönlendirilmiş, cevaben BİLKENT OTEL tarafından gönderilen yazıda:
- BİLKENT OTEL'de 2014 yılı itibarıyla ESASLAR'ın fuar düzenlenebilir alanlara dair 7. maddesi gereğince, ulusal nitelikte fuar düzenlenebilecek en az net 2.000 m²'lik kapalı alan ve en az 5.000 m²'lik açık alan bulunduğu,
 - BİLKENT OTEL'de 2014 yılında mobilya fuarı düzenlense idi fiyatlandırması (KDV dâhil²⁴), yaklaşık olarak, kapalı alan için günlük metrekaresi (.....) TL ve açık alan için günlük metrekaresi (.....) TL olduğu,
 - 16-20.05 2007 ve 07-11.05 2008 tarihlerinde BİLKENT OTEL'de "MODEV Mobilya ve Dekorasyon Fuarı"nın düzenlendiği²⁵,
 - Talep gelmemesi, fiyat politikası ve neticesinde şirket olarak alınan idari kararlar sebebiyle 2007 ve 2008 yılları sonrası BİLKENT OTEL'de mobilya fuarı düzenlenmediği belirtilmiştir.

²⁴ Bahse konu hizmetler bakımından KDV oranı %18'dir.

²⁵ Söz konusu fuarlar şikâyetçi teşebbüs tarafından düzenlenmiştir.

- (127) BİL KENT OTEL’de sadece ulusal nitelikli fuar düzenlemeye yetecek kadar alan bulunduğu dikkate alınarak, 2014 yılında uluslararası nitelikte bir fuar düzenlemeye elverişli bir alan olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla öncelikle daha önce Ankara’da CONGRESIUM ve BİL KENT OTEL dışında mobilya fuarı düzenlenip düzenlenmediğine bakılmıştır. TOBB’un 2011 yılı fuar takvimine bakıldığında 09-13.03.2011 tarihleri arasında Ankara AKM 1 No’lu alanda Pozitif Fuarcılık A.Ş. tarafından, “Ankamob 2011 Ankara Mobilya Fuarı”nın düzenlendiği görülmüştür. Ancak 2014 yılında aynı alanda mobilya fuarı düzenlenmesinin mümkün olup olmadığını öğrenmek üzere, bu alanı kiraya vermeye yetkili makam olan DÖSİMM’e bir yazı gönderilmiştir. DÖSİMM tarafından iletilen cevap yazısında;
- 2014 yılında AKM 1. Bölgesinin bir mobilya fuarı düzenlemek için uygun durumda olduğu, bu bölgenin tahsisler için kullanılan asfalt pistinin yaklaşık 38.500 m² büyüklüğünde olduğu,
 - 17.02-08.03 2011 tarihleri arasında kurulum, 09-13.03 2011 tarihlerinde halka açık etkinlik ve 14 Mart 2011 tarihinde kurulma ve sökülme günleri de dahil olmak üzere toplam 26 gün süren “ANKAMOB 2011 Ankara Mobilya Fuarı”nın düzenlendiği,
 - 2014 yılı itibarıyla fuar düzenleyicilerden her etkinlik günü için (.....) TL, kurulum ve sökulum günleri içinse (.....) TL talep edildiği belirtilmiştir.
- (128) AKM’de mobilya fuarı düzenlenebilmesi için gereken çadır ve ekipmanın maliyetini öğrenmek üzere bu konuda en yaygın hizmeti veren RÖDER Yapı Sistemleri Sanayi Ticaret Ltd. Şti.’ye (RÖDER) bir yazı gönderilerek daha önce mobilya fuarı için çadır hizmeti verip vermedikleri, verdilerse bunun yaklaşık m² maliyeti, mobilya fuarında düzenlenmesi halinde karşılaşılabilecek sorunların neler olduğu hususları sorulmuştur.
- (129) RÖDER çadırdaki gerçekleştirilecek bir fuar organizasyonunda ihtiyaç duyulabilecek masraf kalemleri içinde çadır kiralama hizmetinin temel olduğunu, diğer kalemlerin ise opsiyonel hizmetler olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda iş makineleri, işçilik, nakliye ve KDV dahil metrekare başına düşen, 1-4 günlük fuar ve organizasyonlar için geçerli yaklaşık ortalama maliyetlerin 2014 yılı için aşağıdaki şekilde olduğu belirtilmiştir:
- Çadır Kiralama Hizmeti: en az (.....) TL/m²
 - Temel Aydınlatma: yaklaşık (.....) TL/m² (istenilen aydınlatma ihtiyacına göre değişebilmektedir)
 - İklimlendirme: en az (.....) TL/m² (hava koşullarına, istenilen sıcaklık farklılıklarına göre değişebilmektedir)
 - Ahşap Zemin Yükseltmesi: (.....) TL/m²
 - WC (ilgili organizasyon alanında bulunmaması halinde ihtiyaç duyulmaktadır)
 - Elektrik (Alanda mevcut olmaması halinde jeneratör kiralınması gerekebilir).
- (130) RÖDER’e göre çadırdaki gerçekleştirilecek fuarlarda genel anlamda en büyük risk, standartlara uygun ve güvenliği olmayan geçici çadırlardır. Bu nedenle, fuar organizatörlerinin çadır kiralama hizmeti alırken dikkate almaları gereken en önemli kriter, ilgili fuar için kullanılacak çadırların, onaylı statik raporlara ve gerekli standartlara sahip olmasıdır.

- (131) Buna ek olarak RÖDER, çadır alt eteklerinden yağmur suyu yürümesine karşı en sağlıklı çözümün çadır içine yapılacak ahşap zemin yükseltmesi olduğunu, böylelikle çadır eteklerinden giren yağmur suyunun ahşap zeminin altında kaldığını ifade etmiştir. Bu sakıncaya yönelik, uygun maliyeti nedeniyle sıklıkla kullanılan diğer çözümün ise çadır içine çepeçevre ince bir duvar örülmesi ve yağmur suyunun içeri girmesine engel olunması olduğu belirtilmiştir. Isıtma-soğutma, aydınlatma gibi konfora yönelik diğer sakıncaların ise, gerekli maliyetlerin üstlenilmesi halinde gerekli ve yeterli miktarda ekipmanın kiralanması yoluyla çözülebileceği belirtilmiştir.
- (132) Bu noktada 2014 yılı itibarıyla AKM’de ortalama iki günlük (bir gün kurulum, bir gün sökulum, toplam dört gün) 10.000 m² alanda bir fuar düzenlemenin günlük m² bazında KDV dâhil yaklaşık en az maliyeti (.....) TL olarak hesaplanmaktadır. İlerleyen bölümlerde de açıklanacağı üzere CONGRESIUM’da 2014 yılında 10.000 m² alanda düzenlenen ve dört gün süren “CITEX 2014” adlı fuarın günlük m² fiyatının KDV dâhil (.....) TL olduğu görülmektedir. Dolayısıyla AKM’de çadır kurmak suretiyle bir uluslararası mobilya fuarı düzenlemekle CONGRESIUM’da aynı nitelikte bir fuar düzenlemenin maliyetinin aşağı yukarı aynı olduğu görülmektedir.
- (133) Bununla birlikte, çadır kurmak suretiyle gerçekleştirilecek bir mobilya fuarının fırtına, yağmur gibi hava koşulları bakımından taşıdığı risk hesaba katıldığında, söz konusu fuarı düzenlemenin maliyetinin ciddi oranda artacağı ve katlanması mümkün olmayan bir maliyetin söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim Kurul’un, TÜYAP Tüm Fuarçılık Yapım A.Ş. (TÜYAP) tarafından düzenlenen tarım fuarlarında, şikâyetçi firmalara yer tahsis yapılmadığı iddiasının incelendiği önaraştırma kararında²⁶ “dosya kapsamında yer alan bilgilerden, TÜYAP’ın 2013 yılına kadar devam ettirdiği ilave çadırlar kurarak alan tahsis etme uygulamasına 2013 yılında doğal afet olarak kabul edilen fırtınadan doğan zarar neticesinde son vermesinin TÜYAP’ın tahsis ettiği alanlarda %20’lik bir azalmaya yol açtığı, dolayısıyla TÜYAP’ın başvuru sahipleri de dâhil olmak üzere bazı başka firmalara da alan tahsis edemediği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan TÜYAP’ın ilave çadırlar kurarak alan tahsis ettiği başvuru sahiplerine, söz konusu uygulamaya son vermesinden dolayı alan tahsis edememesinin kendi ticari riskini azaltmak gibi haklı bir gerekçeye dayandığı değerlendirilmektedir.” şeklinde hüküm kurulmuştur. Dolayısıyla söz konusu olayda fırtına nedeniyle TÜYAP’ın tahsis ettiği alanlarda %20’lik bir azalmanın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.
- (134) Yukarıda açıklanan nedenlerle, bir mobilya fuarının olumsuz iklim koşullarına maruz kalması durumunda ortaya çıkabilecek zararın, söz konusu alanda fuar düzenlemenin riskini ve maliyetini ciddi oranda artırabileceği değerlendirilmektedir. Mobilya fuarlarının düzenlendiği ilkbahar ve sonbahar aylarında hava şartları bakımından belirsizliklerin daha çok olduğu da dikkate alındığında, maliyet riski artacaktır. Bu çerçevede, her ne kadar dosya mevcudu bilgiler kapsamında, 2014 yılı içerisinde gerekli çadır ve ekipman sağlanarak AKM’de de mobilya fuarının düzenlenebileceği anlaşılmaktaysa da mobilya fuarında sergilenecek ürünlerin özellikleri nazara alındığında, bunların güneş ışığı, yağmur, rüzgâr gibi iklim elemanlarının bulunmadığı kapalı alanlarda sergilenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.
- (135) Sonuç itibarıyla, CONGRESIUM fuar alanının, ihlal iddiasının ilişkili olduğu dönemde ikamesinin bulunmadığı ve nesnel olarak gerekli olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

²⁶ 01.09.2015 tarih ve 15-34/513-161 sayılı karar.

I.4.2.1.4. Reddetme Sonucunda Fuar Düzenleyiciliği Hizmetleri Pazarında Etkin Rekabetin Ortadan Kalkmasına İlişkin Değerlendirme

- (136) Sözleşme yapma yükümlülüğü ile ilgili en temel gerekçelerden biri, nesnel olarak gerekli olan bir girdiye ilişkin sözleşme yapmanın reddinin gerek kısa ve gerekse uzun vadede etkin rekabeti ortadan kaldırması ya da ilgili pazardaki rekabeti tüketici zararına yol açacak biçimde azaltmasıdır.
- (137) Sözleşme yapmayı reddetmenin pazardaki etkin rekabet üzerindeki etkisine yönelik olarak Rekabet Kurulu kararlarında, hakim durumdaki teşebbüsün alt pazarda faaliyetinin bulunup bulunmadığı hususunun önem kazandığı görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, hakim durumdaki teşebbüsün başvuru sahibi teşebbüsün faaliyet gösterdiği alanlarda herhangi bir faaliyetinin bulunmaması halinde, alt pazar(lar)da rekabetin ortadan kalkmasından herhangi bir yarar elde etmeyeceği varsayılmaktadır²⁷. Hâkim durumdaki teşebbüsün kendisinden mal veya hizmet satın almayı talep eden alıcı ile alt pazarda rekabet halinde olduğu durumlarda ise sözleşme yapmanın reddinin güçlü rekabetçi kaygılar doğuracağı değerlendirilmektedir²⁸.
- (138) Kurul kararlarında ayrıca, hakim durumdaki teşebbüsle ilişkili olmadan da sözleşme talebi reddedilen teşebbüsün pazara girebilme ya da pazarda faaliyetlerini sürdürebilme imkanının bulunup bulunmadığı hususunun dikkate alındığı görülmektedir.
- (139) Kurul'un CNR/NTSR kararında²⁹ Danıştay 13. Dairesinin iptal kararı doğrultusunda karar tesis edilmiştir. Söz konusu Kurul kararında; "...CNR'nin fuar düzenlemeye başladığı 2007 yılından itibaren uyguladığı fiyatlarda artış yapmadığı tespit edilmişse de, fuar alanı işletmeciliği pazarının doğrudan etkilediği fuar organizasyonu pazarında da faaliyet gösterdiği, 2009 yılında fuar düzenleyemeyen NTSR'nin ihtisas fuarı organizasyonu yapması nedeniyle CNR'nin düzenlediği fuarın büyüklüğü ve davalı idare tarafından da tespit edildiği gibi alternatif olmayan bir fuara dönüştüğü dikkate alındığında, davacı şirketin ilgili ürün pazarı dışına çıkmasına neden olacağı, bağımsız organizatörlerin dezavantajlı duruma itildiği ve bu dezavantajın CNR'nin etkinliği nedeniyle değil, ayrımcı uygulamalar neticesinde meydana geldiği ve rekabeti kısıtlayıcı etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, CNR'nin anlaşma yapmayı reddetmek suretiyle fuar alanı işletmeciliği pazarında sahip olduğu hakim durumunu, bu pazarın doğrudan etkilediği fuar organizasyonu pazarındaki rekabeti ihlal etmek suretiyle kötüye kullandığından 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca 13.10.2009 tarih ve 09-46/1154-290 sayılı Rekabet Kurulu kararının 2. maddesinin iptaline karar verilmesi gerektiği düşünülmüştür. Mahkemenin yukarıda ayrıntılı olarak yer verilen kararı uyarınca, Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik (Ceza Yönetmeliği) kapsamında değerlendirme yapılmıştır" şeklinde hüküm kurulduğu görülmektedir.

²⁷ 01.09.2015 tarih ve 15-34/518-165 sayılı karar.

²⁸ 02.12.2013 tarih ve 13-67/928-390 sayılı karar.

²⁹ 20.08.2014 tarih ve 14-29/596-262 sayılı karar.

- (140) Kurul, GE Jenbacher GmbH&Co OHG ve Topkapı'nın satış sonrası bakım onarım hizmeti sunmayı ve yedek parça temin etmeyi reddettiği iddiasını incelediği kararında³⁰; *"Bir mal vermeyi red eyleminin rekabet hukuku kapsamında ihlal olarak nitelenebilmesi için söz konusu davranışın bir rakibe karşı yapılması belirleyici olmaktadır. Zira hem üst hem de alt pazarda faaliyet gösteren bir teşebbüsün üst pazar ürününü alt pazardaki alıcılara sağlamayarak, alt pazar rekabetini ortadan kaldırması/önemli ölçüde azaltması söz konusu olabilmektedir. Aynı doğrultuda, Danıştay 13. Dairesi verdiği bir kararda, teşebbüsün rakibine/rakiplerine mal vermeyi reddettiği durumda, bu davranışının rekabeti kısıtlama amacı taşıdığına açık olduğunu, fakat faaliyetinin olmadığı bir alt pazardaki müşterilerine mal vermediğinde rekabeti kısıtlama ve ekonomik sömürü amaçlarının olduğunun söylenemeyeceğini belirtmiştir."* şeklinde hüküm kurmuştur.
- (141) Kurul içtihadı ve etkin rekabetin kısıtlanması koşuluna ilişkin genel yaklaşım çerçevesinde, CONGRESIUM'un GLEX ile aynı ekonomik bütünlük içinde yer aldığı hususu da dikkate alınarak, etkin rekabetin engellenip engellenmediği incelenecektir.
- (142) Bu analizi yapabilmek üzere bir takvim yılı içinde fuar düzenleyicileri arasında rekabetin nasıl gerçekleştiğine yer verilmelidir. ESASLAR'ın 14. maddesine göre bir sonraki yılın ana fuar takvimine dahi olmak için fuar organizatörünün en geç bir önceki yılın Ağustos ayının ilk gününe kadar TOBB'a başvurması gerekmektedir. Ancak yine ESASLAR'ın 15. maddesi ana fuar takvimine belli koşullar altında sonradan eklenme imkânı vermektedir.
- (143) Bu iki hüküm birlikte yorumlandığında bir fuar düzenleyicinin fuar takviminde yer alması için ya önceki yılın Ağustos ayı başına kadar kaydını yaptırması ya da düzenleyeceği fuardan dört ay öncesine kadar fuar alanı işleticisiyle yapılacak sözleşmeye dayanarak çıkarılacak yer tahsis belgesi ile birlikte bildirerek takvime eklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu zaman dilimleri dışında yapılan fuar başvuruları TOBB tarafından reddedilmektedir. Dolayısıyla belirtilen zaman dilimleri içinde TOBB'a başvurabilmek için fuar düzenleyicisine fuar alanı işleticisi tarafından yer tahsis edilmiş olması gerekmektedir.
- (144) Somut olay özelinde bakıldığında, sözleşme yapmanın reddine ilişkin analizde, CONGRESIUM'un A&A ile görüşmeler başlamadan önce onu oyalama niyetinde olduğu, talep edilen tarihlerin GLEX'e tahsis edildiği ve 01.08.2013 tarihine kadar A&A'ya yanıt verilemeyerek A&A'nın 2014 yılı için TOBB'un ana fuar takvimine dâhil olma ihtimalinin ortadan kaldırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla CONGRESIUM'un rekabeti kısıtlama niyeti taşıdığı değerlendirilmektedir.
- (145) Öte yandan, ESASLAR'ın 15. maddesi gereği ana takvim düzenlendikten sonra belli koşullarda bu takvime sonradan yeni bir fuar eklemek mümkün olsa da ana takvime sonradan eklenme konusunda, ana fuar takviminde yer almış bir fuarın başlangıç tarihinden bir ay öncesine ya da bitiş tarihinin bir ay sonrasına gelecek şekilde, aynı il sınırları içerisinde aynı ya da benzer isim veya konuda fuar takvimine ekleme başvurusu yapılamayacağına yönelik bir sınırlama mevcuttur. Dolayısıyla takvime sonradan eklenme imkânının var olması ulaşılan sonucu değiştirmemektedir.
- (146) Ayrıca A&A'nın, teorik olarak açık fuar alanlarında çadır kiralarak faaliyetini sürdürme imkânı bulunmaktaysa da sözleşme yapmanın reddine ilişkin bu koşul bakımından önemli olan, pazardaki etkin rekabetin kısıtlanıp kısıtlanmadığıdır. Dolayısıyla, A&A'nın yerleşik ve kapalı bir fuar alanı olan CONGRESIUM varken, başka fuar alanlarından aynı verimi elde etmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bu durum, A&A'nın pazarda etkin bir şekilde rekabet etmesine engel olacaktır.

³⁰ 17.11.2011 tarih ve 11-57/1471-528 sayılı karar.

- (147) Bu değerlendirmeler ışığında, şikâyetçinin CONGRESIUM fuar alanını kullanamaması nedeniyle faaliyet göstermekte olduğu pazardaki etkin rekabetin önemli ölçüde kısıtlanacağı ve ikame fuar alanı olmadığı dikkate alındığında, şikâyetçinin pazar dışına itilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

1.4.2.1.5. Reddetme Eyleminin Tüketicilerin Zararına Yol Açmasının Muhtemel Olmasına İlişkin Değerlendirme

- (148) Hâkim durumdaki teşebbüsün reddetme davranışının ihlal olarak nitelendirilebilmesi için gerekli olan koşullardan bir diğeri, reddetme eyleminin tüketici zararına yol açmasıdır. Burada korunan tüketici menfaati, etkin rekabetin varlığı halinde ortaya çıkan tüketici refahının, meşru rekabete dayanmayan yollarla azaltılmasını önlemektir. Bir başka ifade ile rakiplerin piyasa dışına çıkması kendiliğinden tüketici refahının azaltılması sonucunu doğurmayacak; etkin rekabete katkı sağlayan ya da sağlama potansiyeli olan firmaların rekabet karşıtı eylemlerle pazar dışına itilmesi halinde tüketici refahının azalması gündeme gelecektir.
- (149) Nitekim KILAVUZ'a göre, reddetmenin tüketici zararına yol açmasının muhtemel olup olmadığının değerlendirilmesi aşamasında tüketiciler bakımından, sözleşme yapmayı reddetmenin ilgili pazardaki olumsuz sonuçlarının, sözleşme yapma yükümlülüğü getirilmesinin zaman içinde yaratacağı olumsuz sonuçlarından daha fazla olup olmayacağını incelenmesi gerekmektedir. Örneğin, hâkim durumdaki teşebbüsün sözleşme yapmayı reddetmesi sonucunda rakiplerin yenilikçi ürün ya da hizmetleri piyasaya sürmesinin engellendiği ve/veya reddetme davranışıyla takip eden yeniliklerin önünün tıkandığı hallerde muhtemel tüketici zararından bahsedilebilmektedir.
- (150) 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (e) bendinin tüketici zararını açıkça dile getirdiği ve tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanmasını bir kötüye kullanma hali olarak nitelendirdiği görülmektedir. Dolayısıyla Kanun'un özellikle vurguladığı tüketici zararının Kurul'un verdiği mal vermenin reddini konu edinen birçok kararda da yakından incelendiği görülmektedir. Bununla birlikte 4054 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde de açıkça belirtildiği üzere, Türk rekabet politikasında tüketici refahı bakımından sadece fiyatlardaki düşme gibi kısa dönemli tahsis etkinlikleri dikkate alınmamakta, aynı zamanda üretim maliyetlerinde azalma sağlayan maliyet etkinlikleri kadar teknolojik gelişme ve inovasyona yol açan dinamik etkinlikler de dikkate alınmaktadır. Örneğin TNet³¹ ve Teleon³² kararlarında Kurul tüketici refahı bakımından sadece tahsis etkinliğini değil, aynı zamanda maliyet etkinliğini ve dinamik etkinliği de dikkate aldığı ilkesel düzeyde açıkça belirtmiş, ancak davalar özelinde yaptığı değerlendirmede reddetme sonucunda oluşan tüketici zararının daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kurul TNet kararında; *"tüketici refahının artmasının altında yatan neden doğrudan düşük fiyat ya da ucuza alınan hizmetler olmayıp firmaların rekabet etmeleri sonucunda daha etkin çalışmaları ve kaynakların daha etkin kullanmaları nedeniyle maliyetlerin düşmesinin, verimliliğin artmasının ve teknolojik ilerlemenin dolaylı yoldan tüketicilerin daha düşük fiyatlara daha kaliteli hizmet almasını sağlamasıdır. Dolayısıyla, tüketici refahı artışının göstergesinin doğrudan kısa süreli fiyat indirimleri olmaması gerektiği açıktır."* şeklinde hüküm kurmuştur.

³¹ 19.11.2008 tarih 08-65/1055-411 sayılı karar.

³² 06.02.2001 tarihli ve 01-07/62-19 sayılı kararın Danıştay 13. Dairesince iptal edilmesi üzerine alınan 26.9.2005 tarih ve 05-61/900-243 sayılı karar.

- (151) Dosya özelinde tüketici refahının olumsuz etkilenip etkilenmediğine ilişkin analiz kapsamında, statik etkinliklerin önemli bir göstergesi olan fiyat hareketlerine ve bunların tüketici refahı üzerindeki etkilerine bakılacak ve bu alanda olası bir etkinlik kaybı olası bir dinamik etkinlik kazancı ile birlikte değerlendirilecektir. Mobilya fuarlarının katılımcılarının mobilya üreticileri ve satıcıları olduğu düşünüldüğünde bunların fuara katılım için ödeyecekleri ücretlerin tüketicilere yansıtılacağı ve bunun da tüketicinin zararına yol açacağı dikkate alınarak 2014 yılında GLEX tarafından düzenlenen fuara katılım bedelinin bir önceki yıl A&A tarafından düzenlenen fuara göre artıp artmadığı incelenmiştir. 2013 yılında A&A'nın düzenlediği fuara katılım bedeli m² başına yaklaşık (.....) TL iken GLEX'in 2014 yılında düzenlediği fuara katılım bedeli (.....) TL, 2015 yılında ise bu bedel (.....) TL olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla fuara katılan firmalardan talep edilen ücretlerde özellikle 2015 yılında fiyat farklılıklarının bulunduğu anlaşılmaktadır.
- (152) Daha fazla karşılaştırma yapılabilmesi için konum olarak örtüşmese bile diğer illerde düzenlenen mobilya fuarı katılımcılarından talep edilen ücretlere de bakılmasında fayda bulunmaktadır. CNR tarafından gönderilen ve Kurum kayıtlarına 04.01.2016 tarihinde ulaşan cevap yazısında, 2014 yılında mobilya fuarı katılımcılarından m² bazında en az (.....) ABD Doları, en çok (.....) ABD Doları³³ talep edildiği görülmektedir. Yine Bursa ili İnegöl ilçesinde 2014'te düzenlenen mobilya fuarlarına katılan firmalardan talep edilen ücretlere bakıldığında, KDV hariç en az katılım bedelinin en az (.....) TL, en çok (.....) TL³⁴ olduğu görülmektedir. Bursa'da 2014 yılında düzenlenen mobilya fuarına katılım bedelinin KDV hariç en az (.....) TL, en fazla (.....) TL³⁵ olduğu ifade edilmektedir. Her ne kadar fuarın düzenlendiği il bazında fiyatlar farklılık arz etse de katılımcılardan talep edilen örnek bedellere bakıldığında, GLEX tarafından 2014 ve 2015 yıllarında düzenlenen mobilya fuarına katılım için istenen bedelin örnek bedellerden yüksek olduğu (CNR tarafından gönderilen fiyatlar geniş bir aralıkta değişmektedir) görülmektedir.
- (153) Yukarıda yer verilen bilgiler ışığında GLEX tarafından uygulanan fuara katılım bedellerinin genel anlamda yüksek olduğu anlaşılmakla birlikte, fuar organizasyonu hizmeti alıcılarının, fuarın A&A yerine GLEX tarafından düzenlenmesi nedeniyle önemli düzeyde zarara uğradıkları sonucuna varmak güçtür.
- (154) Bununla birlikte, fuar organizasyonu hizmeti alıcılarının önemli ölçüde zarar etmeyecek olması, rekabetin kısıtlanması sonucu tüketicilerin zarara uğramayacakları anlamına gelmemektedir. CONGRESIUM'un alt pazarda rekabeti kısıtlayıcı uygulamalarının tüketici refahına muhtemel etkisinin olumsuz olacağı açıktır. Nitekim soruşturma kapsamında ANKAFF fuarına yükselen fiyatlar nedeniyle katılmadıklarını iddia eden FEDERASYON yetkilileri ile yapılan görüşmede de, fiyatların yükseldiğinin ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca CONGRESIUM'un yer tahsis etmeme eyleminin teşebbüslerin yatırım ve inovasyon güdülerinin azalmasına neden olarak da tüketici zararına yol açmasının muhtemel olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

³³ 2014 yılı ortalama Amerikan Doları kurunun 2,2 TL olduğu düşünüldüğünde talep edilen ücretlerin yaklaşık (.....) TL ve (.....) TL'ye tekabül ettiği anlaşılmaktadır.

³⁴ KDV dahil fiyatları sırasıyla (.....) ve (.....) TL'ye tekabül etmektedir.

³⁵ KDV dahil fiyatları sırasıyla (.....) ve (.....) TL'ye tekabül etmektedir.

- (155) CONGRESIUM'un yer tahsis etmeme eylemi, sadece fiyatlar bakımından değil, aynı zamanda tüketici tercihleri bakımından da olumsuz sonuçlar doğurabilecektir. Fuar ziyaretçileri birçok farklı ürünü bir arada görme, bilgi alma, kıyaslama ve belli durumlarda satın alma amacıyla fuarları ziyaret etmektedir. Dolayısıyla A&A ile anlaşılan bir mobilyacı GLEX ile anlaşmadığında, tüketici bakımından farklı firmalar tarafından sergilenen ürünler arasında karşılaştırma yapma ihtimali azalacaktır.
- (156) Sonuç olarak CONGRESIUM'un Ankara'da uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarında hakim durumda olduğu, şikayete konu eylemleri incelendiğinde ihlal iddiasının ilişkili olduğu dönemde A&A ile sözleşme yapmayı haklı gerekçesi olmaksızın reddettiği; CONGRESIUM fuar alanının alt pazarda rekabet edebilmek için nesnel olarak gerekli olduğu; bu ret eyleminin uluslararası nitelikte mobilya fuarı düzenleyiciliği pazarındaki rekabeti kısıtladığı ve tüketici zararına yol açmasının muhtemel olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle CONGRESIUM'un şikayete konu eyleminin hakim durumunu sözleşme yapmanın reddi suretiyle kötüye kullanma eylemi niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

I.4.2.2. CONGRESIUM ve GLEX'in Fiyatlama Davranışlarının 4054 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi Kapsamında Değerlendirilmesi

- (157) Soruşturma sürecinde şikâyet konusu edilen ve soruşturma kapsamında incelenen iddialardan bir diğeri de hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslerin aşırı fiyatlama yoluyla hâkim durumlarını kötüye kullandıklarıdır. Söz konusu iddianın değerlendirilmesinden önce, rekabet hukukunda aşırı fiyat kavramı ve Kurul'un aşırı fiyat iddialarına yaklaşımı ele alınacaktır.

I.4.2.2.1. Rekabet Hukukunda Aşırı Fiyatlama

- (158) Rekabet hukuku kapsamında da kabul gören, modern sanayi iktisadındaki tanımına göre aşırı fiyat "pazar gücünü elinde bulunduran teşebbüsün sürekli olarak rekabetçi düzeyin önemli ölçüde üzerinde belirlediği fiyat" olarak tanımlanmaktadır. Uygulamada ise fiyatın aşırı olup olmadığı bir mal veya hizmetin üretilmesinde katlanılan maliyetler ile uygulanan fiyatlar arasındaki farkın olağan olup olmadığı değerlendirilerek tespit edilmektedir.
- (159) Aşırı fiyatın tespitinde rekabet otoriteleri tarafından farklı kıstaslar dikkate alınmaktaysa da kullanılan testleri temel olarak üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar, Ekonomik Değer Testi (EDT), Fiyat Karşılaştırması Analizi (FKA) ve Karlılık Analizi'dir (KA). Aşırı fiyatın tespitine yönelik özellikle iki test yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunlardan ilki, AAD'nin içtihatlarına dayanılarak oluşturulan EDT'dir. Buna göre, ilgili ürünün maliyeti ve makul kar marjının toplamı ürünün değerini ortaya koymakta, maliyet ve makul kar marjının toplamını aşan fiyatlar ise aşırı olarak kabul edilmektedir.
- (160) Fiyatlamanın haksız olup olmadığının ortaya konabilmesi bakımından, EDT'den sonra, ikinci aşama olarak inceleme konusu fiyat, teşebbüsün kendi fiyatları ve rakiplerinin fiyatları ile karşılaştırılmaktadır. FKA olarak adlandırılan bu yaklaşımda iki yönlü bir metodoloji izlenmektedir: Teşebbüsün kendi fiyatları ile yapılan kıyaslama ve/veya rakiplerin fiyatları ile yapılan kıyaslama.
- (161) Bu çerçevede fiyat karşılaştırması analizinde aşırı fiyatlama iddiasına konu olan ürün teşebbüsün farklı coğrafi bölgelerde, farklı müşteri gruplarına veya farklı zaman dilimlerinde uyguladığı fiyatlar ile kıyaslanabileceği gibi aynı ilgili ürün pazarında faaliyet gösteren rakiplerin, rekabetçi pazarlarda faaliyet gösteren diğer teşebbüslerin veya başka bir coğrafi pazarda hâkim durumda bulunan bir teşebbüsün fiyatlarıyla da kıyaslanabilmektedir. Dahası fiyat-maliyet karşılaştırması yapılmasının mümkün olmadığı bazı hallerde, sadece FKA yoluyla da aşırı fiyat tespiti yapılabilmektedir.

- (162) Bununla birlikte Avrupa Komisyonu konuya ilişkin kararlarında, aşırı fiyatın olup olmadığını, ilk aşamada fiyat maliyet kıyaslamasının yapıldığı, ikinci aşamasında ürünün fiyatının kendi içinde ya da rakiplerle kıyaslandığı, iki aşamalı bir testin sonucunda değerlendirmektedir. Ancak Komisyon, ikinci aşamaya geçilebilmesi için ilk aşamadaki fiyat maliyet kıyaslamasının yapılmasını zorunlu tutmaktadır.
- (163) Öte yandan Rekabet Kurulu kararlarına bakıldığında da aşırı fiyat tespitinde AB'ye paralel olarak ekonomik değer kavramının esas alındığı, ancak benzer nitelikteki ürün ve hizmet fiyatları ile kıyaslama yoluyla aşırı fiyat tespitinin; fiyat-maliyet kıyaslamasından daha çok kullanılan bir değerlendirme unsuru olduğu görülmektedir. Örneğin Kurul'un BELKO'nun, Ankara ısınma amaçlı kömür pazarındaki hâkim durumunu aşırı fiyat uygulayarak kötüye kullandığı iddiasını değerlendirdiği kararda³⁶ aşırı fiyatın tespitinde öncelik fiyat kıyaslamasına yer verilmiş ve fiyat-maliyet karşılaştırmasına ancak maliyetlerin kesin olarak belirlenebildiği takdirde başvurulması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu dosya kapsamında yapılan incelemede, ilgili ürünün fiyatı diğer coğrafi pazarlardaki satış fiyatları ile karşılaştırılmış ve BELKO'nun fiyatlarının %50-60 oranında daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve buna dayanılarak, BELKO'nun aşırı yüksek fiyat uygulayarak hâkim durumunu kötüye kullandığına karar verilmiştir. Anılan kararın en dikkat çekici tarafı ise BELKO'nun aşırı fiyat uyguladığı dönemde zarar ediyor oluşudur. Dolayısıyla Kurul, BELKO'nun fiyat maliyet farkı negatif olmasına karşın, BELKO'nun uyguladığı fiyatın farklı coğrafi pazarlarda eşdeğer nitelikteki ürünü sunan ve rekabetçi olduğu kabul edilen teşebbüslerden daha yüksek olmasını aşırı fiyat değerlendirmesi yapmak için yeterli görmüştür.
- (164) Benzer bir şekilde 17.01.2014 tarih, 14-03/60-24 sayılı TÜPRAŞ kararında maliyet hesaplamasının sağlıklı bir veri sunmadığı değerlendirilerek, fiyat maliyet karşılaştırması yerine TÜPRAŞ tarafından uygulanan rafineri satış fiyatları, en yakın erişilebilir dünya serbest piyasa fiyat oluşumu olarak kabul edilen Platts İtalya CIF Med fiyatları ve ayrıca TÜPRAŞ'ın ihracat fiyatları ile kıyaslanarak sonuca ulaşılmıştır.
- (165) Öte yandan her ne kadar maliyet hesaplamasına sadece maliyetin kesin ve net bir şekilde belirlenebildiği hallerde başvurulmaktaysa da; pek çok kararda maliyet hesaplamasına da gidilmektedir. Örneğin HAVAŞ³⁷ kararında "ürünün ekonomik değeriyle kabul edilebilir bir ekonomik bağı bulunmayan aşırı fiyat" hâkim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilmiştir.
- (166) Kurul'un hangi ölçüde bir farkı aşırı olarak kabul ettiği olayın niteliğine göre değişmektedir. Örneğin BELKO kararında tespit edilen %50-%60 oranındaki fiyat farkı aşırı kabul edilmekle birlikte, MTS kararında³⁸ %25-30 aralığında olan fiyat farklılığı aşırı fiyat tespiti için yeterli bulunmamıştır. BİLETIX kararında³⁹ ise aşırı fiyatın tespiti için %11-18 aralığında olan kar marjının aşırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- (167) Öte yandan, Kurul TÜPRAŞ kararında, TÜPRAŞ'ın 2008 yılının yaklaşık son üç ayında uyguladığı fiyatların, referans fiyat olarak seçilen Platts İtalya CIF Med fiyatlarından ortalama %15 oranında; TÜPRAŞ'ın ihracat fiyatlarının da yurtiçi perakende satış fiyatlarının ortalama yaklaşık %30 üzerinde olmasını aşırı fiyat tespiti yapmak için yeterli görmüştür.

³⁶ 06.04.2001 tarihli ve 01-17/150-39 sayılı karar.

³⁷ 03.01.2008 tarihli ve 08-01/5-4 sayılı karar.

³⁸ 26.05.2006 tarihli ve 06-36/462-124 sayılı karar.

³⁹ 01.03.2007 tarihli ve 07-18/164-54 sayılı karar.

I.4.2.2.2. CONGRESIUM ve GLEX Hakkındaki Aşırı Fiyat İddialarının Değerlendirilmesi

- (168) Soruşturma konusu aşırı fiyat iddiasının değerlendirilmesinde, hem Rekabet Kurulu hem de Komisyon uygulamasında genel kabul görmüş iki aşamalı aşırı fiyat testinin yapılması uygun olacaktır. Bu çerçevede ilk aşamada, soruşturmanın taraflarından biri olan CONGRESIUM'un alan kiralama hizmeti için talep ettiği fiyat ile söz konusu hizmete ilişkin maliyetleri karşılaştırılacak; ikinci aşamada CONGRESIUM'un fiyatları ile hem belirlenen ilgili coğrafi pazarda hem de farklı coğrafi pazarlarda CONGRESIUM ile eşdeğer hizmet veren diğer teşebbüslerin fiyatları karşılaştırılacaktır. Aynı test kararın devamında soruşturmanın diğer tarafı olan GLEX için de tekrarlanacaktır.

I.4.2.2.2.1. CONGRESIUM'un Aşırı Fiyat Uygulayıp Uygulamadığının Değerlendirilmesi

- (169) CONGRESIUM'un fuar alanı işletmeciliğine ilişkin maliyetleri değişken giderler ve sabit giderler olmak üzere iki ana başlıkta toplanmaktadır. Bu kapsamda CONGRESIUM'un temel maliyetini ATO'ya ödenen kira bedeli ve sözleşme gereği binada yapılması gereken restoran ve diğer yatırım kalemlerine ilişkin amortisman giderlerinden oluşmaktadır. CONGRESIUM'un 2013-2015 dönemine ilişkin maliyetleri aşağıdaki tabloda sunulmaktadır:

Tablo 1: CONGRESIUM'un 2013-2015 Dönemi Maliyetleri (TL)

Maliyetler	2013	2014	2015
Kullanılan Fuar Alanı Değişken Maliyetleri	(.....)	(.....)	(.....)
Kira Gideri, Kiralanan Alan Gideri	(.....)	(.....)	(.....)
Diğer Değişken Maliyetler	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam Değişken Maliyetler	(.....)	(.....)	(.....)
Kullanılan Fuar Alanı Sabit Maliyetleri	(.....)	(.....)	(.....)
Personel Maliyeti	(.....)	(.....)	(.....)
Diğer Sabit Maliyetler	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam Sabit Maliyetler	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam Maliyet	(.....)	(.....)	(.....)
Gelirler			
Fuar Hizmetinden Elde Edilen Gelir	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam Gelir	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Congressium ve Glex Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (170) Yukarıdaki Tablo'da sunulan maliyetler CONGRESIUM'un toplam maliyetleri olup bunun içerisine, CONGRESIUM tarafından sunulan tüm hizmetlere ilişkin maliyetler dâhil edilmiş durumdadır. Zira CONGRESIUM tarafından kiralanılan alan sadece fuar düzenlenmesi amacıyla kullanılmamakta; fuar hizmetlerinin yanı sıra sergi, kongre, düğün gibi organizasyonlara da ev sahipliği yapmaktadır.
- (171) Öte yandan, CONGRESIUM'un maliyetleri muhasebe ve vergi amaçlı hesaplanmakta olup, fuar hizmetinin gerçek maliyetlerini tam olarak yansıtmamaktadır. Bununla birlikte, hesaplanma yöntemine bağlı olarak yanıltıcı sonuçlara götürse de muhasebe temelli maliyet ölçütleri, sömürü olduğu kabul edilen fiyatlandırma davranışlarının tespit edilmesinde halen asli rolü oynamaktadır. Nitekim AB Komisyonu ve mahkemeler tarafından aşırı fiyat iddialarının muhasebe temelli maliyet yaklaşımı çerçevesinde ele alındığı görülmektedir⁴⁰.

⁴⁰ ÖZDEMİR, Ü. N. (2009), Fiyatlamaya İlişkin Tek Taraflı Davranışların Değerlendirilmesinde Kullanılan Maliyet Ölçütleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 60.

- (172) Muhasebe maliyetleri teşebbüs faaliyetlerinin tamamına ilişkin maliyetleri içerdiğinden, öncelikle bu maliyetlerin, teşebbüs tarafından sunulan hizmetlere ortaya çıkardıkları maliyet nispetinde dağıtılması gerekmektedir. Bir diğer ifade ile “Tam Dağıtılmış Maliyetlerin” (TDM) bulunması gerekmektedir. TDM'nin hesaplanmasında farklı yöntemler kullanılmakla birlikte, karar kapsamında, daha pratik ve eldeki verilerle hesaplanması kolay olması nedeniyle “Görelî Gelir Yöntemi” (GGY) benimsenmiştir. Buna göre paylaşılan maliyetler, maliyeti hesaplanmaya çalışılan mal veya hizmetten elde edilen gelirlerin, üretilen tüm mal veya hizmetlerden elde edilen toplam gelir içerisindeki oranı nispetinde dağıtılmaktadır⁴¹.
- (173) Bu çerçevede, dosya kapsamında maliyetler bulunurken, öncelikle CONGRESIUM'un toplam gelirleri içerisinde fuar hizmetlerinden elde edilen gelirlerin oranı tespit edilmiş; daha sonra söz konusu oran nispetinde CONGRESIUM'un toplam maliyetleri içerisindeki fuar alanı kiralama hizmetine ilişkin maliyetler hesaplanmıştır. Buna göre, CONGRESIUM'un 2013 yılında fuar alanı kiralama hizmetlerinden elde ettiği gelir (.....) TL olup söz konusu gelirin CONGRESIUM'un toplam geliri olan (.....) TL içindeki payı %(.....)'dir. Yukarıda yer alan tablodan görüleceği üzere 2013 yılında CONGRESIUM'un toplam maliyetleri (.....) TL'dir. Toplam maliyetlerin içinde fuar alanı kiralama hizmetlerine ilişkin maliyetlerin gelirleri ile orantılı olarak %(.....) olduğu kabul edildiğinde; söz konusu hizmet için CONGRESIUM'un maliyeti (.....) TL olarak bulunmaktadır. Muhasebe maliyetlerine bakıldığında esasında CONGRESIUM'un fuar alanı kiralama hizmetlerinden zarar ettiği görülmektedir. Ancak BELKO kararından hatırlanacağı üzere teşebbüsün zarar etmiş olması uygulanan fiyatın aşırı olduğu sonucuna ulaşılmasına engel teşkil etmemektedir.
- (174) Dolayısıyla, CONGRESIUM'un toplamda yahut fuarcılık hizmeti özelinde zarar etmiş olması bir kenara bırakılarak, CONGRESIUM'un günlük ortalama metrekare gelirleri hesaplanmış ve bu veriler günlük ortalama metrekare maliyetleri ile karşılaştırılmıştır.
- (175) Aşağıdaki Tablo'da CONGRESIUM'un 2013 yılında verdiği alan kiralama hizmetlerine ilişkin bilgiler sunulmaktadır:

Tablo 2: CONGRESIUM'un 2013 Yılında Sunduğu Alan Kiralama Hizmeti Verisi

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
4	Düğün ve Evlilik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	Ankara Ev Tekstili			
8	IBATECH Ankara	(.....)	(.....)	(.....)
8	2. Hotel Rest. Cafe Bar Ekip. Yiyecek ve Tek. Fuarı			
8	7. Yapıdecöör Ankara	(.....)	(.....)	(.....)
8	Modev Uluslararası Mobilya	(.....)	(.....)	(.....)
4	SODEX Ankara	(.....)	(.....)	(.....)
5	ANKAFF	(.....)	(.....)	(.....)
2	EIF Enerji Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
8	26. Yapı Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
8	Güzellik ve Bakım	(.....)	(.....)	(.....)
67	Toplam	(.....)	Ortalama	(.....)

Kaynak: Congressium ve Glex Tarafından Gönderilen Bilgiler

⁴¹ ÖZDEMİR, Ü. N. (2009), Fiyatlamaya İlişkin Tek Taraflı Davranışların Değerlendirilmesinde Kullanılan Maliyet Ölçütleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 55.

- (176) Tablo'dan görüleceği üzere 2013 yılında CONGRESIUM fuar alanı (.....) gün süre ile fuar düzenlenmesi amacıyla kiralanmış olup buna yönelik olarak toplamda (.....) m² alan kullanılmıştır. Fuar alanı kiralama hizmetlerine ilişkin maliyetlerin (.....) TL olduğu kabul edildiğinde, bir günlük ortalama metrekare maliyeti yaklaşık (.....) TL olarak hesaplanmaktadır. Bu tutar CONGRESIUM'un günlük ortalama metrekare gelirleri ile kıyaslandığında, diğer fuarlardan çok daha yüksek metrekare fiyatı üzerinden satışı gerçekleştirilen enerji fuarı gibi bir fuar göz ardı edilse dahi, ortalama olarak maliyetin (.....) ila (.....) katı arasında değişen kar marjı ortaya çıkmaktadır.
- (177) 2014 yılına bakıldığında ise CONGRESIUM'un toplam gelirinin (.....) TL, fuar kiralama gelirlerinin ise (.....) TL olduğu, dolayısıyla fuar alanı gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payının yaklaşık %(.....) olduğu görülmektedir. GGY'ye göre TDM hesaplandığında ise fuar alanı kiralama hizmetlerinin toplam maliyeti (.....) olarak hesaplanmaktadır. Aşağıdaki Tablo'da CONGRESIUM'un 2014 yılında verdiği alan kiralama hizmetlerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir:

Tablo 3: CONGRESIUM'un 2014 Yılında Sunduğu Alan Kiralama Hizmeti Verisi

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
4	Kitap Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	2. Düğün ve Evlilik	(.....)	(.....)	(.....)
8	8. Uluslararası Yapı Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	ANKAFF Mobilya Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
5	Beton Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
3	Eurasia Güvenlik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
3	Emlak ve Gayrimenkul Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
8	27. Yapı Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	CITEX 2014	(.....)	(.....)	(.....)
8	Güzellik ve Bakım Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	EIF 2014 Enerji Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
2	IDME Afet Yönetimi Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
57	Toplam	(.....)	Ortalama	(.....)

Kaynak: Congressium ve Glex Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (178) Tablo 3'te yer verilen bilgilere göre, 2014 yılında CONGRESIUM'un (.....) gün süre ile fuar alanı kiralama hizmeti verdiği ve fuar için kullandığı toplam alanın (.....) m² olduğu görülmektedir. CONGRESIUM'un fuar alanı kiralama hizmetine ilişkin olarak hesaplanan toplam TDM'si (.....) TL olup, bu veriler ışığında CONGRESIUM'un günlük metrekare alan kira maliyeti yaklaşık (.....) TL olarak bulunmaktadır. Bu tutar, 2014 yılına ilişkin CONGRESIUM'un günlük ortalama metrekare gelirleri ile kıyaslandığında yine ortalama olarak maliyetin (.....) ila (.....) katı arasında değişen fark ortaya çıkmaktadır.
- (179) Fiyat maliyet karşılaştırmasını yapmaya olanak tanıyacak verilerin bulunduğu son yıl olan 2015 yılına bakıldığında ise CONGRESIUM'un toplam gelirinin (.....) TL, fuar kiralama gelirlerinin ise (.....) TL olduğu, dolayısıyla fuar alanı gelirlerinin toplam gelirleri içindeki payının yaklaşık %(.....) olduğu görülmektedir. GGY'ye TDM hesaplandığında toplam fuar alanı kira maliyetleri (.....) TL olarak hesaplanmaktadır. Aşağıdaki Tablo'da CONGRESIUM'un 2015 yılında verdiği alan kiralama hizmetlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır:

Tablo 4: CONGRESIUM'un 2015 Yılına Ait Fuar Alanı Kiralama Hizmet Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
4	3. Düğün ve Evlilik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
3	2. Baraj H.E.S. Ve Su Yapıları Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
3	2. Jeotermal Enerji Tek. Ekip. Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	Securitex Eurasia 2015	(.....)	(.....)	(.....)
10	Kitap Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	2. Hotel Rest. Cafe Bar Ekip. Yiyecek ve Tek. Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
8	IBATECH Pastacılık ve Ekipmanları	(.....)	(.....)	(.....)
5	ART Ankara Sanat Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
5	Design ANKARA	(.....)	(.....)	(.....)
8	9. Uluslararası Yapıdecoor	(.....)	(.....)	(.....)
5	ANKAFF Mobilya Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
3	IFAT EURASIA	(.....)	(.....)	(.....)
4	SODEX 2015	(.....)	(.....)	(.....)
4	KIDEX- Çocuk ve Oyun Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
5	E-Game Show	(.....)	(.....)	(.....)
5	Gençlik Haftası	(.....)	(.....)	(.....)
2	Üniversite Tercih Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
12	28. Yapı Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	Avrasya Güvenlik ve Trafik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
6	EIF 2015 Enerji Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
3	Medexcon Sağlık Konferansı ve Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
107	Toplam	(.....)	Ortalama	(.....)

Kaynak: Congresium ve Glex Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (180) Tablo 4'te yer verilen bilgilere göre, 2015 yılında CONGRESIUM'un (.....) gün süre ile fuar alanı kiralama hizmeti verdiği ve fuar için kullandığı toplam alanın (.....) m², ortalama günlük metrekare maliyetinin (.....) TL olduğu görülmektedir. Yukarıda da yer verildiği üzere CONGRESIUM'un fuar alanı kiralama hizmetine ilişkin olarak hesaplanan toplam TDM'si (.....) TL olarak hesaplanmış olup, bu veriler ışığında CONGRESIUM'un günlük metrekare alan kira maliyeti yaklaşık (.....) TL olmaktadır. Bu tutar, 2014 yılına ilişkin CONGRESIUM'un günlük ortalama metrekare gelirleri ile kıyaslandığında yine ortalama olarak maliyetin (.....) ila (.....) kat arasında değişen fiyat farkı ortaya çıkmaktadır.
- (181) Bununla birlikte, fuarcılık hizmetinin CONGRESIUM tarafından sunulan diğer hizmetler olan düğün ve kongre gibi etkinlikler için salonu kiralama hizmetlerine kıyasla daha çok işgücü ve alan gerektirdiği, dolayısıyla ısınma, aydınlatma vb. değişken giderler ile personel, pazarlama gideri gibi sabit giderlerin oransal olarak daha çok fuarcılığa kaydığını belirtmekte fayda bulunmaktadır. Bu bakımdan esasen fuarcılık hizmetinin oransal olarak, gelirinden daha yüksek bir maliyet ortaya çıkarması beklenmektedir. Bir diğer ifade ile fuar hizmetine ilişkin gelirlerin toplam gelirler içindeki payı örneğin %20 iken, fuar hizmetine ilişkin maliyetlerin toplam maliyetler içindeki payı %20'den daha fazla olabilecektir.
- (182) Bu çerçevede, esasında maliyetlerin tam olarak ayrıştırılamamış olması nedeniyle, EDT'nin ikinci aşaması olan eşdeğer nitelikteki hizmetlerin fiyatlarının kıyaslanması daha uygun olacaktır. Zira fiyat maliyet farkı ile ortaya konulan aşırı kar marjı CONGRESIUM'un, 2013-2014 yıllarında zarar ettiği bilgisiyle çelişmektedir. Dolayısıyla yukarıda yer verilen Kurul kararları doğrultusunda, benzer nitelikteki mal veya hizmetlerin fiyatlarının karşılaştırılması ile sonuca ulaşılabilecektir.

- (183) Aşağıda sunulan tablolarda Ankara'da ve yakın coğrafi pazarlarda uluslararası fuar düzenlemeye uygun alanların, 2013-2014-2015 yılları arasındaki fuar kira sözleşme bilgilerine ve bu bilgiler esas alınarak hesaplanan günlük m² fiyatına yer verilmektedir. Ancak, CONGRESIUM'un 2013-2015 yılları arasına ait bilgileri yukarıda fiyat maliyet karşılaştırması yaparken sunulduğundan, tekrara düşmemek adına, söz konusu alana ilişkin sadece 2016 yılı verileri sunulmaktadır:

Tablo 5: CONGRESIUM'un 2016 Yılına Ait Fuar Alanı Kiralama Hizmet Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
13	Kitap Fuarı 2016	(.....)	(.....)	(.....)
7	Baraj H.E.S. Ve Jeotermal Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
12	Sevgililer Günü	(.....)	(.....)	(.....)
7	Beton	(.....)	(.....)	(.....)
8	Art Akara Design	(.....)	(.....)	(.....)
8	Yapı Decoor 2016	(.....)	(.....)	(.....)
8	Securitex 2016	(.....)	(.....)	(.....)
14	Ankaff 2016	(.....)	(.....)	(.....)
8	Ankara Turizm Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
8	Sut Ve Sut Teknolojileri Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Ark Road To Tunnel	(.....)	(.....)	(.....)
8	Game Show	(.....)	(.....)	(.....)
8	Av Silah Ve Doga Sporları Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
8	Gunes Enerjisi Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
6	Motorshow 2016	(.....)	(.....)	(.....)
10	Yapı Endustri Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
6	EIF 2016	(.....)	(.....)	(.....)
8	Tohum Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Karayolları ve Güvenlik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	ECR Fuarçılık	(.....)	(.....)	(.....)
11	Ulkeler ve Hediyeelik Esva günleri	(.....)	(.....)	(.....)
12	Yılbası Hediyeelik Esva Gunleri	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Teşebbüsler Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (184) Tablo'dan CONGRESIUM'un günlük metrekaare alan kirası (.....) TL ile (.....) gibi geniş bir aralıkta değiştiği ancak her iki fiyatın da istisnai olduğu, fiyatların yaklaşık olarak (.....) TL arasında oynadığı görülmektedir.
- (185) Aşağıdaki Tablo'da CONGRESIUM dışında Ankara'daki en büyük kapalı alan olan ANFA'nın fiyatlama bilgisine yer verilmektedir:

Tablo 6: ANFA Fuar Alanı Kiralama Hizmet Bilgileri

Yıllar	Salon Adı	Ticari Amaçlı Organizasyonlar Günlük Katılım Bedeli (TL)	Ticari Amaçlı Olmayan Organizasyonlar Günlük Katılım Bedeli (TL)	Ticari Amaçlı Organizasyonlar Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)	Ticari Amaçlı Olmayan Organizasyonlar Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
2008	A salonu	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	B Salonu	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2015	A salonu	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
	B Salonu	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: ANFA Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (186) Tablo 6'ya bakıldığında, CONGRESIUM ile aynı coğrafi sınırlar içerisinde bulunan ANFA'nın fiyatlarının CONGRESIUM'a kıyasla çok düşük olduğu dikkate çarpmaktadır. Soruşturma kapsamında konuya ilişkin olarak ANFA yetkilileri ile yapılan görüşmede öncelikle ANFA'nın Belediye'ye ait bir teşebbüs olduğu ve fiyatlandırma politikalarının sadece kâr odaklı şekillenmediği, daha ziyade şehrin sosyal ve kültürel yönden gelişmesinin de dikkate alındığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla kar odaklı çalışan bir özel girişimi, kamunun sosyal hizmet politikalarını öncelikleyen bir kamu teşebbüsü ile karşılaştırmak yanıltıcı sonuçlara yol açabilecektir.
- (187) Öte yandan, Ankara'da ANFA dışında 2011-2015 yılları arasında mobilya fuarı düzenlenmiş herhangi bir alan bulunmamaktadır. Bu nedenle, CONGRESIUM'un fiyatlarına kıyas kabul edilebilecek fuar alanları araştırılmış ve bu kapsamda Ankara'ya yakın coğrafi pazarlarda, uluslararası mobilya fuarının düzenlendiği alanlardan, 2014-2016 yılları arasında gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi amacıyla sözleşme imzalanan fuarlara ilişkin olarak, fuarın süresi, kiralanan alan metrekare büyüklüğü ve fiyat bilgisi talebinde bulunulmuştur. Elde edilen bilgilerden, fuarcılık alanında en rekabetçi pazar olan İstanbul ilinde yerleşik fuar alanlarının bilgilerinin kıstas (*benchmark*) olarak kullanılmasının daha uygun olduğu değerlendirilmiştir. Söz konusu alanlara ilişkin bilgilere aşağıdaki tablolarda yer verilmektedir:

Tablo 7: Tü yap'ın 2014 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
9	Emitt 2014	(.....)	(.....)	(.....)
8	Bahçe Dünyası	(.....)	(.....)	(.....)
9	Pencere Cam Kapı	(.....)	(.....)	(.....)
8	Win Otomasyon	(.....)	(.....)	(.....)
7	Ekspomed	(.....)	(.....)	(.....)
7	İdeal Home	(.....)	(.....)	(.....)
8	AutoMechanika	(.....)	(.....)	(.....)
13	Yapı Türkiye	(.....)	(.....)	(.....)
14	Ankomak 2014	(.....)	(.....)	(.....)
8	Win Metal	(.....)	(.....)	(.....)
6	Rew 2014	(.....)	(.....)	(.....)
8	Zuchex	(.....)	(.....)	(.....)
7	Sign İstanbul	(.....)	(.....)	(.....)
8	Ankiros	(.....)	(.....)	(.....)
7	Ambalaj Gıda	(.....)	(.....)	(.....)
10	Ağaç İşleri-İntermob	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Teşebbüsler Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (188) Tablo'dan görüleceği üzere TÜYAP'ın 2014 yılı günlük metrekare alan kira fiyatı (.....) ile (.....) TL arasında değişmekte olup, fiyatları CONGRESIUM'a kıyasla daha istikrarlı bir görünüm ortaya koymaktadır.

- (189) Aşağıdaki Tablo'da yer verilen 2015 yılı verilerine bakıldığında ise ortalama fiyatların 2014 yılına oranla arttığı ve fiyatların (.....) TL ile (.....) TL gibi daha geniş bir aralıkta değiştiği görülmektedir.

Tablo 8: Tüyap'ın 2015 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
7	Tuscon	(.....)	(.....)	(.....)
8	Emitt 2015	(.....)	(.....)	(.....)
5	Ifexpo 2015	(.....)	(.....)	(.....)
8	Win Metal 2015	(.....)	(.....)	(.....)
7	Pencere Cam Kapı	(.....)	(.....)	(.....)
8	Win Otomasyon	(.....)	(.....)	(.....)
7	Asansör 2015	(.....)	(.....)	(.....)
7	Ekspomed	(.....)	(.....)	(.....)
7	İdeal Home	(.....)	(.....)	(.....)
7	Petroleum 2015	(.....)	(.....)	(.....)
7	Bahçe Dünyası	(.....)	(.....)	(.....)
8	AutoMechanika	(.....)	(.....)	(.....)
13	Yapı Türkiye	(.....)	(.....)	(.....)
16	Anufood 2015	(.....)	(.....)	(.....)
6	Rew 2015	(.....)	(.....)	(.....)
7	Sign İstanbul 2015	(.....)	(.....)	(.....)
7	Zuchex 2015	(.....)	(.....)	(.....)
10	Ağaç İşleri-İntermob	(.....)	(.....)	(.....)
8	Ambalaj-Gıda	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Teşebbüsler Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (190) TÜYAP'ın 2016 yılına ilişkin verilerine bakıldığında fuarların günlük metrekare fiyatının (.....) ve (.....) TL olduğu görülmekte, ancak sadece iki adet fuara ilişkin veri bulunması, söz konusu yılda izlenen fiyat politikasına ilişkin anlamlı bir değerlendirme yapmayı mümkün kılmamaktadır.

16-35/604-269

- (191) İstanbul'da büyüklüğü, konumu ve ulaşım olanakları itibarıyla en uygun fuar alanlarından biri olan ve CNR tarafından işletilmekte olan İDTM'nin ilk sekiz salonunda, 2014 yılında düzenlenen fuarlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 9: CNR 2014 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
15	ISMOB	(.....)	(.....)	(.....)
20	Boatshow	(.....)	(.....)	(.....)
7	Aysaf 1	(.....)	(.....)	(.....)
12	Kitap	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tüsid	(.....)	(.....)	(.....)
7	EDT Expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Idex	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kırtasiye	(.....)	(.....)	(.....)
7	Aymod 1	(.....)	(.....)	(.....)
12	Evtex	(.....)	(.....)	(.....)
9	Natural Stone	(.....)	(.....)	(.....)
8	Emlak	(.....)	(.....)	(.....)
7	Asansör	(.....)	(.....)	(.....)
8	Paint	(.....)	(.....)	(.....)
7	Aymod 2	(.....)	(.....)	(.....)
11	Hometex	(.....)	(.....)	(.....)
7	Müsiad	(.....)	(.....)	(.....)
7	Aysaf 2	(.....)	(.....)	(.....)
7	Health Expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Texbridge 1	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tarım	(.....)	(.....)	(.....)
7	Bijuteri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Private	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tır Expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Züccaciye	(.....)	(.....)	(.....)
7	Helal	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında CNR Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (192) Tablo 9'dan görüleceği üzere, 2014 yılında CNR tarafından işletilen salonlarda düzenlenen fuarların günlük metrekare fiyatı (.....) ve (.....) TL gibi geniş bir aralıkta değişmektedir. Ancak esas itibarıyla fiyatlar (.....) TL arasında yoğunlaşmış olup bu yönüyle rakiplerinin ve muadillerinin bir hayli üzerindedir. Aşağıdaki tabloda gösterilen 2015 yılı verilerinde ise 2014 yılına kıyasla önemli bir farklılık göze çarpmamakla birlikte, fiyatların bir miktar daha arttığı gözlenmektedir.

Tablo 10: CNR 2015 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
15	İsmob	(.....)	(.....)	(.....)
20	Boatshow	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kitap	(.....)	(.....)	(.....)
12	Edt Expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Enerji İstanbul	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kirtasiye	(.....)	(.....)	(.....)
7	Evtex	(.....)	(.....)	(.....)
7	Hometex	(.....)	(.....)	(.....)
7	Emlak	(.....)	(.....)	(.....)
12	Natural Stone	(.....)	(.....)	(.....)
9	Shop Design	(.....)	(.....)	(.....)
8	Aymod 1	(.....)	(.....)	(.....)
7	Aysaf 1	(.....)	(.....)	(.....)
8	Aymod 2	(.....)	(.....)	(.....)
7	Aysaf 2	(.....)	(.....)	(.....)
11	Promoturk	(.....)	(.....)	(.....)
7	Ekspo Health	(.....)	(.....)	(.....)
7	Toplam	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında CNR Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (193) Aşağıdaki Tablo'da ise İDTM'ne ait 9-10-11 numaralı salonlarda 2014 yılında düzenlenen fuarlara yer verilmektedir. Bu noktada İDTM'nin salonlarının CNR tarafından işletilen fuar alanlarına yürüme mesafesinde ve İstanbul Atatürk Havaalanı'na da oldukça yakın olduğunu vurgulamakta fayda vardır. Dolayısıyla hem CNR fuar alanı hem de İDTM konum avantajına sahiptir.

Tablo 11: İDTM'nin 2014 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
7	Exponatura	(.....)	(.....)	(.....)
7	Fresh Türkiye	(.....)	(.....)	(.....)
	Türkiye Tohum Teknolojileri		(.....)	(.....)
7	8. Kapı Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
	3. Kapak Profil ve Radyodolap Fuarı		(.....)	(.....)
14	İstanbul Mobilya Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	4. Prefabrik, Çelik ve Endüstriyel Teknolojiler Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
	Baraj HES Fuarı		(.....)	(.....)
	Mantolama Yalıtım Fuarı		(.....)	(.....)
	3. Endüstriyel Yapı Teknolojileri Fuarı		(.....)	(.....)
7	Rollepo Turkey	(.....)	(.....)	(.....)
	Hidrolik ve Akışkan Gücü Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Animalia İstanbul	(.....)	(.....)	(.....)
7	Cami Yapı Ekipmanları	(.....)	(.....)	(.....)
7	Eurasia Motobike Expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Uluslararası Avrasya Demiryolu ve Lojistik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)

Tablo 11'in devamı				
Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
7	2014 Uluslr. Mobilya Endistrüsü İç Tasarım ve Aksesuar	(.....)	(.....)	(.....)
7	Best Car Show	(.....)	(.....)	(.....)
7	7. Uluslararası Solarex Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Equist At ve Binicilik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Sleep Well expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Uluslararası Enerji ve Çevre	(.....)	(.....)	(.....)
14	SODEX 2014	(.....)	(.....)	(.....)
	Poolexpo	(.....)	(.....)	(.....)
10	Evtex 2014	(.....)	(.....)	(.....)
7	Educashow	(.....)	(.....)	(.....)
7	Av, Silah ve Doğa Sporları	(.....)	(.....)	(.....)
7	Turkchem Interdye	(.....)	(.....)	(.....)
7	27. Uluslararası Anne Bebek	(.....)	(.....)	(.....)
7	Beauty Eurasia	(.....)	(.....)	(.....)
7	Eurasia Expo Tool Mekanik	(.....)	(.....)	(.....)
7	Expo Tunnel Turkey	(.....)	(.....)	(.....)
	No Dig Expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Promoturk	(.....)	(.....)	(.....)
7	Cebit Bilişim Eurasia	(.....)	(.....)	(.....)
	18. Uluslararası Isaf Security			
	3. Issaf Smart			
7	3. Isaf Securty	(.....)	(.....)	(.....)
	3. Isaf Safety&Health			
	18. Isaf Fire			
	Elex			
7	Electronist	(.....)	(.....)	(.....)
	Led&led Aydınlatma			
7	Cosmetics &Home Care	(.....)	(.....)	(.....)
	Turkchem Show Eurasia			
7	Evcil Hayvan, Ürün, Malzeme	(.....)	(.....)	(.....)
7	Toyzeria	(.....)	(.....)	(.....)
7	İnovasyon	(.....)	(.....)	(.....)
7	Logitrans Transport	(.....)	(.....)	(.....)
7	Fastener Fair Turkey	(.....)	(.....)	(.....)
7	Flower Show	(.....)	(.....)	(.....)
7	Atrax 2014	(.....)	(.....)	(.....)
7	Eyaf Expo Engelsiz Yaşam	(.....)	(.....)	(.....)
7	İsof Optik Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında İDTM Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (194) Tablo 11'de görüleceği üzere İDTM fuar alanının günlük metrekaare alan kirası hemen yanı başında kurulu bulunan CNR fuar alanının kiralardan bir hayli düşüktür. İDTM'nin düşük fiyatlarından kaynaklandığı düşünülen, fuar sayısı bakımından yoğunluğu ise dikkat çekicidir. Esasında CNR'den daha az alana ve salon sayısına sahip olan İDTM, CNR'den daha fazla sayıda fuara ev sahipliği yapmaktadır. Benzer bir tespiti aşağıda yer verilen Tablo 12'ye bakarak da yapmak mümkündür.

Tablo 12: İDTM'nin 2015 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
7	Meyve Depolama Ambalaj ve Lojistik	(.....)	(.....)	(.....)
	Tohumculuk			
7	Exponatura'15	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kapı	(.....)	(.....)	(.....)
14	İSMOB	(.....)	(.....)	(.....)
7	Animalia	(.....)	(.....)	(.....)
	Taxiworld			
7	İskele Kalıp	(.....)	(.....)	(.....)
	Rollexpo ve Fluix Power Expo			
	İş Makinaları Kiralama			
	3 Boyut Baskı Teknolojileri			
7	Beton	(.....)	(.....)	(.....)
7	Motobike	(.....)	(.....)	(.....)
7	Demiryolu	(.....)	(.....)	(.....)
7	Denizcilik	(.....)	(.....)	(.....)
7	Mobilya Ekipman ve Aksesuar	(.....)	(.....)	(.....)
7	Boru ve Ek Parçaları	(.....)	(.....)	(.....)
	Rulo			
	Tel			
7	Okul Ekipmanları	(.....)	(.....)	(.....)
7	Amabalaj	(.....)	(.....)	(.....)
7	Güneş Enerjisi Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Cami Yapı Ekipmanları	(.....)	(.....)	(.....)
7	Aydınlatma Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Av, Silah ve Doğa Sporları	(.....)	(.....)	(.....)
7	Beautyeurasia	(.....)	(.....)	(.....)
7	Enerji ve Çevre	(.....)	(.....)	(.....)
14	Evteks	(.....)	(.....)	(.....)
7	Altyapı Trafik Sistemleri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Bebek ve Çocuk Ürünleri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tavukçuluk ve Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tünel Yapım teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
	Toz Teknolojileri			
	Altyapı			
	Mining Expo			
7	Evcil Hayvan Aksesuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Atık Yönetimi Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Fire & Rescue	(.....)	(.....)	(.....)
	Safety Health			
7	Sanayi ve Kültür	(.....)	(.....)	(.....)
7	Security	(.....)	(.....)	(.....)
	Smart Home			
	IT Security			
7	Led Aydınlatma	(.....)	(.....)	(.....)
	ELEX			
	Elektronist			
	ADVEX			
7	Alüminyum Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Yüzey İşlem Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
	Paint Expo			
7	Exponatura	(.....)	(.....)	(.....)
7	Sleep Well Expo	(.....)	(.....)	(.....)
7	Oyuncak Ekipmanları	(.....)	(.....)	(.....)
7	PAWEX-COMP	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kalite	(.....)	(.....)	(.....)

16-35/604-269

Tablo 12'nin devamı				
Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)
7	Putech&Composites&Cosmetics and Home Care	(.....)	(.....)	(.....)
	Cosmetics & Home Care			
	Sanayi Teknolojileri			
7	Lojistik	(.....)	(.....)	(.....)
7	COIL WINDING	(.....)	(.....)	(.....)
7	Süs Bitkileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	ATRAX	(.....)	(.....)	(.....)
7	Engelsiz Yaşam	(.....)	(.....)	(.....)
7	SILMO	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tuhafiye ve Hobi Ürünleri	(.....)	(.....)	(.....)
7	CEBİT Bilişim	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında İDTM Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (195) Tablo 12'de yer verilen bilgilere bakıldığında, İDTM'nin fiyatlarının yine CNR'ın ve diğer fuar alanlarına kıyasla düşük olduğu, 2014 yılı fiyatlarına göre fiyatlarda kayda değer bir artış olmadığı ve fuar sayısı bakımından yoğunluğun devam ettiği görülmektedir.
- (196) Aşağıdaki Tablo'da ise İDTM fuar alanının 2016 yılı için anlaştığı fuar organizasyonlarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir:

Tablo 13: İDTM'nin 2016 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
7	Otomatik Kapı	(.....)	(.....)	(.....)
14	İMOB Mobilya	(.....)	(.....)	(.....)
7	Taxiworld	(.....)	(.....)	(.....)
	Drinkteg			
7	LİNEXPO	(.....)	(.....)	(.....)
7	İş Makineleri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Motobike	(.....)	(.....)	(.....)
7	Demiryolu	(.....)	(.....)	(.....)
7	İnterdye & Printing	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kastamonu İş Dünyası	(.....)	(.....)	(.....)
7	İç Mimarlık	(.....)	(.....)	(.....)
	Lighttech			
7	Paintistanbul	(.....)	(.....)	(.....)
7	Fastener Fair	(.....)	(.....)	(.....)
7	Cami Yapı Ekipmanları	(.....)	(.....)	(.....)
7	Güneş Enerjisi	(.....)	(.....)	(.....)
7	Busworld	(.....)	(.....)	(.....)
7	Güzellik, Kuaför	(.....)	(.....)	(.....)
7	Enerji ve Çevre	(.....)	(.....)	(.....)
7	İSK-SODEX	(.....)	(.....)	(.....)
	Poolexpo			
14	Evteks	(.....)	(.....)	(.....)
7	Av, Silah ve Doğa Sporları	(.....)	(.....)	(.....)
7	Çin Ürünleri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kids Fashion	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tünel Yapım Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
	Teknik Hırdavat			
	Akışkan Gücü			
	Maden			
7	Atık Yönetimi Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Endüstriyel Temizlik Teknolojileri	(.....)	(.....)	(.....)
	Tessi Yönetim Hizmetleri			

16-35/604-269

Tablo 13'ün devamı				
Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)
7	Çin Sanayi	(.....)	(.....)	(.....)
7	Fire & Resue	(.....)	(.....)	(.....)
	Safety Health			
7	Evcil Hayvan	(.....)	(.....)	(.....)
	Şömine Aksesuarları			
7	Security	(.....)	(.....)	(.....)
	Smart Home			
	IT Security			
7	Led Aydınlatma	(.....)	(.....)	(.....)
	Elektronist			
	ELEX			
7	CEBİT Bilişim	(.....)	(.....)	(.....)
7	Sleep Well	(.....)	(.....)	(.....)
7	Oyuncak	(.....)	(.....)	(.....)
7	Architect Work	(.....)	(.....)	(.....)
7	Coil Winding	(.....)	(.....)	(.....)
7	Kimya Sanayi	(.....)	(.....)	(.....)
	Life Science			
7	Lojistik	(.....)	(.....)	(.....)
7	Pil, Akü ve Batarya	(.....)	(.....)	(.....)
	Lastik ve Teknolojileri			
7	Süs Bitkileri	(.....)	(.....)	(.....)
7	ATRAX	(.....)	(.....)	(.....)
7	Engelsiz Yaşam	(.....)	(.....)	(.....)
7	Silmo İstanbul	(.....)	(.....)	(.....)
7	Tuhafiye ve Hobi Ürünleri	(.....)	(.....)	(.....)
7	Ev Elektronikleri	(.....)	(.....)	(.....)
Kaynak: Dosya Kapsamında Teşebbüsler Tarafından Gönderilen Bilgiler				

(197) Tablo 13'ten görüleceği üzere İDTM'nin fiyatlarında önceki yıllara göre belirgin bir farklılık olmamış ve fiyatları yine CNR fuar alanının metrekare fiyatına kıyasla oldukça düşük kalmıştır.

- (198) Aşağıdaki tablolarda ise İstanbul'da referans olarak seçilen son fuar alanı olan LÜTFİ KIRDAR'da 2014-2016 yılları arasında düzenlenen fuarlara ilişkin alan kiralama bilgilerine yer verilmektedir.

Tablo 14: LÜTFİ KIRDAR'ın 2014 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
4	Evlilik Fuarı 2014	(.....)	(.....)	(.....)
8	Mücevherat Perakende Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
5	Discop İstanbul 2014	(.....)	(.....)	(.....)
7	Güzellik & Bakım 2014	(.....)	(.....)	(.....)
7	Proshow 2014	(.....)	(.....)	(.....)
7	Bahçe & İç Mimari 2014	(.....)	(.....)	(.....)
5	Fi İstanbul	(.....)	(.....)	(.....)
5	Mast Eurasia 2014	(.....)	(.....)	(.....)
5	CHPI ISTANBUL 2014	(.....)	(.....)	(.....)
4	Üniversite Tercih Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Hktdc-Lifestyle Expo Turkey	(.....)	(.....)	(.....)
5	Aet - All Energy Turkey	(.....)	(.....)	(.....)
6	Çin Zheijang İhraç Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	Textile İstanbul 2014	(.....)	(.....)	(.....)
9	Contemporary İstanbul 2014	(.....)	(.....)	(.....)
6	GameX 2014	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Lütfi Kırdar Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (199) Yukarıdaki Tablo'ya bakıldığında LÜTFİ KIRDAR'ın metrekare fiyatlarının İstanbul'daki diğer fuar alanları olan İDTM ve TÜYAP'tan bir miktar yüksek; CNR'den ise kayda değer şekilde düşük olduğu görülmektedir. Esasında LÜTFİ KIRDAR, İstanbul'un kongre vadisi olarak tanımlanan merkezinde, ziyaretçilerin kolayca ulaşabilecekleri, toplu taşıma araçlarından da faydalanabilecekleri bir konumdadır. Dolayısıyla TÜYAP'a ve İDTM salonlarına karşı konum avantajı olduğu ve fiyatlarına bu avantajın yansımış olabileceğini söylemek mümkündür.
- (200) Aşağıdaki Tablo'da LÜTFİ KIRDAR'ın 2015 yılına ilişkin olarak fuar alanı kiralama hizmet bilgilerine yer verilmektedir.

Tablo 15: LÜTFİ KIRDAR'ın 2015 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
5	Evlilik Fuarı 2015	(.....)	(.....)	(.....)
5	Heritage Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
6	Alldesign 2015	(.....)	(.....)	(.....)
6	Discop Konferansı 2015	(.....)	(.....)	(.....)
6	Güzellik & Bakım 2015	(.....)	(.....)	(.....)
6	Proshow 2015	(.....)	(.....)	(.....)
7	Bahçe & İç Mimari 2015	(.....)	(.....)	(.....)
4	Tekstil Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
6	Maintenance İstanbul & Cleanroom	(.....)	(.....)	(.....)
4	Üniversite Tercih Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
7	Çin Zheijang Hediye Eşya Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
5	Tekstil Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
11	Contemporary İstanbul 2015	(.....)	(.....)	(.....)
6	GameX 2015	(.....)	(.....)	(.....)
10	20.Yılbaşı Hediye Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Lütfi Kırdar Tarafından Gönderilen Bilgiler

16-35/604-269

- (201) Tablo 15'ten görüleceği üzere LÜTFİ KIRDAR'ın fiyatlarında önceki yıla kıyasen belirgin bir farklılık olmamış ve fiyatları yine benzer bir aralıkta seyretmiş; bu kapsamda fiyatları yine TÜYAP ve İDTM'den bir miktar yüksek ve CNR'den ise düşük kalmıştır. Son olarak aşağıda yer verilen Tablo 16'da LÜTFİ KIRDAR'ın 2016 yılına ilişkin fuar alanı kiralama bilgisini görmek mümkündür.

Tablo 16: LÜTFİ KIRDAR'ın 2016 Yılı Fuar Alanı Kiralama Hizmeti Bilgileri

Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuar Adı	Kiralanan Toplam Alan (m ²)	KDV Dahil Sözleşme Fiyatı (TL)	Günlük Ortalama m ² Fiyatı (TL)
6	Fashionist 2016	(.....)	(.....)	(.....)
5	Evlilik Fuarı 2016	(.....)	(.....)	(.....)
5	Discop İstanbul 2016	(.....)	(.....)	(.....)
7	Güzellik & Bakım 2016	(.....)	(.....)	(.....)
5	Ace Of Mice Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
5	Educashow Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
5	Maintenance & Cleanroom Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
4	Üniversite Tercih Fuarı 2016	(.....)	(.....)	(.....)
5	Tekstil Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
8	Contemporary İstanbul 2016	(.....)	(.....)	(.....)
6	Çin Zheijang İhraç Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Lütfi Kırdar Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (202) Fuar alanlarının kira bedelleri kıyaslandığında, yukarıda yer verilen tablolarda yer alan günlük metrekare fiyat bilgilerinin incelenmesinden, TÜYAP ve İDTM'nin günlük metrekare fiyatlarının daha dar bir aralıkta değişmekte ve bu anlamda daha istikrarlı bir görünüm sergilemekte iken, LÜTFİ KIRDAR ve CONGRESIUM'un düzenlenen fuar özelinde fiyatlarının daha çok farklılaşabildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra hem CONGRESIUM'un hem de LÜTFİ KIRDAR'ın günlük ortalama metrekare fiyatlarının genel olarak TÜYAP ve İDTM'den daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Buna karşın, CNR fuar alanı ile kıyaslandığında diğer bütün fuar alanlarının fiyatları oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır. Aşağıda sunulan Tablo 17'de ise eşdeğer kabul edilebilecek fuar alanlarında 2014, 2015 ve 2016 yıllarında düzenlenen tüm fuarların günlük metrekare alan kirasının ortalama değerine yer verilmektedir.

Tablo 17: Kıyaslamaya Konu Fuar Alanları Günlük Ortalama Kirası (TL/m²)

Yıl	CONGRESIUM	İDTM	Tüyap	CNR	LÜTFİ KIRDAR
2014	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2016	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

- (203) Tablo 17'den görüleceği üzere CONGRESIUM'un 2014 yılı ortalama metrekare fiyatı İDTM'den %(.....), TÜYAP'tan %(.....), LÜTFİ KIRDAR'dan ise %(.....) daha fazla; CNR'den %(.....) daha düşüktür. 2015 yılında CONGRESIUM'un ortalama günlük metrekare fiyatlarında azalma olmuşsa da fiyat seviyesi İDTM'nin %(.....), TÜYAP'ın %(.....) üzerinde; CNR'nin ise yaklaşık %(.....), LÜTFİ KIRDAR'ın ise %(.....) altında gerçekleşmiştir. 2016 yılında ise CONGRESIUM'un metrekare fiyatlarında tekrar azalma olmuş ve muadil fuar alanlarıyla yakın bir seviyeye gelmiştir. Bu noktada 2016 yılına ilişkin olarak TÜYAP ve CNR'nin verilerinin yetersiz olduğu ve bu verilere bakılarak yapılacak değerlendirmenin anlamlı bir sonuç vermeyeceğinin altının çizilmesinde fayda bulunmaktadır.
- (204) Son olarak CONGRESIUM'un fiyatlarının kendi içinde kıyaslanması yapılacaktır. CONGRESIUM'da 2013-2016 yılları arasında düzenlenen tüm fuarların günlük ortalama metrekare fiyatları 2013 yılında (.....) TL, 2014 yılında (.....) TL, 2015 yılında (.....) TL ve 2016 yılında (.....) TL olarak gerçekleşmiştir.

- (205) Tablo 17'den görüleceği üzere, CONGRESIUM'un metrekare fiyatları özellikle son üç yıl içerisinde düşme eğilimine girmiştir. Bu durumun CONGRESIUM'un 2013-2014 yılları maliyet verisine ilişkin tablodan görülebilecek olan maliyetlerdeki düşmeden kaynaklanabileceği ve etkinlik kazanımlarının fiyatlara yansıtıldığını değerlendirmek mümkündür. Ancak fiyatlardaki düşme eğiliminin Ankara ilindeki arzın artmasıyla diğer bir deyişle 2015-2016 yıllarında ANFA'nın tekrar fuar alanı tahsisi yapmaya başlamış olması ile açıklanması da mümkündür. Zira, ANFA'nın pazara girmesi ile birlikte CONGRESIUM'un bir miktar rekabet baskısı ile karşılaşmasının fiyatlara olumlu şekilde yansımış olması da kuvvetle muhtemeldir.
- (206) Öte yandan fuar sayısının ve kiralanan gün sayısının artması da ölçek ekonomisi sebebiyle birim maliyetleri düşürecek ve bu düşüş fiyatlara aşağı yönde etki edebilecektir. Nitekim en yoğun şekilde kullanılan İDTM fuar alanının günlük ortalama m² fiyatları muadillerine oranla daha düşük ve fiyatları da kendi içinde daha istikrarlıdır.
- (207) Bu veriler ışığında bir karşılaştırma yapıldığında, CONGRESIUM'un özellikle 2014-2015 yıllarında bazı fuarlar bakımından eşdeğer kabul edilebilecek fuar alanlarının bazılarında daha fazla metrekare fiyatı uyguladığı, ancak yüksek fiyat politikasının süreklilik arz etmediği ve kayda değer sayıdaki birtakım fuarlar için zaman zaman muadil fuar alanlarından da daha düşük fiyat uyguladığı; hatta hemen her fuarda daha rekabetçi bir pazarda hizmet veren CNR fuar alanından düşük birim fiyatı ile hizmet verdiği görülmektedir. Dolayısıyla kendi içinde dahi istikrarlı bir görünüm ortaya koymayan fiyatlar (CONGRESIUM'da düzenlenen bazı fuarlarda yüksek metrekare fiyatı uygulanırken bazılarında düşük fiyat uygulandığı görülmektedir) ve eş değer fuar alanları ile kıyaslandığında fiyatların her fuar için daha yüksek olmaması gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda, CONGRESIUM'un aşırı fiyat uygulamadığı sonucuna ulaşılmakta; CONGRESIUM'un her yıl birim fiyatlarının düşüyor olmasının ve CONGRESIUM'un fuar alanına olan talebin artmasının da ulaşılan sonucu destekler mahiyette olduğu değerlendirilmektedir.

1.4.2.2.2. GLEX'in Aşırı Fiyat Uygulayıp Uygulamadığının Değerlendirilmesi

- (208) GLEX'e ilişkin aşırı fiyat iddiaları değerlendirilirken CONGRESIUM için kullanılan yöntem benimsenmiş olup bu kapsamda öncelikle GLEX'in fiyat maliyet farkı incelenmiştir.
- (209) Aşağıdaki Tablo'da 2013-2015 yılları arasında GLEX'in maliyetleri, toplam maliyetleri içinde ANKAFF Mobilya Fuarının oranı ve GLEX tarafından sunulan oran doğrultusunda hesaplanan ANKAFF'ın toplam maliyeti ile yine ANKAFF'a ait günlük metrekare maliyetine yer verilmektedir:

Tablo 18: GLEX Maliyet Bilgisi (TL)

Maliyetler	2013	2014	2015
Değişken Giderler	(.....)	(.....)	(.....)
Sabit Giderler	(.....)	(.....)	(.....)
Toplam	(.....)	(.....)	(.....)
ANKAFF Fuarının Maliyetinin Toplam Maliyetlere Oranı (%)	(.....)	(.....)	(.....)
Ankaf Maliyeti	(.....)	(.....)	(.....)
ANKAFF Fuarının Günlük m ² Maliyeti	(.....)	(.....)	(.....)
Kaynak: Dosya Kapsamında Teşebbüsler Tarafından Gönderilen Bilgiler			

- (210) Yukarıdaki Tablo'da yer verilen günlük metrekare maliyeti, öncelikle GLEX'in toplam maliyetlerin, ANKAFF'a ait olduğu belirtilen oran ile çarpılması ve ortaya çıkan maliyetin ANKAFF'ın gerçekleştirildiği mobilya fuarının toplam metrekare büyüklüğüne ve düzenlendiği günün sayısına bölünmesi yoluyla hesaplanmıştır.

16-35/604-269

- (211) Aşağıdaki Tablo'da ise 2013-2015 yılları arasında gerçekleştirilen ANKAFF Mobilya fuarının süresi, büyüklüğü, CONGRESIUM'a ödediği toplam tutar ile hesaplanan ortalama günlük metrekare fiyatı bilgisine yer verilmektedir:

Tablo 19: 2014-2016 Yılları Arası ANKAFF Günlük m² Fiyat Bilgisi

Yıl	Fuar Süresi (Kurulum Söküm Dahil)	Fuarın Adı	Fuarın Büyüklüğü (m ²)	CONGRESIUM'a Ödenen KDV Dahil Kira (TL)	Günlük m ² Fiyatı (TL)
2014	4	ANKAFF Mobilya Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
2015	5	ANKAFF Mobilya Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)
2016	14	ANKAFF Mobilya Fuarı	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında CONGRESIUM ve GLEX Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (212) Yukarıda yer alan tablolar birlikte değerlendirildiğinde, öncelikle ANKAFF'ın 2014 ve 2015 yıllarında GLEX tarafından sunulan veriler doğrultusunda hesaplanan günlük ortalama metrekare maliyetinin CONGRESIUM'a ödenen günlük ortalama metrekare kirasından dahi düşük olduğu göze çarpmaktadır. ANKAFF'ın maliyetlerinin önemli bir kısmının kira bedeli olduğu ve kira bedelinin üzerine fuar organizasyonuna ilişkin başka maliyetlerin de eklenmesi sonucunda ANKAFF'ın değişken maliyetinin hesaplanacağı dikkate alındığında, ANKAFF'ın günlük ortalama metrekare maliyetinin CONGRESIUM'a ödenen metrekare fiyatından düşük olması rasyonel görünmemektedir. Dolayısıyla fiyat maliyet karşılaştırması yoluyla, GLEX'in aşırı fiyat uygulayıp uygulamadığına ilişkin sonuca ulaşmak mümkün görünmemektedir. Bu bakımdan yukarıda CONGRESIUM fuar alanı için izlenen yöntem benimsenerek, GLEX tarafından düzenlenen mobilya fuarının metrekare satış fiyatı, daha rekabetçi olduğu kabul edilen yakın coğrafi pazarlarda düzenlenen metrekare fiyatları ile kıyaslanarak değerlendirme yapılacaktır.

- (213) Bu çerçevede, aşağıdaki tabloda Ankara, Bursa ve İstanbul'da düzenlenen mobilya fuarlarına ilişkin katılımcılardan talep edilen metrekare satış fiyatlarına yer verilmektedir.

Tablo 20: Ankara, Bursa ve İstanbul'daki Mobilya Fuarları Metrekare Fiyatları (TL)

ANKAFF		Tüyap Bursa		Modelf Bursa			CNR		
KDV Dahil Fiyat		Alan (m ²)	KDV Dahil Fiyat	Üst Kat Katılım Bedeli	Alt Kat ve Çadır Alanı (m ²)	Çadır Stant Katılım Bedeli	Alan (m ²)	Denek Üyesi Firmalar	Dernek Üyesi Olmayan Firmalar
(.....)	2014	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	2015	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
		(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

Kaynak: Dosya Kapsamında Teşebbüsler Tarafından Gönderilen Bilgiler

- (214) Yukarıdaki tablolardan görüleceği GLEX, ANKAFF için standart bir fiyat uygulamakta, fuarın metrekare katılım fiyatı, fuar alanının kullanıldığı alanın konumuna veya satın alınan metrekare büyüklüğüne göre değişmemektedir. TÜYAP Bursa ise satın alınan metrekare büyüklüğüne göre fiyat farklılaştırmasına gitmiş olup, 2014 yılı için (.....) ile (.....) TL arasında değişen; 2015 yılında ise daha kademeli bir fiyat farklılaştırmasına giderek (.....) TL arasında değişen metrekare fiyatları uygulamaktadır.

- (215) MODEF Bursa Fuarı 2014-2015 yıllarında ilki Nisan ikinci Kasım ayında olmak üzere ikişer defa fuar düzenlemiş olup, fuarın metrekaresi fiyatı katılımcıların satın aldıkları alanın yerine, örneğin fuar alanın alt ya da üst katında yahut çadır alanında olmasına, göre farklılık göstermektedir. Son olarak, CNR hem alanın büyüklüğünü hem de katılımcıların dernek üyesi olup olmadığını dikkate alarak metrekaresi fiyatı belirlemiştir.
- (216) Özetle her bir fuar organizatörü farklı noktaları dikkate alarak fiyat belirlemede bu da sağlıklı bir kıyaslama yapmayı zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, daha kolay bir kıyaslama yapmak bakımından, ANKAFF kapsamında kiralanacak alanlara eşdeğer olacak alanların ortalama fiyatları hesaplanarak kıyaslama bunun üzerinden yapılacaktır. Bu kapsamda, ANKAFF'ın fuar alanı kapalı bir alan olduğu için çadır alanlarına ilişkin fiyatlar dikkate alınmamış, kiralanacak metrekaresi büyüklüğü üzerinden yapılan fiyat farklılaştırması yerine ortalama fiyatlar hesaplanmış ve ANKAFF'ın dernek üyesi olmayan katılımcılara satış yapması nedeniyle de CNR'nin dernek üyesi olmayan firmalara uyguladığı fiyatlar esas alınmıştır. Bu kapsamda hesaplanan ortalama günlük metrekaresi fiyatları; 2014 yılı bakımından GLEX'in (.....) TL, Tüyap Bursa'nın (.....) TL, Modef Bursa'nın (.....) TL, CNR'nin (.....)TL; 2015 yılı bakımından GLEX'in (.....) TL, Tüyap Bursa'nın (.....) TL, Modef Bursa'nın (.....) TL, CNR'nin (.....) TL olarak gerçekleşmiştir.
- (217) Dolayısıyla GLEX'in ANKAFF mobilya fuarı için uyguladığı fiyatlar 2014 yılında Tüyap Bursa'nın ve MODEF Bursa'nın fiyatlarından %(.....) oranında daha yüksek CNR'ninkinden %(.....) daha düşüktür. 2015 yılında ise ANKAFF'ın metrekaresi fiyatları MODEF Bursa'dan yaklaşık %(.....) daha yüksek olmakla birlikte, TÜYAP Bursa ve CNR'nin fiyatlarından daha düşüktür.
- (218) Dolayısıyla, referans alınan fiyatlar çerçevesinde yapılan değerlendirmeler neticesinde, ANKAFF'ın fiyatlarının sürekli ve aşırı bir şekilde rakiplerinden fazla olmadığına görüldüğü, dolayısıyla GLEX'in aşırı fiyat uygulamadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

I.4.3. Savunmalar ve Değerlendirmesi

I.4.3.1. İlgili Ürün Pazarının Belirlenmesine Yönelik Savunma ve Değerlendirmesi

- (219) CONGRESIUM ve GLEX tarafından yapılan savunmada ilgili ürün pazarının belirlenmesine ilişkin olarak yapılan açıklamada, ilgili ürün pazarının Kurul'un geçmiş tarihli kararları göz önünde bulundurularak CONGRESIUM'un faaliyetleri bakımından *'fuar alanları işletmeciliği pazarı'*, GLEX'in faaliyetleri açısından ise *'fuar organizasyonu faaliyetleri'* olarak belirlenebileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte soruşturmanın başlatılmasına neden olan iddialar göz önünde bulundurulduğunda 6. madde kapsamındaki rekabet ihlali iddialarının mal vermenin reddedilmesi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin ve kötüye kullanma arz edecek bir uygulamanın söz konusu olup olmadığına ortaya çıkarılmaya çalışılacağı göz önüne alındığında verilen hizmetin niteliği itibarı ile ilgili ürün pazarının *"fuar alanı işletmeciliği pazarı"* olarak belirlenmesi gerektiği belirtilerek, GLEX'in soruşturma kapsamında dâhil edilmesinin hangi saikle gerçekleştiğinin anlaşılamadığı iddia edilmiştir.
- (220) Ayrıca mobilya ürünlerinin otomotiv ve yatçılık gibi fuarlara kıyasen küçük ve kolay sergilenebilir olduğu, fuar alanının metrekaresi, fuar kapılarının büyüklüğü, fuarın kara-deniz fuarı olup olmadığı gibi ayrımlara gidilmesine gerek bulunmadığı, bu nedenlerle fuar alanı bakımından mobilya fuarlarını diğer ihtisas fuarlarından ayırtıracak bir unsur bulunmadığı, fuarlarda sergilenen mobilyaların çadır ve otellerin konferans salonu gibi yerlerde de kolaylıkla sergilenebildiği iddia edilerek ilgili ürün pazarının, ilgili ihtisas fuarı bakımından özelleştirilmeksizin *'fuar alanı işletmeciliği pazarı'* olarak tanımlanması gerektiği dile getirilmiştir.

- (221) CONGRESIUM ve GLEX'in hissedarlık yapılarının yer aldığı "Hakkında Soruşturma Yürütülen Teşebbüsler" başlıklı bölümde de belirtildiği üzere, CONGRESIUM yaklaşık %100 oranında hisseyle GL EVENTS tarafından kontrol edilmektedir. Bu ana ortağın aynı zamanda GLEX üzerinde de yaklaşık %100 oranında hisseyle kontrol sahibi olduğu, yani rekabet hukuku karşısında tek teşebbüs oldukları anlaşılmaktadır. Bunun yanında FEDERASYON tarafından ileri sürülen aşırı fiyat iddialarının muhataplarından biri de GLEX olduğundan, bu teşebbüsün soruşturmaya dâhil edilmemesi yönündeki savunma kabul edilebilir nitelikte değildir.
- (222) İlgili ürün pazarı başlığı altında da açıklandığı üzere, talep ve arz ikamesi açısından değerlendirildiğinde ve geçmiş tarihli Kurul kararları dikkate alındığında, ilgili ürün pazarının her bir ihtisas fuarının ayrı bir ilgili ürün pazarı olacak şekilde değerlendirilmesi uygun olduğundan konuya ilişkin savunmanın kabul edilmesi mümkün değildir.
- (223) Taraflar savunmalarında ayrıca, arz ikamesine yönelik değerlendirmelerin göz ardı edildiğini ileri sürmektedir. Bu kapsamda ilgili ürün pazarının i) mobilya üreticileri açısından talep ikamesi, ii) fuar ziyaretçileri açısından talep ikamesi ve iii) arz ikamesi unsurları değerlendirilerek tespit edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca mobilya üreticilerinin "esas müşteri/tüketici" olarak değerlendirilmesinin doğru olmadığı, bu bakış açısının, ilgili ürün pazarının belirlenmesi noktasında dar bir değerlendirme alanı yaratacağı ve pazardaki diğer aktörlerin rolünün azımsanmasına neden olacağı ifade edilmiştir.
- (224) Taraflar savunmalarında; A&A'nin internet sitesinde yer alan daha önce gerçekleştirdiği fuarlara yönelik liste kapsamında; tarım, hayvancılık, gıda, sanayi, makina ekipmanı, iş yurt (cezaevleri), el sanatları, hediyeleş eşya fuarı, gıda teknolojileri fuarı, güzellik estetik fuarları, tıbbi cihazlar ve medikal fuarı gibi çeşitli sektörlerde fuar organizatörlüğü hizmeti verdiği belirtilmiştir. Bu nedenle A&A'nın Ek Görüş'te belirtildiği gibi kısa vadede yeni bir fuar konusu bulması gibi bir durumdan bahsetmenin mümkün olmadığı ve A&A'nın farklı sektörlerle yönelik fuarlar düzenlediği belirtilmiştir. A&A'nın yanı sıra fuarcılık pazarında faaliyet gösteren diğer teşebbüslerin de farklı sektörlerle yönelik fuar düzenledikleri TOBB tarafından yayımlanan fuar takvimlerinden de kolaylıkla tespit edilebileceği belirtilmiştir.
- (225) Kararda ilgili ürün pazarının tanımlanmasında, esas olarak talep ikamesinin olup olmadığı değerlendirilmekte, daha sonra talep ikamesine eşdeğer etkisi olduğunun tespit edildiği durumlarda da arz ikamesi hesaba katılmaktadır. Talep ikamesinin değerlendirilmesi ise tüketici gözünde ilgili ürünün yerine geçer kabul edilen farklı ürünlerin belirlenmesini gerektirmektedir. Bu belirlemeyi yapmak için fiyatlarda küçük, kalıcı bir değişim meydana geldiği varsayılarak, müşterilerin bu değişime yönelik olası tepkileri değerlendirilmektedir.
- (226) Kararda ilgili ürün pazarı bu çerçevede belirlenmiş olup, fuarın talep kısmını oluşturan mobilya üreticileri ve fuarın ziyaretçilerinin, fiyatlardaki küçük kalıcı bir artış karşısında taleplerini başka fuarlara kaydırıp kaydırmayacağı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda fuarın esas müşterisi/tüketicisi konumundaki mobilya üreticilerinin, fiyatlardaki küçük kalıcı bir artış karşısında taleplerini başka fuarlara kaydırmalarının beklenmeyeceği; ziyaretçiler bakımından talebin daha esnek olduğu değerlendirilmekle birlikte, fuara olan talebin önemli bir kısmını üreticilerin talebi oluşturduğu için pazarın bu müşteri grubunun talebi doğrultusunda belirlenmesinin daha uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla savunmanın aksine pazarın genel anlamda fuar alanı işletmeciliği pazarı olarak belirlenmesinin uygun olmayacağı ve her bir ihtisas fuarının ayrı ürün pazarı olarak değerlendirilmesinin yerinde olduğu değerlendirilmektedir.

- (227) Savunmanın devamında, A&A'nın pazarda uzun yıllardır ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren bir fuar organizatörü olduğu ve CONGRESIUM ile muhtelif nedenler sonucunda talep ettiği tarihte fuar düzenlemek konusunda anlayamadığı ve alternatif olarak sunulan tarihleri reddettiği için tüm bir yıl boyunca başka fuar düzenleyemediği sonucu arasında doğrudan bir illiyet bağı kurmanın zor olduğu; bu hususlar dikkate alındığında A&A'nın başka bir fuar düzenleyememesi ile arz ikamesinin kısıtlı olduğuna yönelik değerlendirmelerin doğru olmadığı ileri sürülmektedir.
- (228) Arz ikamesi belirlenirken, tedarikçilerin kısa dönemde kayda değer ek maliyetlere ve risklere katlanmak zorunda kalmadan üretimlerini başka ürünlere kaydırabilme ve bu ürünleri pazarlayabilme imkânları dikkate alınmaktadır. Öncelikle dosya mevcudu olay bakımından arz ikamesinin olup olmadığına bakılırken, şikâyetçi teşebbüsün kısa vadede, başka bir konuda başarılı bir fuar organizasyonu yapıp yapamayacağı irdelenmiştir. Başarılı bir fuar organizasyonu, sektörü yakından tanıma, sektördeki üreticilerle yakın ilişkiler ve deneyim gerektirdiği için organizatörler genellikle belli fuarlarda uzmanlaşmakta ve uzun yıllar aynı fuarları düzenlemektedirler. Bu bakımdan, esasında uzmanlaşma gerektiren bir hizmet sektörü olan fuarcılık sektöründe kısa vadede fuar organizatörlerinin yeni bir fuar konusu bulup başarılı bir şekilde fuar organize etme imkânlarının kısıtlı olduğu değerlendirilmiş ve arz ikamesinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle savunma, konuya ilişkin yapılan değerlendirmeyi değiştirmeyecektir.
- (229) Tarafların savunmada dile getirdiği husus kararda dikkate alınmış ve buna göre ilgili ürün pazarı CONGRESIUM'un faaliyet gösterdiği pazar dikkate alınarak genel itibarıyla "uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarı" olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, dosya konusu iddialar dikkate alınarak CONGRESIUM fuar alanının mobilya fuar alanı özelinde olmak üzere diğer fuar alanlarıyla ikame teşkil edip etmediği ayrıca incelenmiştir.
- (230) İlgili ürün pazarına yönelik yapılan savunmada son olarak, uluslararası fuar düzenleyebilmek için ESASLAR'da belirtilen şartlardan birisinin son beş sene içinde en az iki sene söz konusu fuarın aynı düzenleyici tarafından, aynı veya benzer isim ya da konuda düzenlenmesi olduğu ve GLEX'in 2014 yılında söz konusu pazara giriş yaparak uluslararası niteliği olmaksızın faaliyet gösterdiği dikkate alındığında ilgili ürün pazarının uluslararası nitelikte belirlenmesinin pratikte herhangi bir tutarlılığının bulunmadığı, GLEX gibi pazara yeni giriş yapan bir firmanın gerekli kıstasları karşılayamasa da uluslararası katılımın gerçekleştiği fuarlar düzenleyebildiği; bu nedenlerle ilgili ürün pazarının, ilgili ihtisas fuarı bakımından ve/veya ulusal-uluslararası bakımından özelleştirilmeksizin "fuar alanı işletmeciliği pazarı" olarak tanımlanması gerektiği ifade edilmiştir.
- (231) Ayrıca taraflar savunmalarında, A&A tarafından düzenlenen ve uluslararası olarak sınıflandırılan mobilya fuarının da katılımcılar ve ziyaretçiler yönüyle oldukça yerel kaldığı için esasen rekabet hukuku açısından ulusal ve uluslararası fuar ayrımının pratikte bir tutarlılığının olmadığını belirtmiştir.
- (232) Konuya ilişkin ayrıntılı açıklama kararın "İlgili Ürün Pazarı" bölümünde yer aldığından burada ilave bir değerlendirmeye gerek bulunmamaktadır.

I.4.3.2. İlgili Coğrafi Pazarın Belirlenmesi Açısından Yapılan Savunma ve Değerlendirmesi

- (233) Yapılan savunmada coğrafi pazar bakımından, fuar işletmeciliği ve organizasyonu faaliyetleri ile mobilya ve dekorasyonculuk fuarları özelinde yapılacak değerlendirmelerde, Türkiye çapında herhangi bir bölgenin ve özellikle Ankara'nın mobilya ürünlerine ilişkin taşıma maliyetleri veya tüketici alışkanlıkları bakımından önemli ölçüde bir farklılığının olmadığı belirtilmiştir.
- (234) Savunmada ayrıca, bir ürünün müşterilerinin, aynı ürünü başka bir bölgedeki satıcıdan aynı veya yakın fiyatlarla temin etmeleri halinde, ilgili coğrafi pazarın diğer bölgeyi de kapsamı içine alacağı, özellikle hâkim durumun belirlenmesi açısından, teşebbüsün herhangi bir şekilde faaliyette bulunmadığı bölgelerin ve dolayısıyla da, bu bölgelerde faaliyette bulunan teşebbüslerin de, ilgili coğrafi pazar kapsamına alınacağı ve bu bölgelerde faaliyet gösteren teşebbüslerin rakip olarak kabul edileceği, farklı bölgelerde faaliyet gösteren teşebbüslerin, tüketiciler için alternatif bir arz kaynağı olarak ve farklı bölgelerdeki tüketicilerin de, teşebbüsler için alternatif bir talep kaynağı olarak görülebilmesi halinde, bu bölgelerin aynı coğrafi piyasa içerisinde mütalaa edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.
- (235) Tarafların coğrafi pazarın belirlenmesi açısından dile getirdikleri diğer bir husus ise, CONGRESIUM'un çok çeşitli ziyaretçi portföyüne sahip olduğudur. Bu bağlamda CONGRESIUM'un Azerbaycan, Irak, Tunus, Rusya gibi birçok ülkeden ziyaret edildiği, Türkiye'den gelen ziyaretçilerin ise oldukça çeşitlilik arz ettiği ve özellikle İstanbul, Bursa, Samsun, Amasya, İzmir, Kayseri ve Kocaeli'nden ziyaretçilerin olduğu, 2014 yılı ziyaretçi portföyü incelendiğinde de ziyaretçi profilinin her yıl buna benzerlik gösterdiği ve oldukça çeşitli olduğu, dolayısıyla coğrafi pazarın belirlenmesinde ziyaretçi profillerinin dikkate alınması gerektiği öne sürülmüştür.
- (236) Ayrıca, ilgili coğrafi pazarın Ankara olarak belirlenmesi durumunda dahi CONGRESIUM'un hakim durumda olmadığı, zira Ankara'da CONGRESIUM'a alternatif oluşturan birçok fuar merkezi olduğu ve 2014 yılında düzenlenen üç tane uluslararası fuarın yalnızca bir tanesinin CONGRESIUM'da düzenlendiği dile getirilerek ilgili coğrafi pazarın Türkiye olarak belirlenmesi gerektiği belirtilmiş ve CONGRESIUM'un hakim durumda olmadığı iddia edilmiştir.
- (237) Tarafların savunmalarında ayrıca, Türkiye'de düzenlenen (mobilya fuarları dahil olmak üzere) fuarların önemli bir kısmının İstanbul'da düzenlendiği, bu nedenle İstanbul'un diğer şehirlerde düzenlenen fuarlara rakip olarak değerlendirilmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Savunmada, Kurul'un fuarcılık sektörüne ilişkin geçmiş tarihli ilgili coğrafi pazar tespitleri kapsamında da ilgili coğrafi pazarın Türkiye olarak değerlendirildiği vurgulanmıştır.
- (238) İlgili coğrafi pazara ilişkin bölümde de detaylı olarak değerlendirildiği üzere, fuarın zamanlaması, fuarın katılımcılarının ve ziyaretçilerinin ağırlıklı olarak fuarın düzenlendiği yerlerde yerleşik kişilerden oluşması ve her ne kadar teorik olarak fuarda sergilenen ürünlerin taşınması mümkün olsa bile bunun için katlanılması gereken maliyet nazara alındığında ilgili coğrafi pazarın Ankara olarak belirlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Nitekim CONGRESIUM'da 2013 ve 2014 yılında mobilya fuarlarına katılan teşebbüslerin yaklaşık %96'sının Ankara ilinden olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, ilgili coğrafi pazara ilişkin savunmanın kabul edilemeyeceği değerlendirilmektedir.

- (239) Tarafların savunmalarında ayrıca, ilgili ürün pazarının uluslararası nitelikte belirlendiği; coğrafi pazarın ise Ankara ili olarak belirlendiği, bu durumun tutarsız olduğu, coğrafi pazarın sadece Ankara ilindeki yerleşik ziyaretçi ve katılımcılar özelinde değil, uluslararası fuarların niteliğine uygun olarak Türkiye olarak tespit edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.
- (240) İlgili ürün pazarının uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği şeklinde tanımlanması, fuara katılan ziyaretçi veya katılımcıların kayda değer bir kısmının yabancılardan oluşmasından kaynaklanmamakta; bütünüyle ilgili mevzuatın yukarıda yer verilen hükmünden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla coğrafi pazarı fuarın niteliğine göre genişletmek yanıltıcı sonuçlara yol açabilecektir. Bu türden bir yaklaşım bütün uluslararası nitelikteki fuarlar için pazarın Türkiye olarak belirlenmesini gerektirmekte olup, yat fuarı gibi uluslararası nitelikte olan ancak sadece yerleşik bulunduğu ilden katılımcılara ev sahipliği yapan fuarlar bakımından yanlış ve yanıltıcı sonuçlara yol açabilecektir.

I.4.3.3. CONGRESIUM ve GLEX'in Faaliyet Gösterdikleri Pazarlarda Hâkim Durumda Olmadıklarına Yönelik Savunma ve Değerlendirmesi

- (241) GLEX ve CONGRESIUM savunmalarında, ilgili coğrafi ve ürün pazarının tanımlanmasına dair yaptıkları açıklamalardan yola çıkarak bu teşebbüslerin hâkim durumda olmadıklarını iddia etmektedir.
- (242) Bir teşebbüsün hâkim durumda olup olmadığının tespiti bakımından dikkate alınacak kriterlere ilişkin KILAVUZ'da açıklanmalar bulunmaktadır. Buna göre hakim durum tespitinde nazara alınan ilk kriter incelenen teşebbüsün pazar payıdır. İlgili coğrafi pazar ve ürün pazarının belirlenmesine ilişkin olarak yapılan açıklamalar doğrultusunda CONGRESIUM'un Ankara ilinde ihtilafa konu olan 2014 yılında düzenlenen mobilya fuarları bakımından pazar payının %100; uluslararası fuarlar bakımından ise %60 olduğu görülmektedir.
- (243) Hâkim durum tespiti yapılırken pazar payının yanı sıra pazara giriş ve büyüme engeli ile alıcı gücü gibi parametreler de dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda kararda öncelikle uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarına girişlerin kolay olup olmadığı değerlendirilmiştir. Alternatif bir uluslararası fuar alanı inşa etmenin yahut kiralamanın maliyeti incelenmiş ve gerek inşa yoluyla gerekse kiralama yoluyla Ankara'da fuar alanı işletmeciliği pazarına giriş engellerinin yüksek olduğu ve pazara yeni girişlerin zor olduğu kanaatine ulaşılmıştır.
- (244) KILAVUZ'da ayrıca, hâkim durumda olduğu iddia edilen teşebbüsün kilit girdilere ve özel bilgiye erişim imkânına, atıl kapasiteye, dikey bütünleşik yapıya, güçlü bir dağıtım ağına ve geniş bir ürün portföyüne, yüksek marka bilinirliğine, finansal ve ekonomik güce sahip olması halinde mevcut ya da potansiyel rakipleri karşısında avantaj sağlamak suretiyle rakiplerin pazara girişini ya da pazarda büyümesini zorlaştırabildiği belirtilmektedir.
- (245) Soruşturmaya konu olayda 2014 yılında Ankara'da ESASLAR'da yer alan koşulları taşıyan ulaşım açısından elverişli ve başlangıçta da bir fuar alanı olarak tasarlanmış olan kapalı tek faal fuar alanının CONGRESIUM olduğu; aynı zamanda atıl kapasite ile çalıştığı görülmektedir. Bu hususların pazara girişleri zorlaştırdığı ve CONGRESIUM'un hâkim durumunu güçlendirdiği kanaatine ulaşılmıştır.

- (246) Bu hususlara ek olarak 2014 yılında faaliyette olmayan ANFA'nın sonraki dönemlerde pazara tekrar giriş yaparak CONGRESIUM üzerinde rekabetçi baskı yapıp yapmayacağı ihtimali de değerlendirilmiş; ANFA'nın 2014 yılı itibariyle pazara uygun zamanda ve yeterli şekilde girebilecek muhtemel bir rakip olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Ayrıca, AKM'nin, 2014 yılında CONGRESIUM'a rekabetçi baskı uygulamaya elverişli mevcut bir rakip olup olmadığına bakılmış ve hâlihazırda kapalı bir fuar alanı olarak CONGRESIUM varken fuar organizatörleri için AKM'de çadır kurarak fuar düzenlemenin özellikle harcanacak emek bakımından tercih edilir bir davranış olmadığı değerlendirilmiştir. AKM'nin giderek düşen pazar payı da dikkate alındığında CONGRESIUM üzerinde mobilya fuarları bakımından rekabetçi baskı oluşturmaya elverişli, yüksek ve istikrarlı pazar payına sahip bir rakip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- (247) Öte yandan CONGRESIUM'un GLEX ile birlikte oluşturduğu dikey bütünleşik yapıya da dikkat çekilmiş olup dikey bütünleşik yapıya sahip bir teşebbüsün alt pazarda faaliyet gösteren rakiplerine göre belirli bir maliyet avantajına sahip olacağı ve bunun da alt pazardaki rakiplerin üstündeki rekabet baskısını artıracığı ve söz konusu baskıya karşı koymalarını zorlaştıracığı vurgulanmıştır.
- (248) Nihayet, herhangi bir ihtisas sınırlaması olmaksızın alt pazarda da GLEX vasıtasıyla faaliyet gösteren CONGRESIUM karşısında fuar düzenleyicilerin etkili bir alıcı gücüne sahip olmasının zor olduğu kanaatine ulaşılmıştır.
- (249) Bütün bu parametreler birlikte değerlendirildiğinde soruşturmaya konu ihtilafli dönemde CONGRESIUM'un Ankara ilinde uluslararası nitelikte fuar düzenlemeye uygun alan işletmeciliği pazarında hâkim durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.4.3.4. Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Bakımından Yapılan Savunma ve Değerlendirmesi

- (250) Savunmada, 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yer verilen başlıca kötüye kullanma halleri sayılarak mal vermeyi/hizmet sunmayı reddetme eyleminin temel olarak bir teşebbüsün mal/hizmet teminini doğrudan ve herhangi bir gerekçe olmaksızın reddetmesi, mevcut mal/hizmet tedarik ilişkisini yine aynı koşullarda sonlandırması ya da yüksek fiyat ve/veya düşük kalitede mal/hizmet temin etmek gibi olumsuz ticari koşullarda mal vermeyi/hizmet sunmayı teklif etmesi şeklinde ortaya çıkabileceği ifade edilmiştir.
- (251) Savunmada ayrıca, mal vermeyi/hizmet sunmayı reddetme eyleminin 4054 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilebilmesi için, eylemi gerçekleştiren teşebbüsün hâkim durumda olması, verilmeyen malın/sunulmayan hizmetin alt pazardaki faaliyet için vazgeçilmez olması, eylem sonucunda alt pazarda rekabetin ortadan kalkıyor/önemli ölçüde azalıyor olması ve mal vermeyi/hizmet sunmayı reddetme eyleminin objektif ve haklı gerekçelere dayanmaması şartlarının var olması gerektiği belirtilmiş ve ayrıca bunlara ek olarak Kurul'un mal/hizmet alamayan rakibin pazar payındaki azalma veya mal/hizmet vermeyen hakim teşebbüsün pazar payındaki artış; reddetme eyleminin süresi, iki teşebbüs arası ticari ilişkinin geçmişi, sağlayıcının yenilikçi yatırımları neticesinde etkinlik kazanımları ve tüketicinin bundan yarar sağlaması gibi faktörleri de dikkate alması gerektiği ifade edilmiştir.

I.4.3.4.1. Verilmeyen Malın/Sunulmayan Hizmetin Alt Pazardaki Faaliyet İçin Vazgeçilmez Olmadığına Yönelik Savunma ve Değerlendirmesi

- (252) Yapılan savunmada, 2005-2015 yılları arasında Ankara'da gerçekleştirilen toplam fuar sayıları ve CONGRESIUM'da ve diğer fuar alanlarında gerçekleştirilen fuarlar dikkate alındığında yalnız Ankara'da dahi CONGRESIUM'a ikame kabul edilebilecek fuar alanlarının olduğu, 2011 yılında CONGRESIUM pazara girmeden önce faaliyetlerini sürdüren fuar alanlarının CONGRESIUM pazara girdikten sonra da varlığını sürdürmekte olduğu, bu nedenle CONGRESIUM'un pazarda vazgeçilmez nitelikte bir alan olduğundan veya teşebbüslerin CONGRESIUM'da fuar gerçekleştirmedikleri zaman başkaca bir alanda fuar gerçekleştirmediklerinden bahsedilemeyeceği, zira yalnız 2014 yılında düzenlenen üç tane uluslararası fuarın yalnızca bir tanesinin CONGRESIUM'da gerçekleştiği dile getirilmiştir.
- (253) Savunmada ayrıca, mobilya ve dekorasyonculuk fuarları bakımından Ankara'nın vazgeçilmez olduğundan da bahsetmenin mümkün olmadığı, Türkiye'nin her bölgesindeki tüketicilerin mobilya ve dekorasyon alıcısı olma potansiyeli bulunduğu, İstanbul, İzmir, Bursa gibi pek çok büyük şehirde de mobilya fuarlarının düzenlendiği, bu illerde gerçekleşen fuarların da tüketicilere ulaşmak bakımından büyük önem arz ettiği ve söz konusu fuarlar içerisinde Ankara'da düzenlenen fuarların oldukça küçük bir yer kapladığı belirtilmiştir. Diğer yandan savunmada, A&A'nın faaliyet gösterdiği mobilya ve dekorasyonculuk fuarlarında sergilenen ürünlerin nitelikleri bakımından görece küçük olduğu, herhangi bir fuar alanında da kolaylıkla sergilenebileceği, dolayısıyla CONGRESIUM'un A&A açısından vazgeçilmez nitelikte olduğundan bahsedilemeyeceği iddia edilmektedir.
- (254) Tarafların savunmalarında ayrıca, 2014 yılında AKM veya Ostim Stadyumu'nda fuar düzenlenebileceğinin ortaya konduğu, dolayısıyla CONGRESIUM'un ilgili ürün ve coğrafi pazarın dar olarak belirlenmesi durumunda dahi fiili ve potansiyel ikamelerinin mevcut olduğu belirtilmiştir.
- (255) Savunmanın devamında, ilgili ürün pazarının fuar alanı işletmeciliği olarak belirlenmesi halinde ise fiili ve potansiyel ikamelerin sayısında ciddi artış olacağı, mobilya ve dekorasyonculuk fuarları bakımından Ankara'daki fuar alanlarının İstanbul'daki fuar alanları ile ciddi bir rekabet içerisinde olduğu, Türkiye'nin her bölgesindeki tüketicilerin mobilya ve dekorasyon alıcısı olma potansiyeli bulunduğu dikkate alındığında İstanbul, İzmir, Bursa gibi pek çok büyük şehirde düzenlenen fuarların değerlendirmeye katılması gerekmediği ve söz konusu fuarlar içerisinde Ankara'da düzenlenen fuarların oldukça küçük bir yer kapladığı ifade edilerek CONGRESIUM'un vazgeçilmez nitelikte olmadığı iddia edilmiştir.
- (256) Savunmada taraflarca, ilgili coğrafi pazarın Ankara ili olarak belirlenmemesi gerektiği ve ilgili ürün pazarının daha geniş tanımlanması gerektiği yönündeki iddiaları doğrultusunda CONGRESIUM'un vazgeçilmez nitelikte olmadığı belirtilmiştir.
- (257) Bu başlık altında ileri sürülen savunmalara yönelik olarak, kararın ilgili bölümlerinde detaylı açıklamalara yer verildiğinden, bu bölümde tekrar edilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır.

I.4.3.4.2. Rekabete Aykırı Eylem Sonucunda Oluşan Pazardaki Rekabetçi Düzey Bakımından Yapılan Savunma ve Değerlendirmesi

- (258) Savunmada, A&A'nın 2005-2011 yılları arasında biri ilkbaharda ve biri sonbaharda olmak üzere her yıl farklı fuar alanlarında iki fuar gerçekleştirdiği, buna karşın, 2012 ve 2013 yılları arasında her yıl iki fuar gerçekleştirme prensibinden ayrılarak, her biri farklı fuar alanlarında olmak üzere yılda bir kere ve ilkbaharda fuar gerçekleştirdiği, 2012 yılı sonbaharı için CONGRESIUM'da rezervasyon yaptırdığı ancak fuara üç ay kala rezervasyonunu iptal ettirdiği ifade edilmiştir.
- (259) Savunmada ayrıca, A&A'nın sonbahar aylarında mobilya fuarları düzenlememeye başlamasından sonra bu alanda bir boşluk olduğunun tespit edildiği, bu kapsamda GLEX'in bu aylarda bir mobilya fuarı gerçekleştirilmesinin yerinde olduğunun düşünüldüğü, ayrıca GLEX bünyesine katılan bir çalışanın daha önceden mobilya sektörüne yönelik fuar organizasyonları alanında faaliyet göstermesinin de GLEX'in mobilya fuarına katılma amacını pekiştirdiği belirtilmiştir.
- (260) Taraflar savunmalarında ilkbahar aylarına yönelik olarak da, pazardaki rekabeti artırarak tüketicilerin daha çok mobilya çeşidine ulaşmasını sağlamak ve sonbahar aylarındaki tüketici memnuniyetini pekiştirmek amacıyla bu aylarda da fuar gerçekleştirme kararı aldıklarını, GLEX'in ilkbahar ayları açısından A&A özelinde herhangi bir talebinin olmadığını, onu pazardan çıkartmaya yönelik faaliyetlerde bulunmadığını belirterek hem sonbaharda hem de ilkbaharda farklı iki teşebbüs tarafından mobilya fuarı düzenleme imkânı doğduğundan rekabetin arttığını iddia etmektedirler.
- (261) Savunmada son olarak, A&A'nın faaliyetleri kapsamında mobilya ve dekorasyon fuarları açısından herhangi bir gelişmenin ortaya çıkmadığı ve tüketicilerin daha iyi ve kaliteli ürünlere ulaşması yönünde herhangi bir yenilik sağlanmadığı; diğer yandan GLEX'in pazara girmesi ve mobilya fuarı ile ilgili yaptığı ar-ge çalışmaları sayesinde ve GLEX tarafından düzenlenen ANKAFF mobilya fuarının başarılarının görülmesi üzerine kurulduğu iddia edilen Ankara Siteler Mobilyacılar Derneği'nin (ANSİMOD) CONGRESIUM'da yapmış olduğu bir milyon TL'lik yatırımın, GLEX tarafından düzenlenen fuarın etkinliğinin bir göstergesi olduğu iddia edilerek, GLEX'in pazara girmesiyle piyasada rekabetin azalmadığı, aksine piyasada kalitenin arttığı ifade edilmiştir.
- (262) Taraf vekilleri savunmalarında da ilk yazılı savunmalarına paralel olarak A&A'ya makul sürede cevap verilmeyerek TOBB Ana Fuar takvimine dâhil olma ihtimalinin ortadan kaldırılmadığını; zira bu teşebbüse farklı tarihler sunulduğunu ancak teşebbüsün bu tarihleri kabul etmediğini, ayrıca anılan teşebbüsün TOBB Fuar Takvimine sonradan dâhil olma imkânının bulunduğunu belirtmişlerdir. Buna ek olarak GLEX tarafından düzenlenen mobilya fuarlarının A&A tarafından düzenlenenlere kıyasla daha başarılı ve kaliteli olduğu bu sayede alt pazardaki rekabeti olumlu yönde etkilediği ileri sürülmüştür.
- (263) Kararda, CONGRESIUM'un alt pazarda rekabet etmek için nesnel olarak gerekli olduğu ve alt pazardaki etkin rekabetin reddetme eylemiyle önemli ölçüde kısıtlanacağı sonucuna ulaşıldığından, kararın ilgili bölümlerinde yapılan açıklamalara ilave edilecek bir husus bulunmamaktadır.

I.4.3.4.3. A&A'nın Talebinin Objektif Kriterlere Dayanılarak Reddedildiği Savunması ve Değerlendirme

- (264) A&A'nın talebinin reddedilmesine yönelik yapılan savunmada, CONGRESIUM'un A&A ile sözleşme yapmayı reddetmesinin haklı gerekçelere dayandığı ve bunların en başında da A&A'nın CONGRESIUM'a karşı kötü niyetli davranışlarının bulunmasının; A&A'nın bir çalışanınin GLEX çalışanı (.....) ile iletişime geçerek tehditkâr ifadeler kullanmasının geldiği belirtilmiştir. Ayrıca A&A'nın 2012 sonbahar aylarında yaptırmış olduğu fuar rezervasyonunu iptal etmesinin CONGRESIUM'u zarara uğrattığı ve bunun da A&A'nın kötü niyetine işaret ettiği iddia edilmiş ve bunlara rağmen CONGRESIUM'un davranışlarında A&A'nın sebep olduğu zarardan dolayı herhangi bir farklılık olmadığı, 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleştirilecek fuarlar için tarafların tekrardan görüşmeler gerçekleştirdiği ifade edilmiştir.
- (265) Yapılan savunmada ayrıca, yapılması planlanan söz konusu sözleşmenin bir şablon sözleşme niteliğinde olduğu ve CONGRESIUM'un tüm müşterileri ile aynı sözleşmeyi imzaladığı, A&A tarafından iletilen ve mücbir sebep ve temerrüde ilişkin değişiklik taleplerinin, kanunlar ve ticari teamüller açısından kabul edilebilir nitelikte olmadığı dile getirilmiştir. Diğer taraftan A&A'nın sözleşme maddelerinin tadil edilmesine yönelik talebini ilettikten sonra noter kanalı ile 22.07.2013 tarihinde bir ihtarname ilettiği, söz konusu ihtarnamede gerçeği yansıtmayan ifadeler yer verilerek A&A'nın söz konusu sözleşme kapsamında tüm ağır şartları kabul ettiğinin belirtildiği, ancak ihtarnamenin aksine A&A'nın 01.08.2014 tarihinde göndermiş olduğu e-posta mesajında hala tadil maddelerinde ısrarlı olduğu ve sözleşmenin kendisine özel olarak değiştirilmesi konusundaki ısrarcı tutumundan vazgeçmediği iddia edilmiştir.
- (266) Taraflar haklı gerekçelerin sınırlı sayıda olmadığını, KILAVUZ kapsamında yer verilen haklı nedenlerin örnek niteliğinde olduğunu ve olayın koşullarına göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Taraflar CONGRESIUM'un A&A'nın talebini reddetmesine haklı gerekçe olarak dört durumu göstermektedirler:
- i) A&A'nın 2012 yılı için CONGRESIUM'da rezervasyon yaptırmaması ancak bunu sonradan iptal ettirmesi,
 - ii) A&A'nın CONGRESIUM'a yanıltıcı ve tehditkâr davranışlarda bulunması,
 - iii) A&A'nın sözleşme görüşmelerinin sürdüğü dönemde güvenilirliği tartışmalı bir şirket kullanarak pazarda yeni bir fuar düzenlenmesini engellemeye yönelik davranışlarda bulunması,
 - iv) Sözleşme kapsamında yer alan genel kabul görmüş koşulları kabul etmemesi.
- (267) Bu gerekçeler somut olay özelinde incelendiğinde, A&A'nın ihtilafa konu olan 2014 yılı için yer tahsis talebinde bulunduktan sonra CONGRESIUM'un bu talebi yukarıda bahsettiği gerekçelerle reddetmediği görülmektedir. Kira sözleşmesindeki bazı hükümler üzerinde anlaşmazlık çıkması üzerine CONGRESIUM'un revizyon taleplerine süresinde yanıt vermediği ve nihayet TOBB Ana Fuar takvimine dahil olma süresi geçtikten sonra A&A'nın talebini "aralarında sözleşme ilişkisi bulunmadığı" gerekçesiyle reddettiği görülmektedir. Dolayısıyla tarafın ileri sürdüğü haklı gerekçelerle teşebbüs davranışlarının ve savunmaların örtüşmediği görülmektedir.

- (268) Taraflar savunmalarında ayrıca, CONGRESIUM tarafından ileri sürülen gerekçenin “mal arzı için genel kabul görmüş koşulların kabul edilmemesi” olarak değerlendirilebileceğini iddia edilmektedir. Bu kapsamda değerlendirme yaparken gerekçenin değerlendirilebilmesi için Borçlar Kanunu’nun ilgili hükümlerinden ve ticari uygulamalardan yararlanılmasının kaçınılmaz olduğu; zira somut olayda revizyon taleplerinin genel kabul görmüş koşullardan mı olduğunun belirlenmesinde diğer kanun hükümlerinin ve ticari uygulamaların son derece önemli rol oynadığı ifade edilmiştir.
- (269) A&A tarafından iletilen revizyon taleplerinden ilki olan mücbir sebebin; öngörülmesi veya önlenmesi objektif olarak mümkün olmayan ve borçlunun kendi iradesi dışında, kendi durumu ve işletmesiyle bağlantısı olmaksızın gerçekleşen harici, olağanüstü ve bu unsurların doğal bir sonucu olarak ifanın imkansız hale gelmesine yol açan bir olay olduğu ifade edilerek, Türk Borçlar Kanunu’nun ifa imkânsızlığını düzenleyen 136. maddesinin birinci fıkrasında “*Borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkânsızlaşır, borç sona erer.*” ifadesinin yer aldığı dile getirilmiştir. Borçlar Kanunu’nun ilgili hükmü çerçevesinde; borcun ifa edilmemesinin mücbir sebepten ileri geldiği hallerde borçlunun borcun ifa edilmemesinden sorumlu tutulamayacağı; zira mücbir sebebin illiyet bağıni kestiği için borçluyu sorumluluktan kurtardığı ve borcun sona erdiği değerlendirilmesi yapılmıştır.
- (270) A&A’nın ikinci talebinin ise temerrüt hükmüne ilişkin olduğu; Türk Borçlar Kanunu’nun sürekli edim sözleşmelerinde borçlunun temerrüde düşmesi durumunda alacaklının haklarını düzenleyen 126. maddesi çerçevesinde, sözleşmenin borçlu sıfatını haiz A&A’nın temerrüde düşmesi durumunda alacaklı konumundaki CONGRESIUM’un sahip olduğu haklara ilişkin hükmün kaldırılması isteminin açıkça mesnetsiz ve kötü niyetli olduğu iddia edilmiştir. Söz konusu tadil talebinin kabul edilmesi halinde CONGRESIUM aleyhine öngörülemeyecek çok ciddi sonuçların doğacağı da savunma çerçevesinde dile getirilmiştir.
- (271) Taraf vekilleri bunlara ek olarak A&A’nın revize edilmesini talep ettiği temerrüt ve feshe dair sözleşme hükümlerinin mal arzı için genel kabul görmüş şartlardan olduğunu ifade etmişlerdir.
- (272) Öncelikle belirtmelidir ki borçlunun borcunu gerektiği gibi ya da hiç ifa etmemesi hallerinde karşılaşılabilecek hukuki sonuçların neler olacağına dair Borçlar Kanunu’nda açık düzenlemeler mevcuttur. Dolayısıyla sözleşmeye borcun gerektiği gibi ya da hiç ifa edilmemesi halinde borcun akıbetine dair herhangi bir hüküm konulmasa bile, olası bir ihtilafta Borçlar Kanunu’nun ilgili hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Bu nedenle Kanun’da yer alan düzenlemelerin ötesinde CONGRESIUM tarafından sözleşmeye konulmak istenen temerrüt ve feshe ilişkin hükümlerin rekabet hukuku bağlamında fuar yeri tahsisi için genel kabul görmüş şartlar olarak değerlendirilmemesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

- (273) Bununla birlikte kararda, haklı gerekçe değerlendirmesinde dikkate alınan husus, sözleşmedeki temerrüt ve feshe ilişkin hükümlerin korunup korunmaması değil, A&A'ya ret cevabı vermek için neden 01.08.2013 tarihinin beklendiği noktasında yoğunlaşmaktadır. Savunmada dile getirilen iki gerekçe, KILAVUZ kapsamında mal vermenin reddinde haklı gerekçe olarak nitelendirilebilecek haller arasında yer almamaktadır. Nitekim KILAVUZ'un 48. paragrafında, sözleşme yapma talebinde bulunan teşebbüsün ticari kredibilitesinin olmaması, arzın kapasite sınırlarına bağlı olarak geçici olarak ya da tamamen durdurulması, çeşitli güvenlik gerekliliklerinin karşılanamaması gibi hususlar nesnel gereklilik olarak belirtilmiştir. Buna ek olarak 49. paragrafta hâkim durumda bulunan teşebbüsün, rakipleriyle sözleşme yapması halinde yaptığı yatırımları karşılamaya yetecek bir getiri elde edemediği, yatırımlarını devam ettirmek için redde konu unsurdan belirli bir süre sadece kendisinin yararlanması gerektiği, aksi takdirde yatırım güdüsünün olumsuz etkileneceği yönündeki iddialarının ise etkinlik savunması bağlamında değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Taraf vekillerinin haklı gerekçe savunmalarının KILAVUZ'da sayılan koşullarla örtüşmediği görülmektedir.
- (274) Taraflarca yapılan savunmalarda, CONGRESIUM'un A&A'yı oyalamasının söz konusu olmadığı iddia edilmiştir. Ancak haklı gerekçe teşkil edebilecek hallerin varlığı halinde bile A&A'nın talebinin makul bir sürede reddedilmeyerek sanki yer tahsisi sağlanmak isteniyor gibi 01.08.2013 tarihine kadar oyalanması iyiniyetli bir davranış olarak kabul edilemeyecektir.
- (275) Kararın ilgili bölümünde açıklandığı üzere, 27.06.2013 tarihinde (.....)'nun CONGRESIUM'a sözleşme hükümlerinin değiştirilmemesine dair gönderdiği görüş üzerine A&A'ya 01.08.2013 tarihine kadar herhangi bir cevap verilmediği görülmektedir. Bu davranışın neden kaynaklandığına dair ikinci yazılı savunmada herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Üçüncü yazılı savunmada A&A'nın güvenilirliği tartışmalı bir şirket aracılığıyla sahte fuar talebinde bulunduğu ve son olarak ise A&A'nın aslında 01.08.2013 tarihinden daha önce CONGRESIUM'un sözleşme yapmamaya yönelik iradesinden haberdar olduğu ve dolayısıyla 01.08.2013 tarihine kadar oyalanmasının söz konusu olmadığı belirtilmiştir. Üçüncü yazılı savunmada, A&A'nın ilk fuar talebinin 10-17.03.2014 ve diğerinin ise 01-07.04.2014 tarihlerine ilişkin olduğu, 10-17.03.2014 tarihi için gerçekleştirmiş olduğu rezervasyonun, Şah Fuarcılık adında yapıldığı ve GLEX'in pazarda faaliyet göstermesini engellemeye yönelik bir rezervasyon olduğu, diğer bir ifade ile A&A'nın 2014 yılı için yalnızca 01-07.04.2014 tarihi için müzakerelerde bulunduğu ve GLEX'in pazara girişini, GLEX'in fuar gerçekleştirebileceği diğer bir tarih olan 10-17.03.2014 tarihinde başka bir fuar düzenleneceği izlenimi yaratarak yapay bir şekilde engellemek istediği belirtilmektedir.
- (276) Öte yandan tarafların dile getirdikleri "CONGRESIUM'un A&A'nın tahsisi taleplerini reddetme niyeti yoktur" yönündeki beyanla ret eyleminde kötü niyet bulunmadığı ve haklı gerekçelerinin olduğu yönündeki iddialar çelişmektedir.
- (277) Yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda, taraf vekillerinin haklı gerekçenin bulunduğu ve CONGRESIUM'un A&A'yı oyalamadığı yönündeki savunmalarına itibar edilmemesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır.

I.4.3.5. Aşırı Fiyatlamaya İlişkin Savunma ve Değerlendirmesi

- (278) Tarafların aşırı fiyatlamaya ilişkin savunmasında, aşırı fiyatlamaya kötüye kullanma hali teşkil edebilmesi için tekel gücüne yaklaşan bir zorunlu unsur niteliği arandığı, ancak CONGRESIUM'un hakim durumda bile olmadığı, aşırı fiyatlama davranışının belirlenebilmesi için hem Kurul kararlarında hem de AB hukukunda belirtildiği üzere birçok kriterin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, CONGRESIUM'un pazara girmesinden bu yana zarar ettiği dolayısıyla aşırı fiyatlamadan bahsedilemeyeceği, piyasada faaliyet gösteren birçok teşebbüsün bulunduğu, tekele yaklaşan bir hakim durumun söz konusu olamayacağı, pazara giriş engelini bulunmadığı, piyasada faaliyet gösterme potansiyeli bulunan firmaların bilgi asimetrisinden kaynaklı olarak piyasa hakkında yeterli bilgiye sahip olamamaları gibi bir durumun mümkün olmadığı dile getirilmiştir.
- (279) Ayrıca taraflar savunmada, 14.08.2015 tarihinde TOBB tarafından güncellenen fuar takviminde belirtildiği üzere A&A tarafından 04.11.2015 ve 08.11.2015 tarihleri arasında ANFA'da bir uluslararası fuar düzenleneceği, dolayısıyla bu hususun da CONGRESIUM'un hakim durumda olmadığını, pazarın oldukça rekabetçi olduğunu ve CONGRESIUM'un A&A için vazgeçilmez olmadığını gösterdiğini dile getirmişlerdir. Bunun yanı sıra Kurul'un geçmiş tarihli kararlarında da pazar gücünün değerlendirilmesinde, teşebbüslerin sahip olduğu pazar paylarının istikrarlı olup olmadığının da sorgulandığı, nitekim Kurul'un 28.04.2011 tarihli ve 11-26/493-150 sayılı kararında da aynı değerlendirmeye yer verilmek sureti ile ilgili teşebbüslerin son beş yıllık döneme ait pazar paylarının incelendiği, bu halde, CONGRESIUM soruşturma konusu pazara henüz 2012 yılında girmiş iken, 2012 yılından günümüze geçen sürenin hakim durumda olup olmadığının tespiti bakımından yeterli veri teşkil etmeyeceği ve bu sebeple CONGRESIUM'un hakim durumda olmadığı iddia edilmiştir.
- (280) Bunun yanı sıra farklı yıllarda aynı teşebbüse uygulanan fiyatların benzer olduğu, oluşan farklılıkların da talep edilen hizmet ve kur artışı gibi etmenlere göre değişiklik gösterdiği, CONGRESIUM'un uyguladığı fiyatların rakipleri ile kıyaslandığında dahi aşırı fiyatlamadan bahsedilemeyeceği, zira CNR Expo Fuar Merkezi'nin uyguladığı fiyatlara bakıldığında CONGRESIUM'un daha düşük fiyat uyguladığının görüleceği belirtilerek CONGRESIUM'un herhangi bir aşırı fiyatlama davranışı içerisinde olmadığı ileri sürülmüştür.
- (281) Taraflar savunmalarında, kararda ulaşılan sonuçla paralel bir şekilde fiyat maliyet karşılaştırmaları dikkate alındığında CONGRESIUM ve GLEX'in aşırı fiyatlama yaptığından bahsetmenin mümkün olmadığını iddia etmiştir.
- (282) Taraflar soruşturma heyetince yapılan, muadil fuar alanları ile kıyaslandığında CONGRESIUM'un herhangi bir aşırı fiyatlama faaliyeti içerisinde olmadığına ilişkin tespiti katıldıklarını belirtmişlerdir.
- (283) Bununla birlikte, GLEX açısından bir hâkim durum değerlendirilmesi yapılmadığı; bu nedenle GLEX'in fiyatlandırma politikalarının hangi saik ile inceleme konusu yapıldığının anlaşılamadığı ifade edilmiştir.
- (284) Öncelikle bu noktada Kurul'un önceki yaklaşımları ışığında hâkim durum değerlendirilmesi yapılmadan da kötüye kullanma değerlendirilmesi yapılmasının sık başvurulan bir yol olduğu belirtilmelidir. Karar kapsamında sonucu etkilemeyecek bir değerlendirmenin yapılmamasının eksiklik olarak sunulması yerinde bulunmamaktadır.

- (285) Öte yandan savunmada, GLEX'e ilişkin sağlanmış olan maliyet verileri dikkate alındığında bir yanlış anlaşılma olduğunun görüldüğü belirtilmiştir. 08.03.2016 tarihinde Kurum kayıtlarına sunulan bilgi istemine cevap dilekçesi kapsamında Kuruma sağlanan maliyet bilgilerinin GLEX'in toplam maliyet bilgilerini yansıtmadığı yalnızca ANKAFF fuarının maliyet kalemlerini yansıttığı dolayısıyla, Soruşturma Raporu'nun 235. paragrafı kapsamında ANKAFF'ın kira bedeli dikkate alınarak yer verilen maliyetlerinin bir kısmının toplam maliyetlerinden daha fazla olduğuna ilişkin değerlendirmenin doğru olmadığı iddia edilmiştir.
- (286) GLEX'in konuya ilişkin savunması makul kabul edilmekle birlikte, zaten aşırı fiyata ilişkin değerlendirmelerin maliyet verilerinin sağlıklı olmadığı gerekçesiyle maliyet-fiyat karşılaştırmasına dayanılarak yapılmamış olması; bunun yerine eşdeğer fuarların günlük ortalama metrekare fiyatlarının karşılaştırılması yoluyla yapılmış olması nedeniyle, savunmada belirtilen hususlar, değerlendirmede ve ulaşılan sonuçta herhangi bir değişiklik yaratmayacaktır.

I.4.4. Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) Kapsamında Değerlendirme

- (287) 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrasında; *"Bu Kanun'un 4, 6 ve 7 nci maddelerinde yasaklanmış davranışlarda bulunanlara, ceza verilecek teşebbüs ile teşebbüs birlikleri veya bu birliklerin üyelerinin nihai karardan bir önceki mali yıl sonunda oluşan veya bunun hesaplanması mümkün olmazsa nihai karar tarihine en yakın mali yıl sonunda oluşan ve Kurul tarafından saptanacak olan yıllık gayri safi gelirlerinin yüzde onuna kadar idarî para cezası verilir."* hükmü yer almaktadır.
- (288) Bu bağlamda soruşturma tarafı teşebbüslerden CONGRESIUM'un mal vermenin reddi suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiği kanaati olduğundan, söz konusu teşebbüse 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası ve ilgili Yönetmelik hükümleri uyarınca idari para cezası uygulanması gerektiği; GLEX'in soruşturma konusu eylemlerinin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında ihlal teşkil etmediği sonucuna ulaşılmıştır.
- (289) Bu çerçevede, CONGRESIUM'un mal vermenin reddi suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesini ihlal etmesi, Yönetmelik'in 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca diğer ihlaller kategorisinde değerlendirilerek aynı maddenin ikinci fıkrası çerçevesinde teşebbüsün pazardaki gücü de dikkate alınarak temel para cezası %1,5 oranında belirlenmiştir. Ceza Yönetmeliği'nin "Ağırlaştırıcı Unsurlar"a ilişkin 6. maddesi ve "Hafifletici Unsurlar"a ilişkin 7. maddesi kapsamında ise değerlendirilebilecek herhangi bir unsur tespit edilmemiştir. Bu kapsamda, anılan teşebbüse 2015 mali yılı sonunda oluşan ve Kurul tarafından belirlenen yıllık gayri safi gelirlerinin takdiren %1,5'i oranında idari para cezası verilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

J.SONUÇ

(290) 15.06.2015 tarih, 15-26/293-M ve 05.08.2015 tarih, 15-33/483-M sayılı Kurul kararları uyarınca yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapor'a ve Ek Görüş'e, toplanan delillere, yazılı savunmalara, sözlü savunma toplantısında yapılan açıklamalara ve incelenen dosya kapsamına göre;

- 1- Ankara Uluslararası Kongre ve Fuar İşletmeciliği Merkezi A.Ş.'nin mal vermenin reddi suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesini ihlal ettiğine,
- 2- Bu nedenle, 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası ve "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik" in 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve ikinci fıkrası hükümleri uyarınca 2015 mali yılı sonunda oluşan ve Kurul tarafından belirlenen yıllık gayri safi gelirlerinin takdiren %1,5 oranında olmak üzere;

- Ankara Uluslararası Kongre ve Fuar İşletmeciliği Merkezi A.Ş.'ye 268.042,77 TL

idari para cezası verilmesine,

- 3- GL Events Fuarcılık A.Ş.'nin soruşturma konusu eylemlerinin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 6. maddesi kapsamında ihlal teşkil etmediğine, dolayısıyla idari para cezası verilmesine gerek olmadığına,

OYBİRLİĞİ ile Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.